

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
เรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน
ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech)
และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)

โดย
คณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนางานวิชาการ
ตามกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยของสำนักงาน ปปง.
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนการวิจัยจาก
กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

บทคัดย่อ

หัวข้อการวิจัย	ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)
ผู้ดำเนินการวิจัย	คณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนางานวิชาการตามกรอบ ยุทธศาสตร์การวิจัยของสำนักงาน ปปง. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561
หน่วยงาน	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
ปี พ.ศ.	2563

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบ แนวโน้มและพัฒนาการเกี่ยวกับ FinTech และ Financial inclusion พร้อมกับการชำระหนี้รูปแบบใหม่ที่มีความเสี่ยงต่อการฟอกเงิน ศึกษาผลกระทบของประเทศไทยในเชิงมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระหนี้รูปแบบใหม่ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำกับดูแล ธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงินได้อย่างเหมาะสมกับความเสี่ยง

ผลจากการศึกษาพบว่า FinTech ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและเป็นกลไกสำคัญของระบบการชำระเงินทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงมีส่วนช่วยในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้กับประชาชนกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินสามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial inclusion) ขึ้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อรายย่อย และระบบการชำระเงินที่มีค่าธรรมเนียมที่ถูกลงเพียงมีสมาร์ทโฟนและอินเทอร์เน็ตทำให้เข้าถึงบริการรับ-โอนเงินได้อย่างสะดวก ประหยัด และปลอดภัยมากขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งพาตัวกลาง เช่น ธนาคารอีกต่อไป นวัตกรรมนี้จึงส่งผลกระทบต่อภาคการเงิน ทำให้ธนาคารต้องปรับตัวโดยการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาให้บริการ หรือเพื่อแข่งขันกับ ธนาคารดิจิทัล (Digital Banking) อันเป็นบริการที่สนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้น ที่จะส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะมีการลดจำนวนของสาขาของธนาคารลง หรือการเปลี่ยนคู่แข่งเป็นพันธมิตรทางการเงิน สำหรับ FinTech ในประเทศไทย ที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม คือ ระบบพร้อมเพย์ ซึ่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงินกลางของประเทศที่ช่วยให้ประชาชนทำธุรกรรมการเงิน รับเงินสวัสดิการ และรับคืนสิทธิประโยชน์ทางภาษีได้โดยสะดวก ลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกง และลดการรั่วไหลของเงิน ด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำหรือไม่มี

ค่าใช้จ่าย ซึ่งล้วนเป็นนโยบายสำคัญในการเข้ามาทดแทนการใช้เงินสดแบบเก่า และการมุ่งสู่สังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ในอนาคต สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) การยืนยันตัวตนด้วยข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics) ที่มีความปลอดภัยสูง เพื่อการเข้าถึงบริการทางการเงินแบบไม่พบหน้า (Non-Face to Face) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี อันได้แก่ Blockchain Machine-Learning Big Data และ AI จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างนวัตกรรมหรือการต่อยอดในธุรกิจ FinTech แต่มีสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ อาจจะมีผู้ใช้ฟินเทคเป็นโอกาสในการหลอกลวง หรือการเข้ามา “ขโมย” ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไปหาประโยชน์ หรือการหลอกลวงให้มาลงทุน ฉะนั้น การสร้างความตระหนักรู้ด้าน Cyber Security และการให้ความรู้เทคโนโลยีทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว มิให้เกิดเหตุการณ์ เช่น กรณี “WannaCry malware” การโจมตีระบบคอมพิวเตอร์โดยเข้ารหัสข้อมูลสำคัญแล้วเรียกเงินค่าไถ่จากบริษัทที่ตกเป็นเหยื่อเสียหายทั่วโลก สำหรับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของ FinTech คือ การเข้าถึงบริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น การโอนเปลี่ยนมือ โอนข้ามประเทศได้อย่างง่ายดาย ทำให้เกิดเงินทุนเคลื่อนย้ายเพียงเวลาไม่นาน รวมถึงการใช้เงินดิจิทัล (Cryptocurrency) เช่น Libra หรือสกุลอื่น ๆ ซึ่งถือเป็น Virtual asset) ที่สามารถนำไปซื้อ ขาย ถ่ายโอน และสามารถใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อชำระเงินหรือลงทุน รวมทั้งอาจถูกนำไปใช้ประกอบกิจการที่เป็นการหลอกลวงประชาชนได้เช่นกัน

สำหรับข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงินที่เหมาะสมกับความเสี่ยง โดยการกำหนดมาตรการกำกับดูแล การศึกษาแนวโน้มของธุรกิจและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อประเมินความเสี่ยงของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ AML/CFT ด้านผลิตภัณฑ์ บริการ และช่องทางการให้บริการ ที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือสนับสนุนการก่ออาชญากรรม รวมทั้งควรควบคุมความเสี่ยงในการออกใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับ FinTech ควรกำหนดมาตรการและบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ FinTech นอกระบบที่ไม่ได้รับใบอนุญาต และการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย ควรออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติ ให้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ และสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เช่น กำหนดหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) ผ่านกระบวนการทางดิจิทัล อาจมีการกำหนดให้ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) องค์กรไม่แสวงหากำไร (NPO) ที่มีความเสี่ยงเป็นผู้มีหน้าที่รายงานตามกฎหมาย อีกทั้งควรมีความร่วมมือกันในการกำหนดมาตรการกำกับดูแลความเสี่ยงของเทคโนโลยี FinTech อาทิ การจัดทำฐานข้อมูลกลางในการตรวจสอบและยืนยันตัวตนของบุคคล เพื่อให้มีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพให้กับงานกำกับดูแล (RegTech)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)” นี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ด้วยความร่วมมือร่วมใจและการสละเวลาในการค้นคว้าศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ของคณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนางานวิชาการตามกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยของสำนักงาน ป.ป.ง.ทุกท่าน ตลอดจนวิทยากรผู้เข้าร่วมสัมมนาโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)” ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562 ณ ห้องแกรนด์รัชดา ชั้น 5 โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพมหานครทุกท่านที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มุมมอง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคณะทำงาน ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ ผลกระทบ แนวโน้มของเทคโนโลยีการทำธุรกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ขอขอบคุณ ๆ เพื่อนร่วมงานกองกฎหมาย กองกำกับและตรวจสอบ กองข่าวกรองทางการเงิน กองความร่วมมือระหว่างประเทศ กองนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงาน ป.ป.ง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยเรื่องนี้ จนทำให้รายงานการวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คณะทำงานทุกคนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ความสำเร็จและคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากรายงานการวิจัยฉบับนี้ ขอมอบแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในความสำเร็จทุกท่าน แต่หากมีข้อบกพร่องประการใดคณะทำงานฯ ขอน้อมรับไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาในโอกาสต่อไป

คณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนา
งานวิชาการตามกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยของสำนักงาน ป.ป.ง.

สารบัญ

บทที่ 1.....	1
บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
3. ขอบเขตของการวิจัย	10
4. ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย	11
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
6. นิยามคำศัพท์เฉพาะ	12
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
บทที่ 2.....	15
แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	15
2. มาตรฐานสากล กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินและการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย	31
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
บทที่ 3.....	70
ผลการศึกษา.....	70
1. สถานการณ์ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่	70
2. สถานการณ์การใช้ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ของ ประเทศไทย	74
3. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจระดับมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงิน รูปแบบใหม่.....	79
4. แนวโน้มของ FinTech	81
5. ความเสี่ยงของ FinTech	89
6. กรณีศึกษาในการใช้ FinTech ในการฟอกเงิน	95

8. ความท้าทาย	100
9. แนวทางการกำกับและตรวจสอบด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของธุรกิจ Fintech ในต่างประเทศ	101
บทที่ 4.....	105
กรณีศึกษาการกระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่เกี่ยวข้อง กับ FinTech	105
1. กรณีศึกษา คดีฉ้อโกงประชาชน ชักชวนในหน่วยลงทุนอิเล็กทรอนิกส์.....	105
2. กรณีศึกษาคดีฉ้อโกงประชาชน โดยการหลอกให้ร่วมลงทุนซื้อขายแลกเปลี่ยนสกุลเงินตรา ต่างประเทศ.....	110
บทที่ 5.....	114
สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	114
5.1 สรุปผลการศึกษา	114
5.2 ข้อเสนอแนะ	120
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก.....	135

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในหลายภาคส่วน รวมถึงภาคการเงินด้วย เดิมการทำธุรกรรมทางการเงิน จะต้องทำธุรกรรมผ่านสถาบันการเงิน ด้วยวิธีการแบบพบหน้า แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำธุรกรรมทางการเงินในหลาย ๆ รูปแบบโดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) หรือ FinTech¹ ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้กับบริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการชำระเงิน การลงทุน หรือการระดมทุน โดยทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินรวดเร็วและลดต้นทุนกว่าการทำธุรกรรมทางการเงินแบบเดิมอย่างเห็นได้ชัด² ยกตัวอย่างเช่น การทำธุรกรรมฝาก ถอน โอนเงิน สบถายอดเงินกับธนาคารโดยผ่านเครือข่ายธนาคารอินเทอร์เน็ต (Electronic-Banking, Cyber Banking, Online Banking หรือ Internet Banking)³ บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชัน (Application) บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Banking)⁴ บริการทางการเงินระบบพร้อมเพย์ (PromptPay)⁵ การใช้ข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล (Biometrics) ในการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนเพื่อเปิดบัญชีเงินฝากแบบออนไลน์ รวมถึงสามารถเชื่อมโยงเข้าถึงระบบข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

¹ เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) ต่อไปจะเรียกว่า “FinTech”

² สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจน่ารู้ ตอน FinTech [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2383 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563

³ ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand: BOT) นิยาม ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) หมายถึง การทำธุรกรรมทางการเงินโดยใช้บริการธนาคารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่ไม่รวมถึง Mobile Banking ซึ่งเป็นการทำธุรกรรมผ่านระบบปฏิบัติการที่พัฒนาขึ้นมาสำหรับรองรับอุปกรณ์เคลื่อนที่โดยเฉพาะ; ดู ธนาคารแห่งประเทศไทย (สพท.), รายงานระบบการชำระเงิน 2558 [ออนไลน์] หน้า 60 สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563 จาก: https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Publication/PS_Annually_Report/AnnualReport/Payment_2015_T.pdf

⁴ Electronic Transactions Development Agency (ETDA), E-Banking คืออะไร [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563 จาก: <https://standard.etda.or.th/?p=219>

⁵ ตามโครงการ National e-Payment ซึ่งเป็นระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ธนาคารแห่งประเทศไทย นิยาม พร้อมเพย์ (PromptPay) ว่าเป็นบริการทางเลือกเพื่อการโอนเงินโดยผู้ใช้บริการสามารถใช้เลขประจำตัวประชาชน หรือหมายเลขโทรศัพท์มือถือของผู้รับเงินที่ลงทะเบียนพร้อมเพย์ไว้แทนการใช้เลขบัญชีเงินฝากธนาคาร; ธนาคารแห่งประเทศไทย (สพท.), รายงานระบบการชำระเงิน 2558 [ออนไลน์] หน้า 22 สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563 จาก: https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Publication/PS_Annually_Report/AnnualReport/Payment_2015_T.pdf

(Department of Provincial Administration: DOPA) เพื่อตรวจสอบข้อมูลของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำธุรกรรมทางการเงินโดยใช้ใบหน้าและลายนิ้วมือโดยผ่านการพิสูจน์และยืนยันตัวตนลูกค้าผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic-Know Your Customer: e-KYC) โดยไม่ต้องเดินทางไปทำการของธนาคาร หรือจุดให้บริการต่าง ๆ การใช้กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) การใช้เทคโนโลยีจดจำใบหน้า (Face Recognition) เพื่อเข้าใช้งาน Mobile Banking โดยเป็นการชำระเงินด้วยใบหน้าและลายนิ้วมือ (Bio-Payment) การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือทางเครือข่าย (e-Payment) การชำระเงินด้วย Quick Response Code (QR Code) ผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment)⁶ รวมถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินเสมือน (Virtual Currency) หรือเงินดิจิทัล (Cryptocurrency)⁷ โทเคน (Token)⁸ เพื่อใช้ในการชำระเงินโดยไม่ผ่านตัวกลางอย่างธนาคารกลาง หรือธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น โดยใช้เทคโนโลยีที่มีระบบการเก็บข้อมูลแบบกระจายตัว ซึ่งมีศักยภาพสูงในการเก็บข้อมูล และการร่วมกันทำงานระหว่างผู้ใช้งานในเครือข่ายเพื่อช่วยรับรองความถูกต้องของข้อมูลที่ถูกบันทึกลงในเครือข่ายได้อย่างโปร่งใส (Blockchain)⁹ ใช้วิทยาการเข้ารหัส (Cryptography) เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการทำธุรกรรม ป้องกันไม่ให้เกิดการปลอมแปลงหรือแก้ไขข้อมูลธุรกรรมที่ได้มีการทำธุรกรรมหรือบันทึกไปก่อนหน้านี้¹⁰ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การใช้งานของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

⁶ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ธุรกรรมภาพรวมระบบการชำระเงิน [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/PaymentSystems/Pages/StatPaymentTransactions.aspx> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

⁷ เงินดิจิทัลที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ Bitcoin โดย 1 Bitcoin มีมูลค่าประมาณ 252,399 บาท รองลงมาเป็น Ethereum ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 8,107.98 บาท ต่อ 1 Ethereum; PeerPower, กลไกโลกดิจิทัล เมื่อ Crypto Asset เป็นเป้าหมายของอาชญากร [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.peerpower.co.th/blog/investor/%E0%B8%9F%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%84/crypto-asset-%E0%B9%82%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B9%82%E0%B8%95/> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

⁸ โทเคน (Token) เป็นทางเลือกที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของสินทรัพย์ สิทธิหรือสิทธิประโยชน์ทางกฎหมายที่บนเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) หรือบนระบบดิจิทัล; ดู Pilkington, Marc, “Blockchain Technology: Principles and Applications,” In Olleros, F. X. and Zhegu, M. (Eds), Research Handbook on Digital Transformations, (Northampton, MA: Edward Elgar, 2016), p. 226.

⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย BOT Magazine [ออนไลน์], ฉบับที่ 3 (2562): 4 แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx>; ดู Campbell R. Harvey, Cryptofinance National Bureau of Economic Research [ออนไลน์], 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=418083072021031013127030000022088069023068051019054037097073094071120091089000021007062038051121060056046124026099005121074103028023001062001071072091118109010020030091115027105125119114031002104119080099071127070111087113026099098089127092094074&EXT=pdf> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

¹⁰ ธรรมรักษ์ หมีนจักร์, รัชพร วงศาโรจน์, กษิตติ์ ตันสงวน และ เกวลี สันตโยดม, “FAQ: Focused And Quick,” Digital Currency Series 2(126) (7 May 2018): 1.

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการเงินที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ส่งผลให้การทำธุรกรรมชำระเงินทางดิจิทัลง่ายและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ซึ่งการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) รูปแบบหนึ่งที่เป็นตัวอย่างของการประสบความสำเร็จและเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในเวลาอันรวดเร็ว ได้แก่ บริการผ่านระบบพร้อมเพย์ เป็นการนำเทคโนโลยีเพื่อมาเปลี่ยนพฤติกรรมการทำธุรกรรมที่ธนาคารที่ประชาชนต้องเดินทางไปทำธุรกรรมด้วยตนเอง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าบริการในการทำธุรกรรมแต่ละครั้ง มาเป็นรูปแบบธุรกรรมออนไลน์ที่รวดเร็ว สะดวกสบาย และประหยัดค่าใช้จ่ายมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งระบบพร้อมเพย์นั้นรองรับบริการต่าง ๆ เช่น การโอนเงินระหว่างกัน แจกเงินเดือน การจ่ายเงิน การบริจาค การจ่ายบิลข้ามธนาคาร การจ่ายเงินโดยใช้ QR Code เป็นต้น ซึ่งคาดว่าในอนาคตจะมีบริการอื่น ๆ เพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นการชำระเงินข้ามประเทศ ทั้งในอาเซียนและนอกอาเซียน เช่น ญี่ปุ่น จีน เป็นต้น เพื่อให้ระบบการเงินขึ้นมาอยู่บนโลกออนไลน์มากยิ่งขึ้นและลดต้นทุนให้แก่ผู้ใช้บริการ ปัจจุบันกลุ่มผู้ใช้งานมีทั้งประชาชนทั่วไป ภาคธุรกิจ และหน่วยงานราชการ โดยระบบพร้อมเพย์เริ่มให้บริการตั้งแต่เดือนธันวาคม 2559 และมีการพัฒนาบริการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากสถิติการใช้บริการมีการลงทะเบียนเพื่อใช้บริการผ่านระบบพร้อมเพย์ ไม่ว่าจะเป็นหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขเบอร์โทรศัพท์ หมายเลขกระเป๋าเงิน e-Wallet และเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรสำหรับนิติบุคคล ซึ่งยอดการลงทะเบียนสะสม 49.7 ล้านเลขหมาย (ข้อมูล ณ สิ้นปี 2562)¹¹ การส่งเสริมการใช้ PromptPay เพื่อการชำระเงินอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเติบโตเชิงปริมาณและมูลค่า ร้อยละ 116.3 และร้อยละ 39.8 เมื่อเทียบกับปี 2560 ในขณะเดียวกันการบริการทางการเงิน เช่น การชำระเงินและโอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM ที่หดตัวลงกว่าร้อยละ 15 ทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า เนื่องจากประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้ช่องทาง Mobile Banking และ Internet Banking ที่สะดวกกว่า สามารถทำธุรกรรมได้หลากหลาย ทุกที่ทุกเวลานั่นเอง

นอกจากนี้ FinTech¹² ที่มีบทบาทสำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการเงินทั่วโลกและเป็นที่น่าสนใจอย่างมากในการกำกับดูแล คือ เงินเสมือน (Virtual Currency) หรือเงินดิจิทัล (Cryptocurrency) อาทิ สกุลเงิน Bitcoin Ethereum Ripple และในช่วงไตรมาสที่ 3 ของปี 2562 Facebook ประกาศเปิดตัว Libra เงินสกุลดิจิทัลของตนเอง ในขณะที่ ช่วงปลายปี 2562 ตัวแทนธนาคารกลางแห่งประเทศไทยก็ออกมาประกาศว่าได้พัฒนาสกุลเงินดิจิทัลเพื่อรับมือกับการขยายตัวของเงินดิจิทัลสกุลอื่น ๆ มีระบบการทำงานแตกต่างกับ Libra โดยมีเป้าหมายจะใช้ในภาคการเงิน การธนาคาร และแพลตฟอร์มหลักในประเทศไทย เช่น WeChatPay AliPay เป็นต้น โดยจะใช้เป็นทั้งสกุล

¹¹ รายงานประจำปี 2562, ธนาคารแห่งประเทศไทย.

¹² นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ในบทที่ 2

เงินและระบบการใช้จ่าย ถือเป็นการรักษาอธิปไตยทางการเงินภายในประเทศ ซึ่งจุดเด่นสำคัญของเงินดิจิทัลของจีนคือสามารถใช้งานได้แม้ไม่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารไร้สายผ่านคลื่นวิทยุ (NFC) จะเห็นได้ว่า เงินดิจิทัลต่าง ๆ อาจจะถูกกำเนิดขึ้นอีกในอนาคต เพื่อจัดอุปสรรคในการทำธุรกรรม โดยเฉพาะการทำธุรกรรมโอนเงินต่าง ๆ เพราะเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกในการขนย้ายเงินได้อย่างรวดเร็วและใช้ต้นทุนต่ำ จึงได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว โดยพิจารณาจากข้อมูลจำนวนผู้ใช้ Cryptocurrency ที่เพิ่มขึ้นจาก 8.9 ล้านคน เป็น 42.3 ล้านคน¹³ ในระยะเวลา 3 ปี ซึ่งจำนวนผู้ใช้งานจำนวนมากนี้และด้วยคุณลักษณะเด่น Cryptocurrency ที่อำนวยความสะดวกให้แก่อาชญากรสามารถใช้ช่องทางนี้ในการฟอกเงินได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และยากต่อการตรวจสอบในการติดตามเส้นทางการเงินของอาชญากรเช่นกัน

การจัดอันดับประเทศด้าน FinTech จำนวน 65 ประเทศ จาก The Global FinTech Index 2020 ประเทศไทยได้รับการจัดอยู่ในอันดับที่ 39 ของโลก และเป็นอันดับที่ 3 ของกลุ่มประเทศอาเซียนสำหรับประเทศที่มีการใช้ FinTech สูงสุด 3 อันดับแรกของโลก ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสิงคโปร์ ตามลำดับ¹⁴ และ Global FinTech Adoption Index 2019 รายงานผลการยอมรับของผู้บริโภคทั่วโลกในการนำ FinTech ไปใช้งานแต่ละประเภทธุรกรรมต่าง ๆ ในช่วงปี 2558 2560 และ 2562 พบว่า การโอนเงินและชำระเงิน (Money Transfer and Payments) มีอัตราการนำไปใช้สูงสุด จาก 18% เป็น 50% และ 75% ตามลำดับ และภาคประกันภัย (Insurance) ผู้บริโภคนำไปใช้เพิ่มขึ้นอย่างมาก จาก 8% เป็น 24% และ 48% ตามลำดับ¹⁵

สำหรับในประเทศไทย ภายใต้นโยบายของรัฐบาล “Thailand 4.0” และการเปลี่ยนแปลงระบบการใช้จ่ายเงินของภาคประชาชน มีความมุ่งหวังให้ประเทศไทยเป็นสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ได้ในอนาคต ธนาคารต่างลดธนาคารสาขาและตู้เบิก-ถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) รวมไม่เก็บค่าธรรมเนียมการโอนเพราะมีผู้ทำธุรกรรมผ่านธนาคารสาขาน้อยลง มีการทำธุรกรรมการเงินในมือถือมากขึ้น¹⁶

¹³ Ashley Viens, Visualizing the New Cryptocurrency [ออนไลน์], 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.visualcapitalist.com> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

¹⁴ Findexable, The Global FinTech Index 2020: The Global FinTech Index City Rankings Report [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://findexable.com/wp-content/uploads/2019/12/Findexable_Global-Fintech-Rankings-2020exSFA.pdf สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

¹⁵ EY Global Financial Services, Global FinTech Adoption Index 2019: As FinTech becomes the norm, you need to stand out from the crowd [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://FinTechausensus.ey.com/2019/Documents/ey-global-FinTech-adoption-index-2019.pdf> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

¹⁶ สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจนำรู้ ตอน FinTech [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2383

เนื่องจาก FinTech มีบทบาทสำคัญในการบริการทางการเงินที่รวดเร็ว สะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น จึงทำให้ FinTech ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังมีส่วนช่วย สนับสนุนพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเงินให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยช่วยขจัดอุปสรรค การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือด้อยโอกาส ในการเข้าถึงบริการทางการเงินพื้นฐาน อาทิ ไม่มีเอกสารแสดงตน หรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่มี สถาบันการเงินให้บริการ ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้จะต้องพึ่งพาบริการทางการเงินนอกระบบซึ่งส่งผลเสีย ต่อระบบเศรษฐกิจ และบริการทางการเงินนอกระบบยังเป็นช่องทางให้อาชญากรฟอกเงินได้โดยสะดวก

จากการสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนในปี 2561 โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจการใช้บริการทางการเงิน 11 บริการ ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้ให้บริการในระบบ และผู้ให้บริการนอกระบบ เพื่อให้สามารถประเมินระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน ช่องทางการใช้บริการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการทางการเงิน พบว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่เลือกใช้ บริการทางการเงินนอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 1.8 กลุ่มครัวเรือนที่เลือกจะไม่ใช้หรือไม่ต้องการใช้บริการ ทางการเงิน (Self Exclusion) คิดเป็นร้อยละ 8.9 กลุ่มครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน (No access) คิดเป็นร้อยละ 1.3 รวมคิดเป็น ร้อยละ 12 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด (ผู้ตอบ แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 11,121 คน) ซึ่งหากนำตัวเลขนี้มาอนุมานเทียบกับจำนวนประชากร ทั้งประเทศในปัจจุบันก็จะมีจำนวนผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่อยู่ในระบบ คิดเป็น จำนวนสูงถึงประมาณ 8.4 ล้านคน ดังนั้น FinTech จึงถือเป็นการช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ได้อย่างทั่วถึงและสะดวกยิ่งขึ้น¹⁷

ทั้งนี้ แนวคิดของการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)¹⁸ เกิดจากความต้องการ ที่จะเพิ่มโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงบริการทางการเงินให้มากที่สุด โดยที่ไม่จำกัดว่าต้องทำธุรกรรมผ่านธนาคาร เท่านั้น เพื่อให้คนที่อยู่ห่างไกลจากเมืองใหญ่ และมีฐานะยากจน สามารถบริหารจัดการเงินของตนเองได้ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่ดำเนินการผ่านธนาคารพาณิชย์ในการแต่งตั้งตัวแทนเอกชน หรือ Banking Agent เพื่อให้บริการและจัดการการเงิน ให้สินเชื่อ โอน จ่าย หรือทำธุรกรรมต่าง ๆ แทน

¹⁷ มีการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ในบทที่ 2; ดู ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2561 [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/FSMP2/FinancialAccessSurveyOfThaiHouseholds_2018.pdf

¹⁸ Pinwaa, Financial Inclusion ลดความเหลื่อมล้ำทางการเงินด้วย FinTech [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563 จาก: www.PeerPower.co.th

ได้อย่างสะดวกเข้าถึงได้ง่ายโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เช่น ร้านสะดวกซื้อ 7-11 ประเทศไทย เคาน์เตอร์เซอร์วิส หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ให้บริการผ่านโทรศัพท์มือถือ และที่เป็นการให้บริการทางการเงินผ่านเทคโนโลยี (FinTech) ที่เกิดขึ้นโดยเอกชน ตัวอย่างเช่น การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ที่ประสบความสำเร็จในปี 2561 เกิดขึ้นในประเทศเคนยา ทวีปแอฟริกา คือ M-PESA เนื่องจากธนาคารเข้าไม่ถึงครัวเรือน ทำให้คนต้องเดินทางข้ามเมืองเพื่อเอาเงินกลับไปให้ครอบครัว แต่ M-PESA ช่วยให้ผู้ใช้ส่งเงินผ่าน Feature Phone ด้วยระบบ SMS จนมีการเปิดบัญชีธนาคารประมาณ 14,000,000 บัญชี ซึ่งหมายถึงทำให้นับสิบล้านคนในชุมชนที่ยากจนที่สุดในโลกสามารถเริ่มธุรกิจได้ และได้รับความปลอดภัยทางการเงินโดยเฉพาะอาชญากรรมที่อาจเกิดกับธุรกรรมที่มีเกี่ยวข้องกับเงินสด เช่น การชิงทรัพย์ ปล้น หรือคอร์รัปชัน เป็นต้น¹⁹

สำหรับการชำระเงินรูปแบบใหม่²⁰ ในรูปแบบ Peer-To-Peer (P2P) โดยผู้พัฒนา FinTech หลายรายได้เสนอรูปแบบการชำระเงินผ่านมือถือแบบเครื่องต่อเครื่อง โดยอาศัยปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หรือ AI Mobile Payment (ระบบการชำระเงินผ่านมือถือด้วย AI) AI เทคโนโลยี²¹ ได้เริ่มมีการเปิดใช้งานไปแล้วในระบบการโอนเงินแบบ P2P และการชำระเงินแบบ สตรีมมิ่ง PayPal ได้รวมตัวกับโซเชียลแอปพลิเคชันมีเดียต่าง ๆ เช่น Facebook Messenger Slack เป็นต้น ได้เปิดให้ลูกค้าชำระเงินระหว่างกันผ่านแอปพลิเคชันได้ โดยอาศัยโปรแกรมรับส่งข้อความได้ เทคโนโลยี AI จะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น อาทิ การชำระค่าโรงแรม ค่าสินค้าออนไลน์ หรือการนำระบบ AI มาใช้สำหรับร้านค้า เมื่อลูกค้ามาถึงร้านค้า ร้านค้าจะมีระบบเซ็นเซอร์รองรับการตรวจสอบ คำนวณราคาสินค้าในตะกร้าของลูกค้า ทำให้ลูกค้าสามารถเดินออกจากร้านค้าได้เลย โดยระบบจะดำเนินการตัดเงินออกจากบัญชีโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องรอเข้ารอแถวชำระเงิน ไม่ต้องรอการสแกนสินค้า หรือ รูดบัตร แต่ใช้การแตะบัตรเพื่อทำการชำระเงิน หรือระบบ ATM บางแห่งได้เปิดใช้งาน Pre-order Cash (การส่งคำสั่งถอนเงินล่วงหน้า) ระบบนี้ผู้ใช้งานทั่วไปจะได้รับคิวอาร์โค้ดพิเศษ และใช้คิวอาร์โค้ดนี้ไปสแกนที่ตู้ ATM และรับเงินที่ทำการสั่งถอนเงินไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยไม่ต้องเสียบัตร

¹⁹ David Barnett, M-Pesa power to the people: A cheap mobile phone is transforming the lives of East Africans [Online] Retrieved 15 February 2020 from: <https://www.independent.co.uk/news/m-pesa-mobile-phones-are-transforming-the-lives-of-east-africans-a7590341.html>

²⁰ มีการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ในบทที่ 2

²¹ Thai FinTech Association, “AI Mobile Payment ระบบการชำระเงินผ่านมือถือด้วย AI ที่เร็วกว่าที่คุณคิด” [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563 จาก: <https://thaiFinTech.org/ai-mobile-payment-are-coming/>

กตรหัส และรับเงินอีกต่อไป รวมทั้ง ระบบการถอนเงินโดยไม่ต้องใช้บัตร NFC e-ATM เป็นการผสมผสานกันของระบบการเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ ระบบการจดจำร่องรับคำพูด และระบบไบโอเมตริกซ์ เข้ามาทำงานแทนในอนาคต ทำให้ลูกค้าสามารถทำการส่งคำสั่งถอนเงินล่วงหน้า และการรับเงินโดยการใช้มือถือสแกนที่ตู้ ATM หรือการอนุมัติด้วยระบบระบบไบโอเมตริกซ์ด้วยการสแกนใบหน้าและดวงตา เป็นต้น การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการป้องกันการทุจริตในการชำระเงิน โดยระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองของคอมพิวเตอร์ (Machine Learning) จะทำการเรียนรู้และวิเคราะห์รูปแบบการทำทุจริตจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อสามารถตรวจจับทุจริตได้อย่างอัตโนมัติโดยไม่ต้องกำหนดเงื่อนไข (Rules) ให้แก่ระบบ²²

รัฐบาลไทยได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Plan) เพื่อเน้นนำเสนอบริการการชำระเงินในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลายและเป็นบริการที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง ประกอบด้วยโครงการจำนวน 4 โครงการ เช่น พร้อมเพย์ (PromptPay) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินกลางของประเทศไทย ให้สามารถรองรับการโอนเงินระหว่างธนาคารโดยใช้เลขประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ หมายเลขกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet ID) หรือที่อยู่อีเมล (e-mail address) ในการระบุผู้รับโอน ที่ลงทะเบียนพร้อมเพย์ไว้แทนการใช้เลขบัญชีเงินฝากธนาคารระบบนี้ มีค่าธรรมเนียมที่ถูกกว่าการโอนแบบธรรมดา (Traditional Transaction) ซึ่งทำให้ลดการใช้เงินสด ไม่ต้องผลิตธนบัตรจำนวนมากอีกต่อไป ลดความเสี่ยงในการผลิต การขนส่งและการเก็บรักษาซึ่งเป็นการช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้สะดวกมากยิ่งขึ้นอีกทั้งเป็นพื้นฐานของบริการทางการเงินอื่น ๆ ในอนาคต เช่น การชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ การรับส่งข้อมูลภาษีทางอิเล็กทรอนิกส์พร้อมข้อมูลการชำระเงิน หรือ การเติมเงินเข้าตัวร่วม เป็นต้น โครงการนี้จะช่วยสร้างความหลากหลายของระบบชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชนได้มากขึ้น²³ เมื่อมีความเจริญทางเทคโนโลยีทางการเงิน อาชญากรรม

²² Machine Learning หรือการเรียนรู้ของเครื่อง เป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่พัฒนามาจากการศึกษาการรู้จำแบบเกี่ยวกับข้อกับการศึกษาและการอัลกอริทึมที่สามารถเรียนรู้ข้อมูลและทำนายข้อมูลได้โดยอัลกอริทึมนั้นจะแยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลเรียนรู้จากข้อมูลนั้นโดยอาศัยโมเดลที่สร้างมาจากชุดข้อมูลตัวอย่างมาเข้าเพื่อการทำนายหรือตัดสินใจในภายหลังแทนที่จะเขียนโค้ดเป็นชุดคำสั่งให้ปฏิบัติตามขั้นตอนตามลำดับของคำสั่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่กำหนดไว้; ดู ญัญญณีชา ยังอิง, “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึกในการจำแนกข้อมูลถนนจากภาพถ่าย Drone เพื่อการสำรวจถนนในเขตชนบท” (วิทยานิพนธ์ระดับวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2562), 9

²³ National e-Payment, “National e-Payments เป็นระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <http://www.epayment.go.th/home/app/>

ก็จะหาโอกาสในการใช้ FinTech และ Financial Inclusion รวมไปถึงระบบการเงินรูปแบบใหม่เป็นช่องทางในการกระทำความผิด มีการรายงานอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ถึง 31%²⁴ ในปี 2557 จำนวนภัยคุกคามข้อมูลสารสนเทศและอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ทั่วโลกมีสูงถึง 42.8 ล้านรายการเพิ่มขึ้นจากปี 2556 คิดเป็น 48% (เกิดการกระทำความผิด 117,339 ครั้งต่อวัน) ซึ่งประเทศในทวีปยุโรปมีรายงานภัยคุกคามข้อมูลสารสนเทศและอาชญากรรมที่เกิดขึ้นทางคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นสูงที่สุดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายและความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง²⁵

ปัญหาอาชญากรรมในประเทศไทยก็ยังมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและยังสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง มีการกระทำในลักษณะเป็นเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม รัฐบาลจึงมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปราบปรามให้หมดสิ้นโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในประเทศไทย ได้แก่ ความผิดจากเครือข่ายที่มีพฤติการณ์ในการใช้โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ หลอกลวงประชาชนโดยการแสดงตนเป็นบุคคลอื่น หรือเรียกว่าแก๊งคอลเซ็นเตอร์ การพนันออนไลน์ หรือการที่กลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายผู้กระทำความผิดมีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปแปรสภาพในรูปแบบต่าง ๆ การโอน หรือการกระทำใด ๆ เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก ซึ่งเป็นความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542²⁶ ยกตัวอย่างกรณีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน การฉ้อโกง การหลอกลวง (Scam)²⁷ และการหลอกลวงให้โอนเงิน ในไตรมาสแรกของปี 2562 มีความเสียหายเกิดขึ้นกว่า 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเกิดขึ้นสูงกว่าในไตรมาสสุดท้ายของปี 2561 ที่มีความเสียหายประมาณ 950 ล้านเหรียญสหรัฐ²⁸

²⁴ ปฐมาวดี ศรีวงษา, PwC เผยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกพุ่งสูงเป็นประวัติการณ์ (PwC Thailand, 14 March 2018) สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.pwc.com/th/en/press-room/press-release/2018/press-release-14-03-18-th.html>

²⁵ PricewaterhouseCoopers Consulting (Thailand) Ltd. (PwC). ผลการสำรวจอาชญากรรมเศรษฐกิจในประเทศไทย 2557 [ออนไลน์] แหล่งที่มา: สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563

²⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 5

²⁷ การฉ้อโกง (Scam) เป็นการหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น หลอกให้ร่วมธุรกิจด้วย หลอกว่าเป็นผู้โชคดีถูกรางวัล บัตรเครดิต จำนวน กุญแจ หรือประกันภัย เป็นต้น

²⁸ PeerPower, กลโกงโลกดิจิทัล เมื่อ Crypto Asset เป็นเป้าหมายของอาชญากร [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.peerpower.co.th/blog/investor/%E0%B8%9F%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%84/crypto-asset-%E0%B9%>

ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามคำขอแนะนำของข้อแนะนำของคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF)²⁹ โดยการตราพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 40 กำหนดให้สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.)³⁰ มีหน้าที่หลักในการรับรายงานการทำธุรกรรม ส่งรายงานหรือข้อมูลดังกล่าวเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย กำหนดแนวทางปฏิบัติ กำกับ ตรวจสอบ และ ประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมาย การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตามกฎหมาย ประการสำคัญเป็นหน่วยงานที่ต้องประเมินความเสี่ยงระดับชาติเกี่ยวกับการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์เป็น ยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการป้องกันอาชญากรรมดังกล่าว³¹ โดยนโยบายดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ สอดคล้องตามมาตรฐานสากลว่าด้วยเรื่องการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้าน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering/ Countering the Financing of Terrorism: AML/CFT)

ดังนั้น สำนักงาน ปปง. จึงเห็นความสำคัญของการศึกษาธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ FinTech และ Financial inclusion รวมถึงการชำระเงินรูปแบบใหม่ ที่อาจมีความเสี่ยงต่อการถูกอาชญากรใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงิน อีกทั้งยังต้องมีการปรับปรุงนโยบาย และมาตรการในการกำกับดูแลรองรับธุรกิจบริการการชำระเงินในรูปแบบใหม่ให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายและมาตรการในการกำกับดูแลธุรกิจ ที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์และความเสี่ยงที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ รวมถึง แนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต สำนักงาน ปปง. จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “ธุรกรรมทางการเงิน รูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และ ระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)” โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

82%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B9%82%E0%B8%95/ สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563
²⁹คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force), ข้อแนะนำสี่สิบข้อ (The Forty Recommendations) สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.tgia.org/upload/file_group/15/download_556.pdf

³⁰ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Anti-Money Laundering Office: AMLO)

³¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 40

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบ แนวโน้มและพัฒนาการเกี่ยวกับ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบของประเทศไทยในเชิงมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการกำกับดูแล ธุรกิจที่ให้บริการทางการเงิน หรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ได้อย่างเหมาะสมกับความเสี่ยง ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ คณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนางานวิชาการตามกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยของ สำนักงาน ปปง. จึงได้กำหนดคำถามวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบ แนวโน้มและพัฒนาการของ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่เป็นอย่างไร

2. ผลกระทบของประเทศไทยในเชิงมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการเงินรูปแบบใหม่เป็นอย่างไร

3. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงินที่เหมาะสมกับความเสี่ยงควรเป็นอย่างไร

3. ขอบเขตของการวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ศึกษาถึงธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินโดยมุ่งศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion) และระบบชำระเงินรูปแบบใหม่ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการจัดโครงการสัมมนาโดยสำนักงาน ปปง. ซึ่งได้เชิญผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องตลาดการเงิน ตลาดทุน และธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ประกอบด้วย กรรมการบริหารสมาคมฟินเทค ผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมการค้าผู้ให้บริการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ไทย (TEPA) ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมธนาคารไทย และผู้แทนจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักกฎหมาย Baker&Mckenzie ผู้เชี่ยวชาญจากกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงาน ปปง. ซึ่งได้แก่ ผู้แทนจากกองกำกับและตรวจสอบ กองข่าวกรองทางการเงิน กองกฎหมาย กองความร่วมมือระหว่างประเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองคดี 1 - 4 และกองนโยบายและยุทธศาสตร์

4. ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)” ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับตลาดการเงิน และธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน โดยการจัดโครงการสัมมนาฯ จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562 ณ ห้องแกรนด์รีซิดา โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพมหานคร³²

อีกทั้งยังได้ศึกษาแหล่งข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการรูปแบบการฟอกเงิน โดยใช้เทคโนโลยีทางการเงิน และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมฟอกเงิน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)” ในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Approach) ซึ่งจะเป็นการอธิบายรูปแบบ แนวโน้ม และพัฒนาการเกี่ยวกับ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ โดยอาศัยทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ทั้งภายในและต่างประเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการกำกับดูแลที่ใช้ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รวมถึงศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากการจัดสัมมนาฯ โดยใช้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์ และกรณีศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการฟอกเงิน นำมาสรุป วิเคราะห์ (Critical Analysis Study) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ได้อย่างเหมาะสมกับความเสี่ยง

³² การสัมมนาครั้งที่ 1 ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับตลาดการเงิน และธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ มาร่วมความคิดเห็นโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ตามความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญ

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทราบถึงรูปแบบ แนวโน้มและพัฒนาการเกี่ยวกับ FinTech, Financial Inclusion และการชำระเงินรูปแบบใหม่ที่มีโอกาสมีความเสี่ยงต่อการฟอกเงิน

5.2 ทราบถึงผลกระทบของประเทศไทยในเชิงมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

5.3 มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในเชิงนโยบายการกำกับดูแลธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยี ที่สามารถนำไปพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับความเสี่ยง

6. นิยามคำศัพท์เฉพาะ

FinTech (Financial Technology) หมายถึง ธุรกิจที่มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการให้บริการธุรกรรมทางการเงินที่ถูกนำมาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำเสนอบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ลดต้นทุนที่เกิดขึ้น และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ผู้ให้บริการ รวมถึงผู้ประกอบการหน้าใหม่ (Startup) ที่มีแนวคิดในการปิดช่องว่าง ความไม่สะดวกในการใช้เงินสดหรือบริการผ่านธนาคารได้ดียิ่งขึ้น³³

Financial Inclusion หมายถึง โอกาสและความสามารถของประชาชน ในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ / บริการทางการเงิน” มากกว่า “ระบบบริการ ทางการเงินขั้นพื้นฐานของภาคประชาชน หมายรวมถึง ระบบบริการทางการเงินขั้นพื้นฐานของภาคประชาชน ที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึง เช่น คนไทยที่อาศัยอยู่พื้นที่ห่างไกลจากความเจริญและยากลำบากในการเข้าถึงการให้บริการทางการเงิน เช่น ธนาคาร โดยสามารถใช้บริการธนาคารผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ (Mobile Banking) ได้ซึ่งจะช่วยให้ทำธุรกรรมทางการเงินได้สะดวกภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม³⁴

³³ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย,” BOT Magazine ฉบับที่ 3 (2562): 4; ดู มัทยา ศรีพนา, “สถานการณ์สังคมไร้เงินสดของประเทศไทย” 9(13) (13 พฤศจิกายน 2562), สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563 หน้า 20 จาก: https://www.senate.go.th/document/Ext22526/22526772_0002.PDF

³⁴ ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand Learning Center), การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) [ออนไลน์], 15 มกราคม 2563. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563 จาก: https://www.botlcr.or.th/item/kc_recommendation/00000000010; ดู เอ็ม เจริญทองตระกูล และคณะ, นวัตกรรมในการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน: แผนที่จะเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก, งานสัมมนาวิชาการประจำปีของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, (กรุงเทพฯ, 2558).

การฟอกเงิน (Money Laundering) หมายถึง การแปรสภาพเงินที่ได้มาโดยมิชอบ ด้วยกฎหมายให้กลายเป็นทรัพย์สินที่ถูกกฎหมายต่อไป³⁵

เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) หมายถึง เงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มูลค่าเงินจะถูกบันทึก ในชิพคอมพิวเตอร์ที่อยู่ภายในบัตรพลาสติก หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ หรือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยผู้ให้บริการจะต้องมีการชำระเงินล่วงหน้าแก่ผู้ให้บริการเงิน อิเล็กทรอนิกส์ จึงจะสามารถนำไปใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือค่าอื่นใดแทนการชำระเงินสด ตามร้านค้าหรือเว็บไซต์ที่รับชำระเงินด้วย e-Money³⁶

คริปโทเคอร์เรนซี หมายถึง หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือ เครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล และให้หมายความรวมถึงหน่วยข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์อื่นใดตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด³⁷

บล็อกเชน (Blockchain) หมายถึง เทคโนโลยีที่บันทึกข้อมูลในรูปแบบของ Block ที่เชื่อมต่อข้อมูลกันไปเรื่อยๆ แต่ละ Block จะบรรจุข้อมูลในรูปของสมการทางคณิตศาสตร์ชนิดหนึ่ง หรือการเข้ารหัส (Hash) และต้องใช้กำลังการประมวลผลของชิพคอมพิวเตอร์ในการแก้สมการ (Mining) เพื่อทำให้เกิดการยืนยันธุรกรรมขึ้น โดยทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูล แบบ Decentralized หรือฐานข้อมูล แบบที่ไม่มีศูนย์กลางหรือคนกลาง ฐานข้อมูลถูกเก็บไว้บนระบบ Nodes ซึ่งกระจายการเก็บข้อมูลไว้ทั่วโลก หมดปัญหาระบบล่ม ทำให้มีความมั่นคงทางด้านข้อมูลสูง ไม่สามารถแก้ไข ข้อมูลจากที่ใดที่หนึ่งอย่าง ไม่ถูกต้องได้เพราะชุดฐานข้อมูลถูกเชื่อมโยงกันทั้งหมด บล็อกเชนอาศัยเทคโนโลยี Distributed Ledger Technology (DLT) ³⁸

³⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 5; ดู ชมเกตุ งามไฉ่วล, พรณชญา ศิริวรรณบุศย์, ธนันท์ศักดิ์ บวรนนท์กุลและ อุนิษา เลิศโตมรสกุล, “ปัญหาการฟอกเงินในธนาคารต่างชาติในประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน,” วารสารกระบวนการยุติธรรม (9)1 (มกราคม-เมษายน 2559).

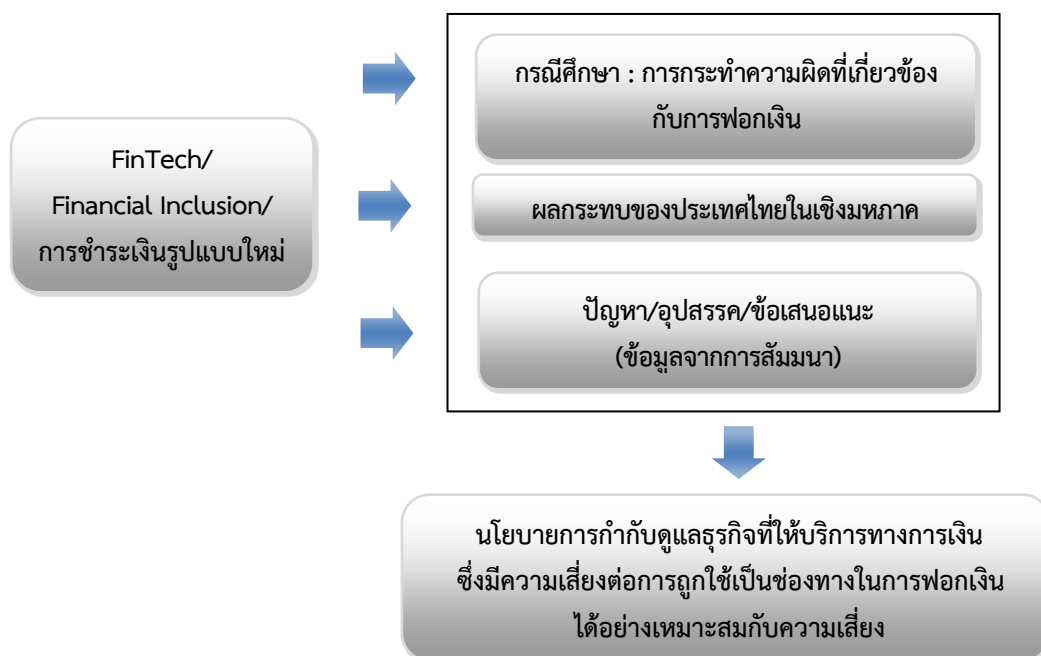
³⁶ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท), รายงานระบบการชำระเงิน 2558 [ออนไลน์] หน้า 66 สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563 จาก: https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Publication/PS_Annually_Report/AnnualReport/Payment_2015_T.pdf

³⁷ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561, มาตรา 5

³⁸ SCB ECONOMIC INTELLIGENCE CENTER, 2559

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากกรอบแนวคิดของการวิจัยในบทที่ 1 ได้วางแนวทางไว้ ในบทที่ 2 นี้ แสดงการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ในบทต่อไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคณะทำงานฯ เห็นว่า แนวคิดที่สำคัญที่ต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ การฟอกเงิน เทคโนโลยีทางการเงิน ระบบบริการทางการเงินภาคประชาชน และการชำระเงิน รูปแบบใหม่ มาตรฐานสากล ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน เพื่อนำแนวคิด ทฤษฎี เอกสารประกอบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาวิเคราะห์ พิจารณาให้ได้ แนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อป้องกันการฟอกเงินตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ต่อไป ในหัวข้อต่อไปเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการฟอกเงิน

1.1 การฟอกเงิน

การฟอกเงิน (Money Laundering) หมายถึง การเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือเรียกว่าเป็นเงินสกปรก (Dirty Money) ให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือพิสูจน์ไม่ได้ว่ามาโดยชอบ ซึ่งกระทำได้หลายวิธี อาทิ การนำเงินออกไปนอกประเทศ การฝากเงินกับสถาบันการเงิน การตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า การซื้อขายที่ดิน การแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลอื่น การให้ผู้อื่นถือเงินหรือทรัพย์สินไว้แทน เป็นต้น ซึ่งเป็นการผ่านกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อรองรับความมีอยู่และความถูกต้องของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว การฟอกเงินจะเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการค้ายาเสพติด ผู้กระทำความผิดไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบที่มาของทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการปิดบังหรือซุกซ่อนทรัพย์สิน อันจะช่วยปิดบังการกระทำความผิดของตนหรือเรียกได้ว่ากระบวนการทำเงินที่สกปรกให้เปลี่ยนสภาพเป็นเงินสะอาดตามกฎหมาย (Clean Money)³⁹

³⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” ใน รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 7; ดู อรรถพพล ลิขิตจิตตะ, “ประเทศไทยจะต้องได้อะไรจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” ใน รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 47; ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, “ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน,” ใน รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 86 – 87; ดู สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพลส, 2543), 61; ดู นิกร เกตุกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: Translators-at-Law.com, 2543), 5

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการและพัฒนาและส่งเสริมนโยบายทางการเงินที่เกี่ยวกับการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนการทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Financial Action Task Force: FATF) ได้กำหนดขั้นตอนการฟอกเงินไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอน Placement 2) ขั้นตอน Layering และ 3) ขั้นตอน Integration ซึ่งเริ่มต้นจากขั้นตอนที่หนึ่ง (Placement) จะเป็นการนำเงินที่ผิดกฎหมายเข้ามาในระบบการเงินปกติหรือเอาเงินสกปรกไปรวมกับเงินสะอาด เช่น การนำเงินฝากธนาคาร เป็นต้น จากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่สอง (Layering) คือ เริ่มที่จะโอนเงินไปในสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่มีการเคลื่อนย้ายที่ซับซ้อนขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐตามรอยเส้นทางการเงินได้ยากขึ้น เช่น ธนาคารที่อยู่บนเกาะสวรรค์ของการฟอกเงิน (Offshore) รวมถึงการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และขั้นตอนสุดท้าย (Integration) ได้แก่การนำเงินออกมาใช้ในเชิงพาณิชย์ ซื้อสินค้าหรือบริการที่หรูหรา ราคาแพง ตลอดจนการลงทุนทางการเงิน อสังหาริมทรัพย์ หรืออุตสาหกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เงินถูกใช้ไปในช่องทางที่ถูกกฎหมายและกลายเป็นเงินที่ถูกกฎหมายในที่สุด⁴⁰

ความผิดมูลฐาน (Predicate Crime) เป็นความผิดที่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งผิดกฎหมายและรายได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวอาจถูกนำไปทำการฟอกเงินต่อไปโดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ ปิดบัง ซ่อนเร้น เปลี่ยนสภาพหรือลักษณะของทรัพย์สินเพื่อปิดบังความผิดและแหล่งที่มาของทรัพย์สินเพื่อให้ผู้กระทำความผิดและทรัพย์สินนั้นพ้นจากการถูกดำเนินการตามกฎหมาย⁴¹ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.) มีหน้าที่ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁴² เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (อนุสัญญาเวียนนา) ได้ระบุให้ประเทศสมาชิกรวมถึงประเทศไทยต้องกำหนดให้การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในประเทศด้วย ดังนั้นมาตรา 5

⁴⁰ Stefan D Cassella, "Toward a new model of money laundering: Is the "placement, layering, integration" model obsolete?" (1 October 2018) 21(4) *Journal of Money Laundering Control* 494, 495

⁴¹ ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีจำนวน 29 ความผิดมูลฐาน; การกำหนดความผิดมูลฐานจะถูกกำหนดมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นกับความเหมาะสมและปัญหาของแต่ละประเทศซึ่งกฎหมายแม่แบบของสหประชาชาติหรือข้อเสนอของกลุ่มเฉพาะกิจเพื่อปฏิบัติการทางการเงินเพียงกำหนดแนวทางไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินของแต่ละประเทศนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ; ดู วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, การกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัด และริบทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด, 2547), 178 – 179; ดู สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548), 69

⁴² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 40

แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาฐานฟอกเงินด้วย ได้แก่การกระทำได้ต่อไปนี้ (1) การโอน รับโอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ (2) การกระทำได้ด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิด หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มาแหล่งที่ตั้งการจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (3) ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินโดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครองหรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด⁴³ โดยมีการกำหนดโทษของผู้ฝ่าฝืนซึ่งจะมีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁴ สุรพล ไตรเวทย์ อธิบายว่า หากเป็นการได้รับการโอนเงินมาจากการกระทำความผิดอาญาฐานใด เพียงผู้รับเงินรู้ว่าผู้ให้เงินไม่มีแหล่งที่มาของเงินที่แน่นอนและไม่สามารถอธิบายถึงแหล่งที่มาของเงินได้ ย่อมมีเจตนาในการฟอกเงินและช่วยสนับสนุนการกระทำความผิดองค์ประกอบอาชญากรรมแล้ว ซึ่งกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาจะทำให้สามารถแยกแยะกระแสการเงินที่หมุนเวียนอย่างผิดปกติและตามวงจรการเงินไปจนถึงผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงได้ (Ultimate Beneficial Owner)⁴⁵ และเนื่องจากความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความผิดอาญาอย่างร้ายแรง มีผลกระทบต่องานทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การช่วยเหลือสนับสนุนให้มีกระบวนการฟอกเงินเกิดขึ้นทั้งก่อนหรือขณะกระทำความผิดหรือจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดเท่ากับเป็นการส่งเสริมการกระทำความผิดมูลฐานที่สร้างความเสียหายให้แก่รัฐเช่นกันจึงได้กำหนดโทษให้สูงกว่าการสนับสนุนการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาทั่วไปจึงมีการกำหนดให้รับโทษเสมือนตัวการ⁴⁶ รวมถึงการพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ⁴⁷

⁴³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 5

⁴⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 60

⁴⁵ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548), 69

⁴⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 7

⁴⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 8; ส่วนเรื่องการสมคบ (Conspiracy) ตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

1.2 เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology: FinTech)

เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology: FinTech) หรือฟินเทค เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ และนวัตกรรมทางการเงินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความสะดวก รวดเร็ว ความปลอดภัย ลดต้นทุนที่เกิดขึ้น และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ และผู้ให้บริการได้ดียิ่งขึ้น โดยในแต่ละประเทศมีการพัฒนาฟินเทคในมิติที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ฟินเทคที่ได้รับความนิยมทั่วโลกจะเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการด้านการชำระเงินและการโอนเงินระหว่างประเทศ (Payments and Remittances) และผลิตภัณฑ์การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment) ซอฟต์แวร์ด้านการเงิน (Financial Software) เป็นต้น⁴⁸

ประเทศไทยมีการพัฒนาด้านฟินเทคที่ผู้ให้บริการได้ใช้งานโดยตรงที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนามาตรฐาน QR Code เพื่อการชำระเงิน ที่ช่วยเพิ่มทางเลือกในการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment) ให้สะดวก รวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะสำหรับร้านค้าขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถรับชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการขยายช่องทางการรับชำระเงินเพื่ออำนวยความสะดวกให้ลูกค้าทำให้ร้านค้ามีต้นทุนต่ำลง ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินบนโทรศัพท์มือถือได้ (Mobile Banking) โดยไม่ต้องจำชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านให้ยุ่งยากด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการใช้ข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลหรือ (Biometrics) โดยใช้การสแกนลายนิ้วมือหรือใบหน้า เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและถูกต้องแม่นยำของการยืนยันตัวลูกค้า ทำให้ผู้ให้บริการสามารถยืนยันตัวตนเพื่อเข้าใช้งาน Mobile Banking ได้ การพัฒนาระบบ National Digital Identity (NDID) ซึ่งเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนในรูปแบบดิจิทัล โดยเป็นแพลตฟอร์มกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลการพิสูจน์และยืนยันตัวตนลูกค้าระหว่างหน่วยงาน ด้วยวิธีดังกล่าวจะทำให้เกิดความเชื่อมั่น ปลอดภัยสูง ผู้ใช้บริการทำธุรกรรมทางการเงินไม่ต้องยื่นเอกสารหลักฐานหลายครั้ง หากเคยรู้จักตัวตนของผู้ขอใช้บริการทางการเงินมาก่อนแล้ว ทั้งนี้ จะสามารถต่อยอดการให้บริการใหม่อื่น ๆ ได้ด้วย เช่น Digital Lending หรือ Bio-Payment โดยอาจสามารถชำระเงินด้วยใบหน้าและลายนิ้วมือได้⁴⁹

⁴⁸ ในสิงคโปร์มีบริษัทฟินเทคที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการด้านการบริหารความมั่งคั่ง (Wealth Management) การให้กู้เงินแบบทางเลือก (Alternative Lending); ดู ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย” [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx>

⁴⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย” [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx>

핀테크ประเภท Payment Security⁵⁰ ก็ได้นำเทคโนโลยีไบโอเมตริกซ์ (Biometrics) มาใช้ป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime) รวมถึงการปรับปรุงระบบให้ยากต่อการถูกแฮ็กข้อมูลได้ ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ได้แก่ การจดจำใบหน้า สแกนม่านตา สแกนลายนิ้วมือ เป็นต้น⁵¹

ส่วนเทคโนโลยีทางการเงินของผู้ให้บริการก็มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ปลอดภัย และมีต้นทุนที่ถูกลงและสร้างระบบนิเวศให้สมบูรณ์ ครบวงจร และเติบโตได้อย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือในทุกภาคส่วนตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการทางการเงินให้ได้มากที่สุดซึ่งมีเทคโนโลยีทางการเงินที่สำคัญ ได้แก่

(1) เทคโนโลยีการประมวลผลแบบกระจายศูนย์ (Distributed Ledger Technology: DLT) ซึ่งได้แก่ เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในภาคการเงินมากที่สุด ด้วยคุณลักษณะเด่นของบล็อกเชนที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลชุดเดียวกันโดยข้อมูลไม่ได้ถูกจัดเก็บไว้ที่เดียว มีระบบ Consensus ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรับและยอมรับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล ทำให้ข้อมูลในระบบมีความโปร่งใส มีความน่าเชื่อถือสูง สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาและมั่นคงปลอดภัยจากภัยไซเบอร์ เช่น นำมาให้บริการด้านการโอนเงินระหว่างประเทศ การให้บริการจัดทำหนังสือค้ำประกัน (Letter of Guarantee) ที่ช่วยให้สถาบันการเงินมีกระบวนการผลิต จัดเก็บ และนำส่งหนังสือค้ำประกันที่รวดเร็ว ปลอดภัยและน่าเชื่อถือได้ดีกว่าในรูปแบบกระดาษที่จะถูกต้องแม่นยำและลดต้นทุนในการจัดเก็บและนำส่งหนังสือค้ำประกันไปให้กับคู่ค้าอีกด้วย⁵² Cryptocurrency ซึ่งเป็นสกุลเงินสกุลหนึ่งในรูปแบบของดิจิทัล ที่ใช้เทคโนโลยี Blockchain ในการจัดการด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยไม่ต้องอาศัยคนกลาง (Centralized trusted party) โดยสกุลเงินดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ Ethereum Bitcoin Litecoin Ripple เป็นต้น

(2) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นการสร้างความฉลาด ความเข้าใจ ความรู้ที่มีในมนุษย์ให้กับสิ่งที่ไม่มีชีวิตโดย AI สามารถประยุกต์ใช้ในการให้บริการทางการเงิน

⁵⁰ ความปลอดภัยมาตรฐานของข้อมูลจากการใช้บัตร (Payment Card Industry Data Security Standard: PCI DSS) พบว่า Facebook ถูกใช้เป็นช่องทางของการที่ไม่เหมาะสม โดยในเดือนเมษายน 2562 มีข้อมูลที่ถูกบันทึกจำนวนมากกว่า 540 ล้านข้อมูลตกไปอยู่ในความครอบครองของผู้อื่น ('Facebook was at the heart of yet another scandal in April, as more than 540 million records fell into the wrong hands.'). ดู Geoff Forsyth, "Payments security: A year in review" [online] Retrieved 26 February 2020 From: <https://www.fintechfutures.com/2020/01/payments-security-a-year-in-review/>

⁵¹ สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจน่ารู้ ตอน FinTech [ออนไลน์], 3 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtdadmin/ewtd/elaw_parcy/ewtd_dl_link.php?nid=2383

⁵² ธนาคารแห่งประเทศไทย, "ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย" [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx>

ได้หลายรูปแบบ เช่น การรู้จำตัวอักษร (Optical Character Recognition: OCR) การอ่านข้อมูลบัตรประจำตัวประชาชนด้วยกล้องโทรศัพท์มือถือช่วยเพิ่มความรวดเร็วและลดความผิดพลาดจากการกรอกข้อมูล การรู้จำคำพูด (Speech Recognition) การพูดคำสั่งด้วยเสียงเมื่อโทรเข้า Call Center ที่เป็นระบบอัตโนมัติ ที่เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) สามารถเรียนรู้และทำนายข้อมูลได้ ผ่านการศึกษาและสร้างอัลกอริทึม (Algorithm) มีการนำ AI มาใช้ในการสร้างโปรแกรมตอบกลับการสนทนาผ่านตัวอักษรแบบอัตโนมัติ (Chatbot) ซึ่งจะช่วยให้มีความรวดเร็วในการให้บริการและลดการใช้แรงงานมนุษย์ลง มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินคุณภาพของลูกค้า ผู้ชื้อกู้เงินด้วย AI ที่ใช้ Machine Learning ในการเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้ชีวิต ลักษณะการใช้จ่ายและชำระหนี้เพื่อวิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงโอกาสในการผิดนัดชำระหนี้ความสามารถในการชำระหนี้ วงเงินปล่อยกู้ที่เหมาะสม มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา⁵³ โดย Machine Learning เป็นการนำข้อมูลเชิงลึก (Insight) ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ความคาดหวัง และการตอบรับของผู้ใช้มาใช้ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการให้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ซึ่งรวมถึงพัฒนาวิธีการสื่อสารแบบส่วนบุคคล (Personalization) ด้วย⁵⁴ กรณี Next-Gen Chatbots เป็นการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ชนิดหนึ่งที่มีไว้สื่อสารสนทนากับมนุษย์ (Chatbot Program) ที่มีระดับความอัจฉริยะ (Intelligence) โดยโปรแกรมนี้อาจมีความสามารถตอบสนองและตัดสินใจที่แม่นยำในการสนับสนุนความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น ด้วยความรวดเร็ว มีคุณภาพ และสร้างมาตรฐานในการตอบคำถามต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันใช้เพื่อสนับสนุนด้านการตอบปัญหาเกี่ยวกับการใช้งานผลิตภัณฑ์ นำเสนอข่าวสารผลิตภัณฑ์ของสินค้าบริการ ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย ช่วยดูแลลูกค้า โดยมีความสามารถในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาการสินค้าและบริการ ยกตัวอย่าง บริษัท American Express ใช้โปรแกรม Amex Bot ดูแลสิทธิประโยชน์ แจ้งการทำธุรกรรมหรือปรับวงเงินเครดิตซึ่งสร้างความสะดวกให้ลูกค้าเป็นอย่างมาก⁵⁵ AI ยังได้เข้ามาช่วยในด้านการลงทุน อาทิ การใช้ Robo Advisors มาจัดการพอร์ตโฟลิโออัตโนมัติโดยใช้อัลกอริทึมในการช่วยเหลือการลงทุนที่เหมาะสม

⁵³ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย” [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx>

⁵⁴ สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจนำรู้ ตอน FinTech [ออนไลน์], 3 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtdadmin/ewtd/ewtd/parcy/ewtd_dl_link.php?nid=2383

⁵⁵ สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจนำรู้ ตอน FinTech [ออนไลน์], 3 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtdadmin/ewtd/ewtd/parcy/ewtd_dl_link.php?nid=2383

ตามระดับความเสี่ยงและระยะเวลาในการลงทุน ซึ่งระบบนี้อาจจะมาแทนที่ที่ปรึกษาทางการเงินที่เป็นมนุษย์ในอนาคตได้⁵⁶

การใช้ Big Data Analytics เป็นการใช้อยู่ข้อมูลขนาดใหญ่ที่ซอฟต์แวร์หรือฮาร์ดแวร์ธรรมดาไม่สามารถจัดการหรือวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นโครงสร้างตารางข้อมูล (Structured) และข้อมูลที่เป็นข้อความยาว ๆ รูปภาพ วิดีโอ ต่าง ๆ (Unstructured) มาทำการประมวลวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปใช้ประโยชน์โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมทางการเงินได้นำข้อมูล Big Data เข้ามาช่วยในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคล (Personalization) โดยนำข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลการทำธุรกรรม ประวัติการใช้งานผ่านมือถือและเว็บไซต์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและพฤติกรรมผู้บริโภคและออกแบบพฤติกรรมที่ตอบโจทย์ที่จะทำให้เกิดความผูกพันเชื่อมต่อระหว่างผู้ใช้บริการและแบรนด์มากขึ้น โดย Big Data ยังทำงานควบคู่กับ Machine Learning ในการประเมินความเสี่ยงโดยการทำการวิเคราะห์ในลักษณะทำนายทิศทาง (Predictive Analytics) ที่จะสามารถช่วยกำจัดการฉ้อฉลของการใช้บัตรเครดิตได้ด้วย⁵⁷

(3) เทคโนโลยีที่ช่วยให้การเชื่อมต่อฐานข้อมูลแอปพลิเคชัน (Application Programming Interface: API) เพื่อให้ระบบงานต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการทั้งสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงินได้สะดวกยิ่งขึ้นตามความประสงค์ของผู้ใช้บริการบนพื้นฐานของความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและการจัดการความปลอดภัยที่เหมาะสม ยกตัวอย่าง Multiple Currency e-Wallet เป็นกระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Wallet) ที่จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ซึ่งสามารถทำธุรกรรมได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผลิตภัณฑ์ e-Wallet ที่อยู่บนแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่สมาร์ทโฟน (Mobile Application) ที่ผูกกับบัตรเครดิตที่ผู้ใช้บริการถืออยู่เข้ากับแอปพลิเคชันหรืออุปกรณ์พกพาอื่น ๆ ด้วยระบบ Near Field Communication (NFC)⁵⁸ ซึ่งทำให้ผู้ใช้ไม่ต้องพกพาเงินสด บัตรเดบิตหรือบัตรเครดิต

⁵⁶ สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจนำรู้ ตอน FinTech [ออนไลน์], 5 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2383

⁵⁷ สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจนำรู้ ตอน FinTech [ออนไลน์], 4 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2383

⁵⁸ ชัชชญา ศิริเจริญ “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542: ศึกษากรณีความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์และการบังคับใช้กฎหมายบัตรอิเล็กทรอนิกส์ในระบบการชำระเงินของประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), 9

หลายใบให้ยุ่งยาก ในปัจจุบันมีแอปพลิเคชันที่ให้บริการในลักษณะนี้หลายราย อาทิ Apple Pay, Samsung Pay และ AliPay⁵⁹ เป็นต้น

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมทางการเงินผ่านกลไกการทดสอบและพัฒนาวัตกรรมการนำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) ที่เอื้อให้ผู้ให้บริการทางการเงินทั้งสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงินสามารถพัฒนาบริการด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และทดลองให้บริการได้ในขอบเขตจำกัดก่อนจะให้บริการในวงกว้างต่อไป โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้ประเมินความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวด้วยก่อนนำออกให้บริการจริง นอกจากการทำให้มีการทดสอบนวัตกรรมทางการเงินใน Regulatory Sandbox แล้ว ธปท. ยังเปิดโอกาสให้มี Sandbox ของตนเอง (Own Sandbox) โดยมีโครงการ QR payment และมีโครงการที่ใช้เทคโนโลยีชีวมิติ (Biometrics) เติมรูปแบบในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน (Electric Know Your Customer: e-KYC) ในการเปิดบัญชีเงินฝากและเงินอิเล็กทรอนิกส์ตามโครงการ National Digital ID (NDID) ด้วย⁶⁰

นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ใช้เทคโนโลยีระบบโครงข่ายในการเก็บบัญชีธุรกรรมออนไลน์ที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายใยแมงมุมที่เก็บสถิติการทำธุรกรรมทางการเงินและสินทรัพย์ชนิดอื่นๆ อีกในอนาคตที่สำคัญคือไม่มีตัวกลาง (Distributed Ledger Technology (DLT) หรือ Blockchain) เพื่อดำเนินโครงการนำร่องจำนวน 2 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการอินทนนท์ ที่ทดสอบการใช้บล็อกเชนในการโอนเงินระหว่างสถาบันการเงินซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่าง ธปท. และสถาบันการเงิน 8 แห่งที่ร่วมกันศึกษาและทดสอบการใช้สกุลเงินดิจิทัลในการชำระเงินระหว่างธนาคาร (Wholesale Central Bank Digital Currency: CBDC) ได้ดำเนินการสำเร็จแล้ว รวมทั้งได้ทดสอบการโอนเงินระหว่างประเทศร่วมกับธนาคารฮ่องกง (Hong Kong Monetary Authority: HKMA) ปัจจุบัน ธปท. และ HKMA ร่วมกับสถาบันการเงินสมาชิกอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อขยายขอบเขตการทดสอบการโอนเงินระหว่างประเทศโดยใช้ CBDC และ (2) โครงการ DLT Scripless Bond ซึ่งเป็นการนำ Distributed Ledger

⁵⁹ สุรภา ศรีเมือง, “กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจนำร่อง FinTech” [ออนไลน์], 3 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2383

⁶⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานประจำปี 2562 (ธนาคารแห่งประเทศไทย) ออนไลน์, 19 สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก: https://www.bot.or.th/thai/researchandpublications/report/doclib/_annualreport2019.pdf

Technology มาใช้ในการออก และจำหน่ายพันธบัตรออมทรัพย์รัฐบาลที่ทำให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ⁶¹

1.3 ระบบบริการทางการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)

ในรายงานธนาคารแห่งประเทศไทย ระบบบริการทางการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)⁶² หมายถึง การที่บุคคลหรือครัวเรือนมีโอกาสในการเข้าถึงและสามารถใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน ด้วยต้นทุนที่เป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับระดับรายได้ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม⁶³ ซึ่งมีความสำคัญต่อการกระจายความมั่งคั่ง และการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนซึ่งการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินจะช่วยยกระดับคุณภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับฐานรากเพื่อลดช่องว่างของความยากจน (Poverty Gap)⁶⁴ ลดความผันผวนของระบบเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (Inequality) ของประชาชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้⁶⁵

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF) ได้กำหนดให้การเข้าถึงบริการทางการเงินต้องให้มีความแน่ใจว่า กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงในบริการต่าง ๆ เช่น กลุ่มที่มีรายได้น้อย (Low income) กลุ่มที่อยู่ในชุมชนห่างไกลความเจริญ (Rural sector) หรือ (Undocumented group) จะมีความสามารถในการเข้าถึงความช่วยเหลือด้านบริการทางการเงินที่มีการกำกับดูแลเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการนำไปสู่การปฏิบัติด้านมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย⁶⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง FATF ธนาคารโลก (World Bank) และ กลุ่ม Asia/Pacific Group on

⁶¹ ซึ่งเป็นคนละ use case กับ Bitcoin ที่ตั้งใจให้เป็นมาทดสอบใช้ในงานจำหน่ายพันธบัตรเพื่อช่วยลดความซับซ้อน ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ถือครองจะเห็นเพียงตัวเลขจำนวนหน่วยและมูลค่าที่ดีเป็นเงินในระบบซื้อขายเท่านั้น ซึ่งคล้ายกับบิทคอยน์การถือครองแบบไร้ใบตราสาร (Scripless); ดู ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก:

<https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx>

⁶² ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้นิยามคำว่า “Financial Inclusion” หมายความว่า “การเข้าถึงบริการทางการเงิน”; ดู ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), “รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2561” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/FSMP2/FinancialAccessSurveyOfThaiHouseholds_2018.pdf

⁶³ เอม เจริญทองตระกูลและคณะ, “นวัตกรรมในการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน: แผนที่จะเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก,” ผลงานวิชาการเสนอในงานสัมมนาวิชาการประจำปีของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, กรุงเทพมหานคร; ดู ศูนย์การเรียนรู้, ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), “การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.bot.or.th/item/kc_recommendation/00000000010

⁶⁴ The World Bank, “Financial Inclusion” [online], 2 October 2018 Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview>

⁶⁵ UN Capital Development Fund (UNCDF), “Financial Inclusion” [online], Retrieved 24 February from: <https://www.uncdf.org/financial-inclusion>

⁶⁶ Bjorn S Aamo, Financial Action Task Force (FATF) President, “Financial Inclusion” Global Partnership for Financial Inclusion Conference on Standard-Setting Bodies and Financial Inclusion: Promoting Financial Inclusion through

Money Laundering (APG) ที่ไทยเป็นสมาชิกสนับสนุนให้ใช้ Risk-Based Approach (RBA) ในการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดดังกล่าวด้วย⁶⁷ ในรายงานวิจัยฉบับนี้เห็นว่า financial inclusion ถือเป็นโอกาสและความสามารถของประชาชนในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ หรือบริการทางการเงิน

ประเทศเคนยาและอินเดียมีการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินและการเข้าถึงการชำระเงินได้โดยได้รับสนับสนุนจากธนาคารกลาง รัฐบาลและองค์กรเอกชนที่ถูกควบคุม ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมลดลงอย่างมีนัยสำคัญสำหรับบุคคลและธุรกิจขนาดเล็กซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยในการเข้าใช้บริการธนาคารจึงเป็นการสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินได้ดีขึ้น⁶⁸ เมื่อมีการลดการใช้เงินสดย่อมทำให้การพกพาเงินสดน้อยลง มีส่วนทำให้อาชญากรรมเกี่ยวกับเงินสดลดลง เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆาตกรรม ปล้นทรัพย์ เป็นต้น เพราะมีการเก็บรักษาจำนวนเงินไว้อย่างปลอดภัยอยู่ในบัญชีอิเล็กทรอนิกส์แทน ประการสำคัญคือการลดลงของธุรกิจที่ผิดกฎหมายทำให้การฟอกเงินลดลงด้วยเนื่องจากการบันทึกประวัติทางการเงินทุกขั้นตอน สามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงิน ตรวจสอบเรื่องการโอนเงินที่ผิดปกติได้ง่ายขึ้น หากมีการโอนเงินที่ผิดปกติก็จะทำให้รัฐเข้าตรวจสอบได้ง่าย รวมถึงมีการรายงานธุรกรรมต้องสงสัย (Suspicious Transaction Report) ตามที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้ที่มีหน้าที่รายงานดำเนินการ⁶⁹ ในทางตรงกันข้าม หากมีการนำข้อมูลทางการเงินทุกอย่างเข้าไปไว้ในรูปแบบออนไลน์อาจทำให้ถูกโจรกรรมข้อมูลส่วนตัวทำได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเสี่ยงกับกลุ่มแฮกเกอร์หรือกลุ่มมิจฉาชีพที่พร้อมจะโจมตีหรือขโมยข้อมูลส่วนบุคคลได้ง่ายเช่นกัน งานวิจัยฉบับนี้จึงสนับสนุนการกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันการฟอกเงินที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทยซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่กำหนดให้การปรับปรุงภาคการเงินของไทยเป็นจุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลัก

Proportionate Standards and Guidance, Basel – October 29, 2012 [online] Retrieved 1 February 2020 From: [https://www.fatf-gafi.org/publications/financialinclusion/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/financialinclusion/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

⁶⁷ Financial Action Task Force (FATF), “FATF’s focus on financial inclusion: protecting the integrity of the global financial system” [online] Retrieved 1 February 2020 From: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatfsfocusonfinancialinclusionprotectingtheintegrityoftheglobalfinancialsystem.html>

⁶⁸ International Monetary Fund (IMF), *FinTech and Financial Services: Initial Considerations* (June 2017), 43 Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2017/06/16/Fintech-and-Financial-Services-Initial-Considerations-44985>

⁶⁹ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ม. 13, 16; ดู มัทยา ศรีพนา, “สถานการณ์สังคมไร้เงินสดของประเทศไทย (The cashless society situation in Thailand)” [ออนไลน์] ที่ที่ 9 ฉบับที่ 13 พฤศจิกายน 2562, 10 สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563 จาก: https://www.senate.go.th/document/Ext22526/22526772_0002.PDF

ประการหนึ่ง โดยในส่วนที่เกี่ยวกับระบบบริการทางการเงินภาคประชาชนหรือการเข้าถึงบริการทางการเงิน ได้ระบุถึงการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินเพื่อให้ภาคธุรกิจและประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสม รวมถึงพัฒนาองค์การการเงินฐานราก⁷⁰ ในปัจจุบัน ธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังพิจารณาการให้ใบอนุญาต (License) การเป็นธนาคารดิจิทัล (Digital Banking) เพื่อเพิ่มบริการที่สนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มากขึ้น เนื่องจากบริการทางการเงินในปัจจุบันเริ่มถูกพัฒนาไปสู่ดิจิทัลมากขึ้น ธปท. จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการวางภูมิทัศน์ระบบสถาบันการเงินในอนาคต (Financial Landscape) ซึ่งมีฟินเทคเป็นผู้เล่นสำคัญในธุรกิจการเงินประเภทนี้⁷¹ แต่อย่างไรก็ตาม ในรายงานฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่า ธปท. ได้มีการผ่อนคลายกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อจำกัดในการทำธุรกิจธนาคารดิจิทัล (Digital banking) ของผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์และผู้ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน อาทิ หลักเกณฑ์การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ให้บริการแพลตฟอร์มเพื่อเป็นตัวกลางในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ หลักเกณฑ์การขออนุญาตสำหรับการใช้เทคโนโลยีและการให้บริการทางการเงินรูปแบบใหม่ภายใต้ระบบบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน อีกทั้งยังได้พัฒนาระบบ e-Application เพื่อการขออนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการเงินให้สะดวก รวดเร็ว และช่วยลดภาระของผู้ประกอบการด้วย⁷² จะเห็นได้ว่า ธนาคารดิจิทัลดังกล่าว ทำให้ประชาชนได้รับสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาได้มากขึ้น ซึ่งในขณะเดียวกันธนาคารดิจิทัลก็ส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการลดลงของสาขาของธนาคาร⁷³ ซึ่งทำให้ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ต้องพกเงินสดและมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมทางการเงินที่ลดลงเพราะลูกค้าสามารถเข้าถึงการทำธุรกรรมผ่านระบบออนไลน์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Banking) การให้บริการ

⁷⁰ ศูนย์การเรียนรู้, ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), “การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.bot.or.th/item/kc_recommendation/00000000010

⁷¹ ขณะนี้มีการเปิดให้บริการธนาคารดิจิทัล (Digital Bank) ในประเทศสิงคโปร์และฮ่องกงแล้ว ถ้าหากธนาคารใดต้องการทำธนาคารดิจิทัลต้องไปขอเปิดไลเซนส์ที่ประเทศดังกล่าว; ดู กรุงเทพธุรกิจ, “ธปท. ศึกษา ธนาคารดิจิทัล จ่อให้ ไลเซนส์ หนุนแข่งขัน” (กรุงเทพธุรกิจ, 24 กุมภาพันธ์ 2563) สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/863535>

⁷² ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานประจำปี 2562 (ธนาคารแห่งประเทศไทย) ออนไลน์, 19 สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก: https://www.bot.or.th/thai/researchandpublications/report/doclib/_annualreport2019.pdf

⁷³ ภคพร เบลิ้นไฟโรจน์ และ มณฑล สรไกรกิติกุล, “มุมมองและการปรับตัวของพนักงานในยุควิชาการทางการเงินดิจิทัล” (2562) 8(1) วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา 62, 64

ทางโทรศัพท์ (Call Center) การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางตู้เอทีเอ็ม อินเทอร์เน็ต (Internet Banking) ได้ง่ายขึ้น⁷⁴

ปัจจุบัน ธปท. มีการส่งเสริมการแข่งขันและการเข้าถึงบริการทางการเงินหลายแนวทาง อาทิ (1) การมีส่วนร่วมสนับสนุนนโยบายของภาครัฐ โดยการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินของ SMEs ขนาดเล็ก โดยสนับสนุนให้บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม เพิ่มวงเงินค้ำประกันให้แก่ SMEs ที่ขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินรวมทั้งปรับปรุงแบบการค้ำประกันให้หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น และเพิ่มความหลากหลายของหลักประกันที่จะนำมาใช้ในการขอสินเชื่อด้วย (2) การจัดทำระบบฐานข้อมูล SMEs โดยสถาบันการเงินได้ส่งข้อมูลผ่านระบบบริหารข้อมูล (Data Management System: DMS) ตาม ISIC Code Revision 4.0 ซึ่งเป็นมาตรฐานการจัดหมวดหมู่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (International Standard Industrial Classification: ISIC) และได้เผยแพร่ข้อมูลให้สถาบันการเงินเพื่อจะได้ปรับปรุงการจัดทำข้อมูลให้ครอบคลุมลูกค้า SMEs ได้มากขึ้น และ (3) การปรับปรุงหลักเกณฑ์และรูปแบบในการเปิดสาขาเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์สามารถเปิดสาขาได้ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น เช่น การเปิดสาขาให้กู้เพียงอย่างเดียวและขยายบทบาทให้ธนาคารพาณิชย์และ Non-bank ได้ให้บริการ Microfinance โดยใช้รูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมกับลักษณะของความเสี่ยง⁷⁵

⁷⁴ ปิยพงศ์ ตั้งจินตนาการ, “สถาบันการเงินในยุคดิจิทัล” (4 กรกฎาคม 2559) สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563 จาก: https://www.gsb.or.th/getattachment/8d7a5d95-b808-49b4-a871-7f985f1f7d38/2IN_hotissue_Digital_bank_detail.aspx

⁷⁵ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), *รายงานประจำปี 2556* (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556), 56

1.4 ระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ (New Payment Method)

ปัจจุบันมีช่องทางการชำระเงินหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการใช้บริการผ่านช่องทางของ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงการให้บริการดังกล่าวในรูปแบบต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น การบริการการชำระเงินรูปแบบใหม่⁷⁶ สามารถลดต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงินและส่งผลให้ภาคครัวเรือนเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้นทำให้ยกระดับคุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย⁷⁷ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและระบบการชำระเงินในระดับมหภาคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้⁷⁸ การชำระเงินด้วยวิธีใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา อาทิ กระเป๋าเงินดิจิทัล (Digital wallet) และ ผู้ให้บริการรายใหม่ซึ่งได้เข้ามาในตลาดการเงินสำหรับการให้บริการซึ่งรวมถึงบริษัทการสื่อสารค่าปลีก และอินเทอร์เน็ต⁷⁹ แต่อย่างไรก็ตามการแพร่ขยายของการใช้เทคโนโลยีใหม่ได้สร้างประโยชน์ต่อภาคการเงิน แต่ก็เกิดความเสี่ยงต่อการฟอกเงินและอาชญากรรมอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

⁷⁶ ช่องทางการชำระเงินในประเทศไทย มีหลายรูปแบบได้แก่ การให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Payments) ซึ่งรวมถึงบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต บัตรเครดิต การชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet Payment) การชำระเงินทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Payment) เหรียญอิเล็กทรอนิกส์แทนเงินสด (เช่น เหรียญที่สแกนค่าเงินไว้จ่ายค่ารถไฟฟ้าได้ดิน) ช่องทางภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (National e-payment ซึ่งได้แก่ (1) ระบบการชำระเงินแบบ Prompt Pay หรือ Any ID (2) โครงการขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (3) ระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (4) โครงการ e-Payment ภาครัฐ

⁷⁷ Robert Cull, Tilman Ehrbeck, and Nina Holle, *Financial Inclusion and Development: Recent Impact Evidence* (Washington, D.C. CGAP 2014)

⁷⁸ ข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการในระบบสถาบันการเงิน เช่น การบังคับใช้นี้ และการคุ้มครองประโยชน์ให้แก่ เจ้าหน้า; ดู Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer, and Robert W Vishny, "Law and Finance" (1998) 106(6) *Journal of Political Economy* 1113, 1155

⁷⁹ International Monetary Fund (IMF), *FinTech and Financial Services: Initial Considerations* (June 2017), 8 Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2017/06/16/Fintech-and-Financial-Services-Initial-Considerations-44985>

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเสี่ยงด้านการฟอกเงิน (Money Laundering risk rating)⁸⁰

Thematic area	Total vulnerabilities score	Total likelihood score	Inherent risk	Inherent risk level	Risk with mitigation grading	Overall risk level
Cash	21	7	147	High	88	High
New payment methods (e-Money)	10	6	60	Medium	45	Medium
Digital currencies	5	3	15	Low	11	Low

ที่มา: HM Treasury and Home Office, *UK National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing 2015*, หน้า 75.

ในรายงานการประเมินความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายระดับชาติของประเทศไทยประจำปี ค.ศ. 2015 รายงานว่าระบบชำระเงินรูปแบบใหม่ เช่น การโอนเงินสดไปสู่การจ่ายเงินรูปแบบเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ถูกประเมินว่า มีความเสี่ยงโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (Medium) แต่กรณีสกุลเงินดิจิทัล (Digital currencies) จะถูกประเมินว่ามีความเสี่ยงโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ⁸¹ ต่อมาในปี ค.ศ. 2017 ความเสี่ยงด้านเงินดิจิทัลกลายเป็นการชำระเงินที่ถูกใช้และเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ธุรกิจจำนวนมากได้ยอมรับวิธีชำระด้วยเงินดิจิทัลมากขึ้น ก็ยังเพิ่มความเสี่ยงที่อาชญากรจะใช้เงินดังกล่าวในการฟอกเงินด้วยเช่นกัน เนื่องจากไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องนำเงินสดไประบบสกุลเงินปกติอีกต่อไปแล้ว⁸²

⁸⁰ HM Treasury and Home Office, *UK National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing 2015* [online], 75 Retrieved 26 February 2020 From: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/468210/UK_NRA_October_2015_final_web.pdf

⁸¹ HM Treasury and Home Office, *UK National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing 2015* [online], 12, 47, 75 Retrieved 26 February 2020 From: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/468210/UK_NRA_October_2015_final_web.pdf

⁸² HM Treasury and Home Office, *National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing 2017* [online] Retrieved 26 February 2020 From: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/655198/National_risk_assessment_of_money_laundering_and_terrorist_financing_2017_pdf_web.pdf 40

เทคโนโลยีทางการเงินที่สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินและรูปแบบการชำระเงินใหม่ ๆ ให้กับประชาชน แม้จะเกิดประโยชน์มหาศาลต่อเศรษฐกิจแต่ก็มีความเสี่ยงที่อาชญากรใช้ช่องทางนี้ในการก่ออาชญากรรมด้านการฟอกเงินด้วยเช่นกัน โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้สินทรัพย์เสมือน (Virtual Assets)⁸³ ได้ถูกใช้อย่างแพร่หลายในการชำระค่าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามหากปราศจากกฎระเบียบที่รองรับการจัดตั้งและกำกับดูแล ส่วนของธุรกรรมที่เกิดจากเทคโนโลยีฟินเทคประเภทนี้ ก็ถูกกล่าวถึงว่าเป็น “ดินแดนเถื่อนแห่งตะวันตกในอุตสาหกรรมภาคการเงิน (Wild West)” ด้วยเช่นกัน⁸⁴ ยกตัวอย่าง ในปี ค.ศ. 2017 ไวรัสเรียกค่าไถ่ (Ransomware) ชื่อว่า “WannaCry malware” โจมตีระบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทมากกว่าพันบริษัททั่วโลกและเรียกเงินค่าไถ่จากบริษัทที่ตกเป็นเหยื่อเสียหายทั่วโลกมากกว่าแปดพันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ⁸⁵ ซึ่งเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cybercriminal) และฟอกเงินแบบดิจิทัลแล้ว (Digital Money-Laundering System)⁸⁶

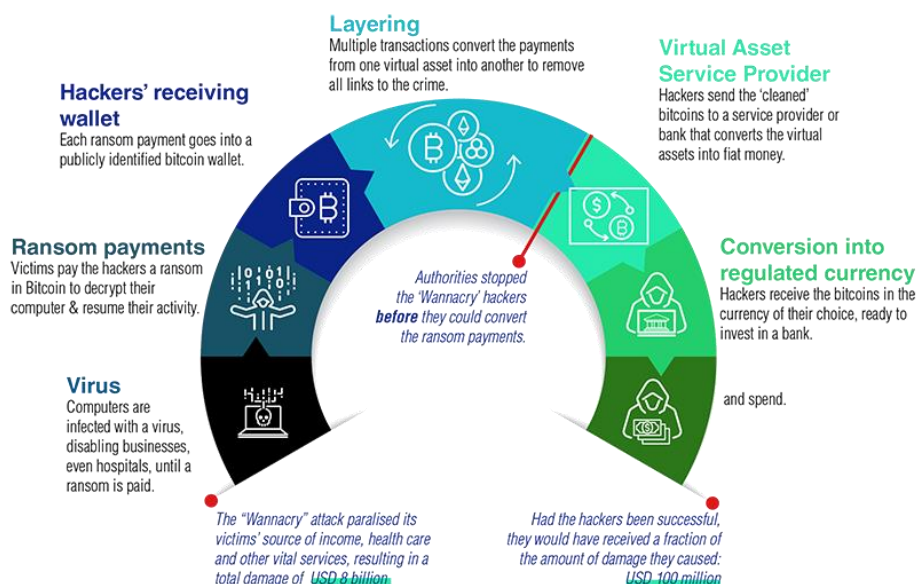
⁸³ จะได้อธิบาย Virtual Asset โดยละเอียดต่อไปในหัวข้อ ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF)

⁸⁴ Financial Action Task Force (FATF), ‘Virtual Assets’ [online] Retrieved 26 February 2020 From: [http://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](http://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

⁸⁵ Ransomware เป็นมัลแวร์ (Malware) ประเภทหนึ่งที่มีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกับมัลแวร์ประเภทอื่น ๆ คือไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อขโมยข้อมูลของผู้ใช้งานแต่อย่างใด แต่จะทำการเข้ารหัสหรือล็อกไฟล์ไม่ว่าจะเป็นไฟล์เอกสาร รูปภาพ วิดีโอ ผู้ใช้งานจะไม่สามารถเปิดไฟล์ใด ๆ ได้เลยหากไฟล์เหล่านั้นถูกเข้ารหัส ซึ่งการถูกเข้ารหัสครั้งนี้จะต้องใช้คีย์ในการปลดล็อกเพื่อกู้ข้อมูลคืนมา ผู้ใช้งานจะต้องทำการจ่ายเงินค่าไถ่ที่ถูกอาชญากรเรียกผ่านระบบที่มีความยากต่อการตรวจสอบหรือติดตาม เช่น การโอนเงินผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์, Paysafecard, cryptocurrency เช่น Bitcoin เป็นต้น โดยจะแฝงตัวมาในรูปแบบของ Malvertising (โฆษณา), เชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อันตรายและอาศัยช่องโหว่ของซอฟต์แวร์ หรือแฝงมาในรูปแบบของเอกสารแนบอีเมล เป็นต้น; ดู สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “Ransomware คืออะไร” [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://www.it.chula.ac.th/node/3351>; ดู Financial Action Task Force (FATF), “Virtual Assets” (2019) Retrieved 1 March 2020 From: [https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

⁸⁶ Marcus Hutchins ชาวอังกฤษอายุ 23 ปี ถูกจับกุมฐานเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และฟอกเงินเนื่องจากพบว่าเกี่ยวข้องกับค่าไถ่จากคดี WannaCry malware ในรูปแบบเงินดิจิทัล Bitcoin เข้ามาในระบบ “mixer” ซึ่งเป็นระบบฟอกเงินแบบดิจิทัล (a digital money-laundering system) ที่ Hutchins ออกแบบไว้; ดู Alex Hern and Sam Levin, “Briton who stopped WannaCry attack arrested over separate malware claims” (*The Guardian*, 3 August 2017) Retrieved 1 March 2020 From: <https://www.theguardian.com/technology/2017/aug/03/researcher-who-stopped-wannacry-ransomware-detained-in-us>

ภาพที่ 1 แสดงวิธีการโจมตีของมัลแวร์เรียกค่าไถ่ “WannaCry malware”

ที่มา: Financial Action Task Force (FATF), “Virtual Assets”⁸⁷

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ขั้นตอนแรก (Virus) โดยแฮกเกอร์⁸⁸จะปล่อยเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของธุรกิจไม่เว้นแม้กระทั่งโรงพยาบาลและในที่สุดเหยื่อเหล่านั้นจ่ายเงินค่าไถ่ ขั้นตอนการจ่ายเงินค่าไถ่ (Ransom payments) เหยื่อได้จ่ายค่าไถ่ให้แฮกเกอร์ในรูปของ Bitcoin เพื่อแลกกับรหัสปลดล็อกให้สามารถเข้าระบบคอมพิวเตอร์ได้อีกครั้ง ซึ่งค่าเสียหายจากการปล่อยไวรัสชนิดนี้เป็นเงินประมาณแปดพันล้านดอลลาร์สหรัฐ จากนั้นเป็นขั้นตอนที่ได้รับเงินค่าไถ่เข้าสู่กระเป๋ Bitcoin (Hackers’ receiving wallet) ขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นตอนการฟอกเงินตามหลักการฟอกเงิน ขั้นที่สองคือ Layering ที่จะมีการโอนย้ายค่าไถ่ไปหลายครั้งโดยเปลี่ยนจาก Virtual asset หนึ่งไปเป็นอีก Virtual asset หนึ่งเพื่อที่จะนำเข้าสู่กระเป๋ของอาชญากรและให้ยากแก่ติดตามรอย ซึ่งก็เป็นการ

⁸⁷ Financial Action Task Force (FATF), “Virtual Assets” (2019) Retrieved 1 March 2020 From: [https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

⁸⁸ กลุ่มแฮกเกอร์ที่มีชื่อว่า “The Shadow Brokers” เป็นผู้โจรกรรมเครื่องมือที่เป็นอาวุธไซเบอร์ที่ชื่อว่า “The EternalBlue exploit tool” มาจากสำนักงานความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The U.S. National Security Agency: NSA) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาเครื่องมือนี้ และกลุ่มแฮกเกอร์นี้ได้นำเครื่องมือนี้ไปดัดแปลงเป็น WanaCry Ransomware และเอาไปปล่อยไวรัสเพื่อใช้เรียกค่าไถ่บริษัทและหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2017 โดยโจมตีช่องโหว่ของระบบคอมพิวเตอร์ Microsoft ที่ผู้ใช้/เจ้าของเครื่องยังไม่ได้อัปเดตระบบปฏิบัติการเป็นเวอร์ชันล่าสุดและติดตั้งโปรแกรมรักษาความปลอดภัย (เครื่องมือการการดูแลบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ); ดู Tom Mahler, Nir Nissim, Erez Shalom, Israel Goldenberg, Guy Hassman, Arnon Makori, Itzik Kochav, Yuval Elovici, and Yuval Shahrar, “Know Your Enemy: Characteristics of Cyber-Attack on Medical Imaging Devices” Presented at the RSNA Conference 2017, Chicaco, IL, U.S. [online] Retrieved 1 February 2020 From: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1801/1801.05583.pdf>

ยากในการติดตามเจ้าของที่แท้จริง เพราะเป็นการโอนย้ายในระบบ Virtual asset ในขั้นตอนนี้ เจ้าหน้าที่ได้ทำการขัดขวางการดำเนินการของแฮกเกอร์นี้ได้ก่อนที่จะมีการโอนเงินค่าไถ่ได้ ซึ่งหากมีการกระทำต่อไปก็จะเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป (Virtual Asset Service Provider) โดยแฮกเกอร์จะย้าย Bitcoin ที่สะอาดไปสู่ผู้ให้บริการทางการเงินหรือธนาคารเพื่อที่จะเปลี่ยนเหรียญเหล่านี้ให้ไปสู่รูปแบบของเงินธรรมดา (Fiat money) ซึ่งผ่านการฟอกเรียบร้อยแล้วไปใช้หรือลงทุนในระบบการเงินปกติได้เหมือนเงินถูกกฎหมายต่อไป (เรียกว่าขั้นตอน Integration) โดย FATF รายงานว่า มีบริษัทและหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วโลกถูกโจมตีมากกว่า 150 ประเทศ อุปกรณ์ที่ถูกโจมตีมีมากกว่า 200,000 เครื่อง ยกตัวอย่างเช่น บริษัทขนส่ง FedEx ในสหรัฐอเมริกา, บริษัทโทรคมนาคมของสเปนชื่อ Spanish Telecoms , บริษัทรถยนต์ Renault ในฝรั่งเศส, กระทรวงมหาดไทยของรัสเซีย และสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติของอังกฤษ (The United Kingdom National Health Service: NHS)⁸⁹ เป็นต้น หากดำเนินการสำเร็จแฮกเกอร์นี้จะได้รับเงินค่าไถ่ประมาณหนึ่งร้อยล้านดอลลาร์สหรัฐ เปรียบเทียบกับการสร้างความเสียหายให้กับเหยื่อเป็นเงินประมาณแปดพันล้านดอลลาร์สหรัฐ⁹⁰ จึงเห็นได้ว่าแนวโน้มในปัจจุบันอาชญากรหันมาใช้สกุลเงินดิจิทัลในการกระทำความผิดมากขึ้น เช่น การที่แฮกเกอร์เรียกค่าไถ่เป็นเงินสด Bitcoin ตามกรณีศึกษาดังกล่าวข้างต้น

2. มาตรฐานสากล กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

ในส่วนนี้จะได้ศึกษาถึงมาตรฐานสากล กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย สำหรับธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน โดยเฉพาะ FinTech และ Financial Inclusion รวมถึงระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่เพื่อนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงข้อกำหนดข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินได้อย่างเหมาะสมต่อไป

⁸⁹ การโจมตีครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ครอบคลุมอุตสาหกรรมด้านสุขภาพโดยมีอุปกรณ์ที่ถูกโจมตีหลายหมื่นเครื่องในโรงพยาบาลทั่วอังกฤษ ทำให้โรงพยาบาลต้องประสบปัญหาที่ต้องปฏิเสธในการรักษาคนไข้ รวมถึงรถพยาบาลได้ถูกเปลี่ยนเส้นทางเพราะการโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ของ WannaCry cyber-attack นี้; ดู <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1801/1801.05583.pdf>

⁹⁰ Financial Action Task Force (FATF), “Virtual Assets” (2019) Retrieved 1 March 2020 From: [https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

2.1. ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force: FATF)⁹¹

ในปี ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) กลุ่มประเทศ G7 ได้ร่วมจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการและพัฒนาและส่งเสริมนโยบายทางการเงินที่เกี่ยวกับการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Financial Action Task Force : FATF)⁹² โดยเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนด พัฒนา และส่งเสริมนโยบาย เพื่อต่อต้านการฟอกเงิน โดยจัดทำในรูปแบบของข้อเสนอแนะ ซึ่งส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันรวมถึงส่งเสริมประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกต่อสู้กับการฟอกเงินด้วย ในปี ค.ศ.

1 9 9 0

FATF ได้มีการเสนอข้อเสนอแนะจำนวน 40 ข้อ (The 40 Recommendations) เพื่อวางแนวทางด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกอบด้วยมาตรการสำหรับผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรมทางการเงิน หน่วยข่าวกรองทางการเงิน หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งต่อมาได้รับการยอมรับให้เป็นมาตรฐานสากล ประเทศไทยไม่ได้เป็นสมาชิกโดยตรงของ FATF แต่เป็นสมาชิกขององค์กรระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก หรือ Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG) ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรระดับภูมิภาคของ FATF และประเทศสมาชิกขององค์กรเหล่านี้ต้องปรับใช้ข้อเสนอแนะของ FATF ด้วย ต่อมา FATF ได้ขยายข้อเสนอแนะพิเศษให้ครอบคลุมไปถึงการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายเพิ่มอีก 9 ข้อ รวมเป็นข้อเสนอแนะ FATF เรียกว่า The 40+9 Recommendations ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานสากลในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Anti-Money Laundering: AML) และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Counter the Financing of Terrorism: CFT) เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายอาญา กฎหมายธนาคารและมาตรการข้อปฏิบัติของสถาบันการเงินต่าง ๆ สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยข่าวกรองทางการเงิน (Financial Intelligence Unit) คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Anti-Money Laundering Office: AMLO)

ในปี 2561 FATF ได้ปรับปรุงข้อเสนอแนะให้ชัดเจนขึ้นว่ามาตรการของ FATF นั้นหมายรวมถึงสินทรัพย์เสมือน (Virtual Asset: VA) รวมถึงได้กำหนดนิยามของสินทรัพย์เสมือนและผู้ให้บริการเกี่ยวกับสินทรัพย์เสมือน (Virtual Asset Service Provider: VASP) ในข้อเสนอแนะที่ 15

⁹¹ ในรายงานวิจัยฉบับนี้เรียก FATF ว่าเป็น ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินบางที่อาจมีการเรียกว่า ข้อเสนอแนะของกลุ่มเฉพาะกิจเพื่อปฏิบัติการทางการเงิน ก็ได้

⁹² Financial Action Task Force (FATF), “Who we are” [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/#d.en.11232>

(New Technologies) ยังได้กำหนดให้ VASP ต้องได้รับอนุญาต หรือจดทะเบียน และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลด้าน AML/CFT ที่มีประสิทธิภาพ (หน่วยงานกำกับดูแลต้องเป็นหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ไม่สามารถเป็นองค์กรกำกับดูแลตนเอง หรือ Self-Regulatory Body) โดยในหมายเหตุการตีความยังได้กล่าวถึงการดำเนินการตามความเสี่ยงต่อ VAs และ VASPs และมีการปรับใช้มาตรการด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อแนะนำที่ 10 ถึง 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง KYC/CDD สำหรับลูกค้าทุกราย หรือทำธุรกรรมครั้งคราว ตั้งแต่ 1,000 USD การเก็บรักษาข้อมูล การรับและส่งข้อมูลผู้โอนและผู้รับโอนตลอดสายการโอน การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย การบังคับใช้มาตรการด้านการลงโทษต่าง ๆ (รวมถึงการระงับและดำเนินการกับผู้ให้บริการที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือไม่จดทะเบียน) และรวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ⁹³

ในปี 2562 FATF ยังได้ออกแนวทางปฏิบัติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความเข้าใจ และสามารถกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ VA และกำกับดูแล VASP ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้ภาคธุรกิจที่ต้องการดำเนินกิจการเกี่ยวกับ VA เข้าใจ ปฏิบัติหน้าที่ของตนในด้าน AML/CFT ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายใต้นิยามของ FATF VA หมายถึงมูลค่าดิจิทัลที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน โอน และใช้ในการชำระหนี้ หรือลงทุน โดยไม่รวมถึงมูลค่าดิจิทัลของเงินจริง (ที่กำหนดโดยภาครัฐ) หลักทรัพย์ (เช่น หุ้น เป็นต้น) และสินทรัพย์ทางการเงินอื่น ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อแนะนำ FATF อยู่แล้ว และ VASP หมายถึงบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลที่ดำเนินกิจการ 1) แลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์เสมือนและเงินจริง 2) แลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์เสมือนตั้งแต่ 1 รูปแบบขึ้นไป 3) โอนสินทรัพย์เสมือน (แทนบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลอื่น) 4) เก็บรักษา และ/หรือบริหารจัดการสินทรัพย์เสมือนหรือเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมสินทรัพย์เสมือน และ 5) ให้บริการ หรือเกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงินที่เกี่ยวกับการเสนอหรือการขายสินทรัพย์เสมือน

สำหรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในด้านการเงินอื่น ๆ ที่นำมาใช้กับบริการทางการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลแล้ว หน่วยงานกำกับดูแล และผู้ให้บริการยังคงต้องประเมินความเสี่ยง และกำหนดมาตรการเพิ่มเติมที่จำเป็นในการลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาใช้ ซึ่งเป็นแนวทางตามข้อแนะนำฉบับเดิม

การดำเนินการตามความเสี่ยงนั้น ไม่ใช่การยุติการให้บริการนั้น ๆ หรือความสัมพันธ์กับลูกค้ารายนั้น ๆ

⁹³ Financial Action Task Force (FATF), *Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers* (France: FATF, 2019), 24

นอกจากข้อเสนอแนะที่ 10 ถึง 21 แล้ว การดำเนินการตามข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ VAs และ VASPs มีดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1 (การเข้าใจความเสี่ยงและการดำเนินการตามความเสี่ยง) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรร่วมกันประเมินความเสี่ยง และกำหนดมาตรการในการลดความเสี่ยงในการใช้ VA ประเภทต่าง ๆ และการดำเนินการของ VASP แต่ละประเภท นอกจากนี้ ยังควรประเมิน และกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค การรักษาเสถียรภาพ และความปลอดภัยของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ อาจพิจารณางดหรือยกเว้นการให้บริการสำหรับ VA บางประเภทที่ไม่สามารถลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ข้อเสนอแนะที่ 2 (นโยบายและการประสานงานในประเทศ) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรร่วมกันกำหนดกลไกในการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการกำกับดูแล การข่าวกรองทางการเงิน การสืบสวน และการบังคับใช้กฎหมาย (กรณีดำเนินการโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือจดทะเบียน) และมาตรการในการรักษาความลับของข้อมูล

ข้อเสนอแนะที่ 3 (ความผิดอาชญาฐานฟอกเงิน) ในการดำเนินคดีอาญาฟอกเงิน หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายควรพิจารณารวมถึงทรัพย์สินทุกประเภท ไม่ว่าจะมียุคค่าเท่าใด ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงหรือไม่ ซึ่งจะหมายรวมถึง VA ด้วย

ข้อเสนอแนะที่ 4 (การดำเนินการกับทรัพย์สิน) ทรัพย์สินที่ดำเนินการหมายรวมถึง VA ด้วย

ข้อเสนอแนะที่ 5 (ความผิดอาชญาฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย) เงินหรือทรัพย์สินที่ใช้สนับสนุนหมายรวมถึง VA ด้วย

ข้อเสนอแนะที่ 6 (การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย) เงินหรือทรัพย์สิน หมายรวมถึง VA ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

ข้อเสนอแนะที่ 7 (การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการแพร่ขยายฯ) เงินหรือทรัพย์สิน หมายรวมถึง VA ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

ข้อเสนอแนะที่ 8 (NPO) นอกจากการป้องกันไม่ให้ NPO ถูกใช้ไปเพื่อการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังควรกำหนดมาตรการป้องกันไม่ให้ NPO สามารถแอบแฝงโอนเงินไปเพื่อการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายด้วย

ข้อเสนอแนะที่ 30 (หน้าที่ของหน่วยบังคับใช้กฎหมาย และหน่วยงานสืบสวนสอบสวน) ควรกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานสืบสวนสอบสวนต้องระบุ ติดตาม และดำเนินการที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การยึด หรืออายัด VA ที่อาจถูกริบ หรือสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ข้อเสนอแนะที่ 33 (สถิติ) การเก็บสถิติในเรื่องต่างและสามารถแยกได้ว่าเป็นสถิติที่เกี่ยวกับ VA เท่าใด

ข้อเสนอแนะที่ 35 (โทษ) ลงโทษ VASP ในความผิดเกี่ยวกับ AML/CFT เช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานประเภทอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะที่ 38 (ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการยึดและริบทรัพย์สิน) ดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในด้านการข่าวกรองทางการเงิน การกำกับดูแล และการบังคับใช้กฎหมาย โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยไม่คำนึงถึงประเภทของหน่วยงาน และสถานะของ VASP

เนื่องจากข้อเสนอแนะที่ 15 อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า มาตรการเชิงป้องกันทั้งหมดจะต้องนำมาใช้กับ VASP ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเงินเกี่ยวกับ VA ที่กำหนดดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 9 (การรักษาความลับ) แม้จะไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าข้อเสนอแนะนี้ครอบคลุม VASP แต่ถ้า VASP ถูกกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่รายงานประเภทหนึ่ง ก็จะต้องเปิดเผยข้อมูลลูกค้าต่อหน่วยบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานกำกับดูแลเช่นเดียวกันกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะที่ 10 (CDD) นอกจากจะเป็นหน้าที่ในการทำ CDD กับลูกค้าทุกราย และกับลูกค้าครั้งคราวที่ทำธุรกรรมตั้งแต่ 1,000 USD แล้ว VASP ยังสามารถใช้ข้อมูลนี้ในการประเมินความเสี่ยงด้าน ML/TF ในระดับกิจการของตนอันสืบเนื่องจากลูกค้า ผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง หรือบริการที่เสนอต่อลูกค้า

ข้อเสนอแนะที่ 11 (การเก็บรักษาเอกสาร) เนื่องจากมาตรการในการเก็บรักษาข้อมูลธุรกรรมและข้อมูล CDD ของลูกค้าตามปกติในระดับที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพฯ ดำเนินการอาจไม่เพียงพอ เช่นการเก็บข้อมูลใน Blockchain จึงควรกำหนดให้ VASP เก็บข้อมูลของ Wallet address ที่ปรากฏใน Blockchain เพื่อเชื่อมโยงไปถึงเจ้าของที่แท้จริงของ Wallet ด้วย

ข้อเสนอแนะที่ 12 (ผู้มีสถานภาพทางการเงิน) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น

ข้อเสนอแนะที่ 13 (การธนาคารตัวแทน) ให้ปรับใช้มาตรการสำหรับธนาคารตัวแทนกับความสัมพันธ์หรือธุรกรรมในลักษณะเดียวกัน โดยเฉพาะในกรณีที่ลูกค้าของ VASP รายหนึ่งสามารถเข้าถึงบัญชีของ VASP รายอื่นได้

ข้อเสนอแนะที่ 14 (บริการโอนเงินหรือมูลค่า) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้ให้บริการโอนเงินรายอื่น

ข้อเสนอแนะที่ 15 (เทคโนโลยีใหม่)⁹⁴

⁹⁴ ข้อเสนอแนะที่ 15 เรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ประเทศไทยได้รับการประเมินในเกณฑ์ “สอดคล้องเป็นส่วนใหญ่ (Large compliant: LC)” เช่นเดียวกับข้อเสนอแนะที่ 29 เรื่องหน่วยข่าวกรองทางการเงิน ประเทศไทยได้รับการประเมินอยู่ในเกณฑ์ LC เช่นเดียวกัน; ดู Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG), มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุน

ข้อแนะนำที่ 16 (การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์) ให้รายงานการโอน VA มูลค่าตั้งแต่ 1,000 USD และให้ใช้มาตรการเดียวกับการโอนเงินระหว่างประเทศกับการโอน VA ทุกครั้ง รวมถึงการตรวจสอบรายชื่อบุคคลที่ถูกกำหนด และการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยโดย VASP ด้วย นอกจากนี้ผู้ให้บริการที่รับโอนจะต้องเก็บข้อมูลดังนี้ 1) ชื่อผู้โอน 2) หมายเลข Wallet ของผู้โอน 3) ที่อยู่ที่แท้จริง (ทางกายภาพ) เลขประจำตัวบุคคล หรือเลขประจำตัวลูกค้า (ไม่ใช่หมายเลขธุรกรรม) 4) ชื่อผู้รับโอน 5) หมายเลข Wallet ของผู้รับโอน ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของข้อมูลการทำธุรกรรม VA VASP อาจไม่ต้องส่งข้อมูลผู้โอน ผู้รับโอน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ไปตลอดสายการโอน โดยให้ส่งแยกจากธุรกรรมได้ แต่ต้องส่งด้วยวิธีการที่ปลอดภัยโดยทันที (ต่อเนื่องกับการโอน) และเนื่องจากในความเป็นจริงแล้วธุรกรรม VA ทุกราย อาจไม่ได้ทำกับ VASP ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลพร้อมกันทั้ง 3 แห่ง ดังนั้น ในกรณีที่ธุรกรรม VA ที่ทำระหว่าง VASP ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลเพียงฝ่ายเดียว ประเทศที่มีการกำกับดูแล VASP จะต้องดำเนินการให้มั่นใจได้ว่า VASP รายนั้นปฏิบัติตามข้อแนะนำที่ 16 อย่างครบถ้วน (แล้วแต่ว่าลูกค้าอยู่ในสถานะใด) โดย FATF ไม่ได้คาดหวังว่า VASP ผู้โอนที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจะส่งข้อมูลผู้โอนไปกับการโอน แต่ VASP ผู้รับโอนจะต้องขอข้อมูลผู้โอนจากลูกค้าผู้รับโอนของตนและในกรณีของการโอนผ่าน VASP ตัวกลาง ก็จะต้องส่งผ่านข้อมูลที่ได้รับไปอย่างครบถ้วนด้วย รวมถึงการเก็บข้อมูลที่จำเป็น และการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย โดยให้ใช้แนวทางเดียวกับการโอนปกติคืออาจไม่ต้องส่งไปพร้อมคำสั่ง แต่ให้ส่งตามโดยทันที

ข้อแนะนำที่ 17 (การพึ่งพาบุคคลที่สาม) ในกรณีที่อนุญาตให้ใช้บริการ VASP อื่นในฐานะบุคคลที่สาม นอกจากจะต้องตรวจสอบว่าเป็น VASP ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลแล้ว VASP ที่ให้บริการยังต้องทำ CDD และประเมินความเสี่ยงของ VASP ที่ให้บริการด้วย

ข้อแนะนำที่ 18 (การควบคุมภายใน) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น

ข้อแนะนำที่ 19 (ประเทศที่มีความเสี่ยงสูง) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น

ข้อแนะนำที่ 20 (การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น แต่อาจต้องจัดทำแบบฟอร์ม และกำหนดกลไกในการรายงานให้เหมาะสม

ข้อแนะนำที่ 21 (การบอกใบ้และการรักษาความลับ) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น

ข้อแนะนำที่ 24 และ 25 (ความโปร่งใสและข้อมูลผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น

การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

ข้อแนะนำที่ 29 (หน่วยข่าวกรองทางการเงิน) ดำเนินการเช่นเดียวกับผู้มีหน้าที่รายงานอื่น

ข้อแนะนำที่ 30 (หน้าที่ของหน่วยบังคับใช้กฎหมาย และหน่วยงานสืบสวนสอบสวน) กล่าวแล้ว

ข้อแนะนำที่ 31 (อำนาจของหน่วยบังคับใช้กฎหมาย และหน่วยงานสืบสวนสอบสวน) ควรมีอำนาจในการเรียกข้อมูลเพื่อระบุผู้ถือครอง VA โดยไม่ต้องบอกให้ผู้ถือครองทราบ

ข้อแนะนำที่ 32 (การขเงินข้ามแดน) พิจารณามาตรการสำแดง VA ข้ามแดน หรือ ใช้มาตรการอื่นในการลดความเสี่ยง

ข้อแนะนำที่ 33 (สถิติ) ให้เก็บแนวทางเดียวกับการโอนเงินหรือมูลค่า

ข้อแนะนำที่ 34 (แนวทางปฏิบัติหรือ feedback) จัดทำแนวทางปฏิบัติด้าน AML/CFT ให้กับ VASP

ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ข้อแนะนำที่ 36 – 40 ดำเนินการเช่นเดียวกับการร่วมมือด้านบังคับใช้กฎหมาย ด้านกำกับดูแลอื่น ๆ

FATF มุ่งเน้นเรื่อง Virtual Assets เพราะเป็นนวัตกรรมที่มีการโอนมูลค่าไปทั่วโลก ได้อย่างรวดเร็ว วิวัฒนาการของบล็อกเชน และเทคโนโลยีการประมวลผลแบบกระจายศูนย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการกำกับดูแลตามความเสี่ยงควรดำเนินการดังนี้

1. เข้าใจความเสี่ยงด้าน ML/TF ของ VASP ที่อยู่ภายใต้การกำกับ เพื่อจัดสรรทรัพยากรในการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม โดยระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องสะท้อนในกฎหมายระเบียบ และนโยบายของประเทศ ซึ่งต้องครอบคลุมนโยบายด้านการเงินของประเทศทุกด้าน รวมถึงการเข้าถึงบริการทางการเงิน เสถียรภาพทางการเงิน ความน่าเชื่อถือ และการคุ้มครองผู้บริโภค ในบริบทการแข่งขันทางธุรกิจ

2. การดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงนั้น หน่วยงานกำกับดูแลต้องจัดสรรทรัพยากรมากขึ้นสำหรับการกำกับดูแลในส่วนที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การกำหนดเพิ่มความถี่ ลักษณะหรือความเข้มข้นในการตรวจสอบ VASP ที่ให้บริการธุรกรรมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ผู้ให้บริการในลักษณะธุรกรรมเสมือนเพียงอย่างเดียว หรือ ให้บริการธุรกรรมที่มีความซับซ้อน หรือให้บริการธุรกรรมที่ฝ่ายหนึ่งไม่ได้เป็นผู้มีหน้าที่รายงาน

3. ในกรณีที่กำหนดให้ผู้ให้บริการทั้งหมดในภาคธุรกิจนี้เป็นผู้ให้บริการที่มีความเสี่ยงสูง จะต้องสามารถอธิบายได้ว่าผู้ให้บริการทั้งหมดในภาคธุรกิจให้บริการในลักษณะใด กลุ่มลูกค้าเป็นแบบใด และมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด มีการกำหนดมาตรการในด้าน AML/CFT อย่างเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด เป็นต้น

4. หน่วยงานกำกับดูแลต้องจัดทำและเผยแพร่แนวทางปฏิบัติเพื่อสื่อสารถึงความคาดหวังในการปฏิบัติตามของ VASP

5. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลต้องได้รับการอบรมเพื่อให้เข้าใจลักษณะของภาคธุรกิจ VASP และลักษณะการทำธุรกิจของ VASP เพียงพอที่จะประเมินความเสี่ยงของ VASP ได้ และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับความเสี่ยงนั้น

6. เพื่อให้หน่วยงานกำกับดูแล และผู้ให้บริการเข้าใจความเสี่ยงได้ดียิ่งขึ้น ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่อไปนี้ 1) ผลการประเมินความเสี่ยงด้าน ML/TF 2) กรณีตัวอย่าง หรือรูปแบบการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ผ่าน VASP 3) feedback ในเรื่องคุณภาพของการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือรายงานอื่นๆ 4) ปังจัย หรือตัวบ่งชี้ความเสี่ยงของธุรกรรม 5) ข้อมูลการข่าวเท่าที่เปิดเผยได้ต่อผู้ให้บริการรายที่เกี่ยวข้อง 6) รายชื่อบุคคลหรือองค์กรที่ต้องดำเนินการมาตรการลงโทษทางการเงิน (การอายัดทรัพย์สิน)

ตัวอย่างแนวทางในการกำกับดูแลของประเทศต่าง ๆ กับ VASP

อิตาลี

กำหนดให้ผู้ให้บริการในการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินและสินทรัพย์เสมือนต้องมีการจดทะเบียนก่อนจะให้บริการ และปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่อง AML/CFT ทั้งหมด มีการประเมินความเสี่ยงด้าน ML/TF ที่เกี่ยวข้องกับ VA และใช้ผลการประเมินความเสี่ยงดังกล่าวในการปรับปรุงนโยบายและยุทธศาสตร์ รวมถึงให้ผู้ให้บริการนำผลการประเมินดังกล่าวไปปรับใช้กับธุรกิจของตนด้วย หน่วยข่าวกรองทางการเงิน (FIU) สามารถขอข้อมูลดังต่อไปนี้จาก VASP 1) ข้อมูลธุรกิจ เช่น บริการที่เสนอ ที่อยู่สถานที่ประกอบการ ผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของกิจการ 2) รายละเอียดของธุรกรรมแต่ละครั้ง เช่น วันที่ มูลค่า ผู้ทำธุรกรรม คู่กรณีของธุรกรรม บัญชี (Wallet) ที่ใช้ บัญชีธนาคารที่เกี่ยวข้อง (รวมถึงเจ้าของบัญชี ผู้มีอำนาจ ที่มา/ปลายทางของเงิน และลักษณะการหมุนเวียนเงิน) 3) ข้อมูลลูกค้า หรือผู้ถือ wallet ข้อมูลที่ทำให้สามารถระบุที่อยู่ของ VA (VA address) และเจ้าของ VA ข้อมูลตัวตนที่ชัดเจน หมายเลขธุรกรรม 4) ข้อมูลบัญชี หรือ wallet เช่น มูลค่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม รายงานความเคลื่อนไหวของบัญชี และ 5) ประเภท และลักษณะของ VA

ตั้งแต่ปี 2558 ธนาคารกลางอิตาลีแจ้งเตือนผู้บริโภคถึงความเสี่ยงสูงของการซื้อขายและการถือครอง VA และยังได้กำกับดูแลตัวกลางการแลกเปลี่ยนในประเด็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ VA นอกจากนี้ หน่วยข่าวกรองทางการเงินอิตาลียังได้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ในเรื่องความเสี่ยงและแนวโน้มในการฟอกเงินใหม่ๆ และแจ้งให้ผู้มีหน้าที่รายงานทราบในปี 2562 เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงกำหนดให้มีการรายงาน STR ตามแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นมาเฉพาะเรื่อง VA เช่นในส่วนของผู้ให้บริการ รายละเอียดธุรกรรม ลูกค้า และ wallet หรือบัญชี ในปี 2559 และ 2561 หน่วยข่าวกรองทางการเงินอิตาลียังได้เผยแพร่คดีตัวอย่างเรื่องการฟอกเงิน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่เกี่ยวข้องกับ VA ด้วย

นอร์เวย์

กำหนดให้ VASP ซึ่งหมายรวมถึงผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเสมือนและเงินจริงและผู้ถือครองแทน เป็นผู้มีหน้าที่รายงานตั้งแต่ 15 ตุลาคม 2561 และได้นิยามเงินเสมือนว่าเป็นมูลค่าทางดิจิทัลที่ไม่ได้ออกโดยรัฐบาล แต่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้แลกเปลี่ยน โอน เก็บ หรือซื้อขายได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ นิยามผู้ถือครองให้หมายถึงผู้ถือครองกุญแจเข้ารหัสที่ออกโดยเอกชนในนามของลูกค้า เพื่อประโยชน์ในการโอน เก็บ หรือซื้อขายเงินเสมือน ทั้งนี้ ผู้ให้บริการดังกล่าวต้องจดทะเบียนกับหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงิน (ธนาคารชาติ) โดยให้แจ้ง ชื่อ หมายเลขนิติบุคคล ที่อยู่ ประเภทการให้บริการ ชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขประชาชน ของผู้จัดการหรือผู้บริหาร รวมถึงรายชื่อกรรมการ และผู้ประสานงานด้วย ณ เดือนมิถุนายน 2562 มี VASP จดทะเบียนแล้ว 6 ราย

และอีก 20 รายยังอยู่ระหว่างการพิจารณาเนื่องจากยังไม่มียุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงาน ด้าน AML/CFT ซึ่งแสดงถึงความหลากหลายในด้านขนาด ความสามารถ และความรู้ในเรื่อง AML/CFT และได้สั่งยุติการให้บริการ VA ATM ไปแล้ว 3 แห่ง โดยยังไม่มีการติดตั้งใหม่

สวีเดน

หน่วยกำกับดูแลด้านการเงินถือว่า Bitcoin และ Ethereum เป็นสื่อกลางการชำระเงินตั้งแต่ 2556 ซึ่งทำให้ผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนต้องได้รับอนุญาต และจึงต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลด้าน AML/CFT ด้วย แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้กล่าวอย่างชัดเจนในกฎหมาย ผลจากการกำกับดูแลทำให้ผู้ให้บริการหลายรายต้องเลิกให้บริการ และจาก STR ที่ได้รับ และที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดได้หลีกเลี่ยงไปใช้ช่องทางผู้ให้บริการที่ไม่ได้รับอนุญาตแทน

ฟินแลนด์

พระราชบัญญัติผู้ให้บริการเงินเสมือน พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2562 VASP จึงต้องได้รับการจดทะเบียนโดยหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงิน ผู้ที่ให้บริการก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับจะต้องจดทะเบียนภายใน 1 พฤศจิกายน 2562 ซึ่งก่อนรับจดทะเบียนจะมีการตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงด้าน AML/CFT จากนโยบายภายใน และขั้นตอนการปฏิบัติของแต่ละธุรกิจ ร่างระเบียบที่จะออกโดยหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินจะกำหนดในเรื่องการถือครองและการคุ้มครองลูกค้า และการแยกเงินลูกค้าออกจากเงินผู้ให้บริการ โดยแนวทางปฏิบัติที่จะออกเร็ว ๆ นี้ จะกล่าวถึงการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ด้าน AML/CFT ก่อนการออกพระราชบัญญัติ หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินได้ร่วมมือกับผู้ดำเนินการเสนอขายเหรียญเพื่อการลงทุนภายใต้กรอบของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และเครื่องมือทางการเงิน เพื่อพยายามระบุให้ได้ว่า เมื่อใด VA จึงจะถือเป็นเครื่องมือทางการเงิน คือ เมื่อสามารถโอนเปลี่ยนมือได้ นอกจากนี้ หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินยังได้รวบรวมคำถาม และคำตอบ ให้เข้าถึงได้ผ่านเว็บไซต์ จากประสบการณ์ของหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินพบว่า VASP นั้นต้องการจะอยู่ภายใต้การกำกับ เพื่อให้การดำเนินการของตนเป็นไปอย่างถูกกฎหมาย เนื่องจากที่ผ่านมา VASP พบปัญหาในการเปิดบัญชีธนาคาร ปัญหาต่อมาจึงอยู่ที่การสื่อสารกับประชาชนโดยทั่วไปว่าการให้อนุญาตไม่ได้แปลว่ารับรองโดยสมบูรณ์

เม็กซิโก

มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและการระบุงการกระทำผิดที่ทำให้ได้ทรัพย์สินในเดือนมีนาคม 2561 เพื่อกำหนดให้การแลกเปลี่ยน VA ที่ไม่ได้กระทำโดยสถาบันเทคโนโลยีทางการเงิน และสถาบันด้านเครดิต ที่ได้รับอนุญาตเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยง ในเดือนเดียวกัน ยังได้ออกกฎหมายการกำกับดูแลสถาบันเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งอนุญาตให้สถาบันเทคโนโลยีทางการเงินให้บริการเกี่ยวกับ VA ได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารกลางเม็กซิโก ต่อมาในเดือนกันยายน 2561 ได้ออกมาตรการ

และแนวทางปฏิบัติด้าน AML/CFT ที่เกี่ยวกับ VA ธนาคารกลางเห็นว่า VA มีความเสี่ยงสูงด้านฟอกเงิน และสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เนื่องจากสามารถโอนไปยังต่างประเทศได้ง่าย และยังไม่มีมาตรฐานกลางระหว่างประเทศในการควบคุม และป้องกัน แต่ก็ยังต้องการจะส่งเสริมให้มีการใช้เป็นการภายในระหว่างสถาบันทั้งสองประเภท ต่อมาในเดือนมีนาคม 2562 มีการกำหนดมาตรการและขั้นตอนสำหรับสถาบันด้านเครดิตที่เกี่ยวกับ AML/CFT และ VA

ญี่ปุ่น

แก้ไขกฎหมายบริการชำระเงิน และกฎหมายป้องกันการโอนเงินที่ได้จากการกระทำความผิด ในปี 2559 เนื่องจากมี VASP ขนาดใหญ่รายหนึ่งล้มละลายในปี 2557 และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ VA ของ FATF ที่ออกในปี 2558 เมื่อกฎหมายมีผลบังคับใช้ในเดือนเมษายน 2560 หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงิน ได้จัดตั้งหน่วยตรวจสอบ VASP ในเดือนสิงหาคม 2560 ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยี และด้าน AML/CFT และมีการออก red flags ในเดือนเมษายน 2562 ในการจดทะเบียน หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินจะประเมินนโยบายด้าน AML/CFT ซึ่งเน้นที่ความสอดคล้องกับความเสี่ยงขององค์กร หลังจากนั้นจะมีการประเมินและตรวจสอบ off-site และ on-site อย่างต่อเนื่อง ผลจากการตรวจสอบมีการสั่งให้ 21 รายต้องทำตามแผนปรับปรุง 6 รายต้องเลิกกิจการ และ 1 รายถูกปฏิเสธการจดทะเบียน มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสมาคมแลกเปลี่ยนเงินเสมือน ซึ่งเป็นองค์กรกำกับดูแลตนเองที่ได้รับการรับรองตั้งแต่ตุลาคม 2561 ทำหน้าที่ทั้งให้ความรู้ และกำกับดูแลสมาชิก ผ่านระเบียบของสมาคมด้าน AML/CFT นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติด้าน AML/CFT โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ด้วย

สหรัฐ

สหรัฐมีนโยบายการกำกับดูแลที่เป็นกลางต่อเทคโนโลยี คือผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัลทางการเงินจะต้องดำเนินการเหมือนกับผู้ให้บริการสินทรัพย์ทางการเงิน หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้กรอบ AML/CFT โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในสหรัฐ (FinCEN, BSA, OFAC, IRS, SEC, CFTC เป็นต้น) จะร่วมมือกัน แต่ก็ดำเนินงานตามกรอบอำนาจของตนในส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวต่างก็มีอำนาจในการดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลแต่ละส่วน ตั้งแต่เรื่องการโอนเงินเพื่อซื้อ-ขายหลักทรัพย์ สินค้า หรืออนุพันธ์ ไปจนถึงมาตรการเกี่ยวกับภาษี ที่ทำให้จัดการกับความเสี่ยงในการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลไปเพื่อการทำธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย หรือเพื่อเลี่ยงภาษี

เมื่อบุคคลหรือนิติบุคคลดำเนินการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลที่กำหนด ก็จะมีหน้าที่ในเรื่อง AML/CFT ด้วย โดยแต่ละกิจกรรมจะถูกกำกับดูแลโดยหน่วยงานแต่ละหน่วย เช่น การโอนเงิน การซื้อขายหลักทรัพย์ การเป็นตัวแทนหรือนายหน้า การให้คำปรึกษาด้านการลงทุน บริษัทจัดการลงทุน เป็นต้น

หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสหรัฐใช้ข่าวกรองทางการเงินจาก FinCEN เพื่อการสืบสวนทางการเงิน ซึ่งรวมถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย โดย FinCEN จะใช้ข้อมูลหลัก 2 ส่วน คือ STR ที่รายงานโดยผู้ให้บริการทางการเงินปกติ และที่รายงานโดยผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัลในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินปกติ และเงินดิจิทัล หรือให้บริการในการเก็บรักษา แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ หน่วยงานต่าง ๆ ของสหรัฐมีการลงโทษทั้งทางแพ่ง และทางอาญา อย่างเข้มงวด เช่น การยึดอายัด และการจำคุก

จากการประเมินของ Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG) ได้เสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายไว้ในรายงานการประเมินประเทศไทย ธันวาคม 2560 ได้แก่ การกำหนดให้ผู้มีหน้าที่รายงานทุกประเภทเพิ่มมาตรการบรรเทาความเสี่ยงในประเด็นที่มีความเสี่ยงสูงและให้แนวทางปฏิบัติที่ปฏิบัติได้จริงกับแต่ละภาคธุรกิจพร้อมกับดำเนินการกำกับเฉพาะประเด็นโดยความมุ่งไปที่การระบุประเด็นที่มีความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (ML/TF) สูง การควบคุมการปฏิบัติตามข้อกำหนดด้าน CDD รวมถึง Politically Exposed Persons (PEPs) ในธุรกิจขนาดใหญ่ การหลบหนีภาษี CDD นิติบุคคล และมีโครงสร้างการถือหุ้นที่ซับซ้อน การทำ CDD และการทำธุรกรรมโดยอาศัยเทคโนโลยีใหม่ การธนาคารตัวแทน การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และบริการธุรกรรมระหว่างประเทศ (Trade Finance)⁹⁵

2.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการแสดงตนและการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าสำหรับสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพบางประเภทที่มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทหลักทรัพย์ ผู้ประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล และผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัล เป็นต้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการด้านการป้องกันการฟอกเงิน มีสาระสำคัญในการกำหนดหน้าที่ให้ผู้มีหน้าที่รายงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กำหนดนโยบายสำหรับการประเมินความเสี่ยงด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย การจัดให้ลูกค้าแสดงตน การระบุตัวตนและการพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้า การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าให้สอดคล้องกับความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ตลอดจนการเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ กฎหมาย

⁹⁵ Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG), มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย: รายงานการประเมินประเทศไทย ธันวาคม 2560 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2560) หน้า 118

ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้มีหน้าที่รายงานที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว เพื่อให้การตรวจจับอาชญากรรมการกระทำความผิดมูลฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม มาตรการข้างต้นครอบคลุมเฉพาะสถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการอาชีพที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ทั้งในแง่ความสะดวกสบายและความรวดเร็ว เช่น การทำธุรกรรมทางการเงิน หรือการซื้อขายสินค้า เป็นต้น ตัวอย่างการทำธุรกรรมทางการเงินในปัจจุบันที่สามารถทำผ่านช่องทางออนไลน์ได้ เช่น การกู้ยืมเงินโดยผู้ที่ต้องการกู้เงินสามารถทำธุรกรรมกู้เงินผ่านเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางหรือช่องทางโดยอาจทำผ่านผู้ให้บริการ Peer-to-peer lending platform (P2P lending platform) ซึ่งแพลตฟอร์มออนไลน์นี้ถือเป็นการใช้เทคโนโลยีทางการเงินรูปแบบใหม่ที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น⁹⁶ แต่โดยที่ผู้ให้บริการ Peer-to-peer lending platform ดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้มีหน้าที่รายงานแต่อย่างใด ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาว่า การที่ผู้ประกอบการธุรกิจนี้มีต้องอยู่ภายใต้มาตรการในการป้องกันการฟอกเงินจะเป็นเหตุให้ธุรกรรมประเภทนี้มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินมากขึ้นเพียงใด

2.3 พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นเพื่อให้มีกฎหมายเกี่ยวกับระบบการชำระเงินให้เป็นตามมาตรฐานสากล สำหรับรองรับความมีผลสมบูรณ์ของธุรกรรมทางการเงิน การชำระดุล หรือการหักบัญชีที่ดำเนินการผ่านระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจนเสร็จสิ้น ไม่หยุดชะงัก และไม่ถูกยกเลิกหรือเพิกถอน (Payment Finality) แม้ว่าในวันที่มีการโอนเงินศาลจะส่งรับคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการหรือสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของสมาชิกในระบบ⁹⁷ และเนื่องจากในปัจจุบันการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของสถาบันการเงินเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ประกอบกับได้มีการกำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำกับดูแลหรือรับผิดชอบระบบการชำระเงินตามกฎหมายอื่นด้วย เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินอย่างเป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วสมควรกำหนดให้การกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับเดียวกัน โดยกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลด้วยการอนุญาตหรือขึ้นทะเบียน และบทกำหนดโทษ

⁹⁶ ปณิดา ถกสิโรจน์, Peer-to-Peer Lending สิ้นเชื่อออนไลน์ระหว่างบุคคลรูปแบบใหม่ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_05Jun2019.aspx สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563

⁹⁷ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. (2560) หน้า15 [ออนไลน์], 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา:

https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/apnla2560-016.pdf. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563

ทางปกครองและอาญา จึงมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบางกรณี อันจะทำให้ระบบการชำระเงินของประเทศเกิดเสถียรภาพและความมั่นคง และดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง⁹⁸

2.4 ประกาศ ธปท. ที่ สนส. 4/2562 เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการประกอบธุรกิจ ระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคล กับบุคคล (peer to peer lending platform) ลงวันที่ 9 เมษายน 2562

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ตระหนักในความสำคัญของการให้บริการทางการเงิน โดยเฉพาะความต้องการของประชาชนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือสินเชื่อรวมถึงความต้องการในการแสวงหาแหล่งลงทุนใหม่ ๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงก็เพิ่มขึ้นในต่างประเทศ และประเทศไทยได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาช่องทางการจัดหาเงินจากคนจำนวนมากให้กับผู้ที่ต้องการใช้เงินผ่านตัวกลางที่เป็นเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน (funding platform) โดยอาศัยเทคโนโลยีทางอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า crowdfunding ซึ่งสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การจัดหาเงินทุนโดยการออกหลักทรัพย์ ประเภทตราสารทุนหรือตราสารหนี้ (security-based crowdfunding) และการกู้ยืม (debt-based crowdfunding หรือ peer to peer lending) เป็นต้น ซึ่งนวัตกรรมดังกล่าวได้สร้างประโยชน์ต่อการระดมทุนหรือการกู้ยืมผ่านระบบ หรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ (peer to peer lending platform) แต่อย่างไรก็ตาม ธปท. ก็ได้เน้นในเรื่อง การกำกับดูแลผู้ให้บริการตัวกลางดังกล่าว ให้มีระบบงานที่มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้ใช้บริการมิให้เกิดโอกาสให้อาชญากรมาใช้ระบบดังกล่าวหาประโยชน์โดยผิดกฎหมายได้ จึงได้อาศัยอำนาจประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตาม ข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง ธุรกิจระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคลกับบุคคล) จึงได้ออกหลักเกณฑ์เพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจ peer to peer lending platform ซึ่งมีสาระสำคัญที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถประกอบธุรกิจได้เฉพาะการเป็นช่องทางหรือตัวกลางในการให้สินเชื่อผ่านระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ และต้องมีระบบงานรองรับการดำเนินธุรกิจอย่างเหมาะสม มีการคัดกรองผู้ให้กู้และผู้กู้ มีการประเมินความเสี่ยงของผู้กู้ ซึ่งต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้นรวมทั้งผู้ประกอบธุรกิจเองก็ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างถูกต้องโปร่งใสเป็นธรรมและมีกระบวนการรับเรื่องร้องเรียนอย่างเหมาะสม โดยให้ผู้ประสงค์จะดำเนินธุรกิจประเภทนี้จะต้องเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) ก่อนยื่นขออนุญาตด้วย⁹⁹

⁹⁸ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

⁹⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), ประกาศ ธปท. ที่ สนส. 4/2562 เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจ ระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคลกับบุคคล (peer to peer lending platform) ลงวันที่

2.5 ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 21/2562 เรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบคราวด์ฟินดิง และที่แก้ไขเพิ่มเติม

การระดมทุนผ่านผู้ให้บริการระบบคราวด์ฟินดิงเป็นการระดมทุนจากประชาชนหมู่มาก (the crowd) ผ่านเว็บไซต์ที่เป็นตัวกลาง (funding portal) โดยอาศัยเทคโนโลยีของระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ลงทุนแต่ละรายจะลงทุนในจำนวนเงินที่ไม่มาก แต่อาศัยจำนวนของผู้ลงทุนที่มากพอจนสามารถตอบสนองความต้องการในการใช้เงินของธุรกิจได้ ซึ่งการระดมทุนแบบคราวด์ฟินดิง (Crowdfunding) เป็นช่องทางหนึ่งที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับ SMEs และ Startups โดยการออกหุ้นหรือหุ้นกู้ให้แก่ผู้ลงทุนเป็นสิ่งตอบแทน ซึ่งถือเป็นการเสนอขายหลักทรัพย์ต่อประชาชนรูปแบบหนึ่ง จึงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งกำกับดูแลโดย ก.ล.ต. และเพื่อให้กระบวนการระดมทุนสำหรับ SMEs และ Startups ผ่านคราวด์ฟินดิง (Crowdfunding) ในรูปแบบหลักทรัพย์ (Investment based Crowdfunding) ทั้ง “หุ้นคราวด์ฟินดิง” หรือ “หุ้นกู้คราวด์ฟินดิง” ทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ตอบสนองความต้องการในการใช้เงินของธุรกิจ SMEs และ Startups ที่ยังอยู่ในช่วงเริ่มธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง แต่ต้องการเงินทุนเพื่อเติบโตการกำกับดูแลจึงต้องไม่สร้างภาระและต้นทุนแก่บริษัทมากเกินไป ในขณะเดียวกัน ก.ล.ต. ก็ต้องคำนึงถึงกลไกการคุ้มครองผู้ลงทุนด้วย

โดยประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 21/2562 เรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบคราวด์ฟินดิง และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีสาระสำคัญ¹⁰⁰ ดังนี้

1. การคัดกรองคุณสมบัติของบริษัทและการเปิดเผยข้อมูล

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการคัดกรองบริษัทคือ funding portal ที่ได้รับความเห็นชอบจาก ก.ล.ต. โดยบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด ที่มีโครงการหรือแผนธุรกิจที่ชัดเจน สามารถระดมทุนโดยการเสนอขายผ่าน funding portal ดังกล่าวได้ โดย funding portal จะทำหน้าที่ ดังนี้

- (1) คัดกรองบริษัทที่จะมาเสนอขาย โดยสอบถามความมีตัวตน และคุณสมบัติของผู้เสนอขายตามที่ประกาศกำหนด เพื่อสร้างมั่นใจแก่ผู้ลงทุนในระดับหนึ่ง
- (2) เปิดเผยข้อมูลการเสนอขาย และ
- (3) การให้ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงแก่ผู้ลงทุน (education)
- (4) ประเมินความน่าเชื่อถือและระดับความเสี่ยง (creditworthiness) กรณีเสนอขายหุ้นกู้คราวด์ฟินดิง

9 เมษายน 2562 แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2562/ThaiPDF/25620096.pdf> สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563

¹⁰⁰ สำนักงานคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, “การระดมทุนผ่านผู้ให้บริการระบบคราวด์ฟินดิง” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2563 จาก: <https://www.sec.or.th/TH/pages/lawandregulations/crowdfundingregulatorysummary.aspx>

และเพื่อให้บริการที่เหมาะสมแก่สมาชิก funding portal จะต้องจัดประเภทสมาชิกเป็น (1) ผู้ลงทุนรายบุคคล (retail investor) (2) ผู้ลงทุนที่ไม่ใช่รายบุคคล (non-retail investor) ได้แก่ ผู้ลงทุนรายสถาบัน venture capital, private equity trust และผู้ลงทุนที่มีลักษณะเฉพาะ (qualified investor)

2. การคุ้มครองผู้ลงทุน

เนื่องจากกิจการที่ระดมทุนแบบคราวด์ฟนดิ้งอยู่ในช่วงเริ่มต้น มีความเสี่ยงสูงที่อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ จึงมีมาตรการคุ้มครองผู้ลงทุนตามความสามารถในการรับความเสี่ยงหรือความเข้าใจในการลงทุน ดังนี้

- (1) การจำกัดความเสียหายจากการลงทุน
- (2) การสร้างความเข้าใจความเสี่ยงในการลงทุน

เนื่องจากการลงทุนในคราวด์ฟนดิ้งจะมีความเสี่ยงแตกต่างจากการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ ผู้ลงทุนจึงต้องเข้าใจและรับทราบความเสี่ยงก่อนลงทุน ผู้ลงทุนประเภท retail investor จะต้องผ่านแบบทดสอบความเข้าใจการลงทุน (knowledge test) ก่อนการลงทุน ส่วน non-retail สามารถจะทำแบบทดสอบหรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ลงทุนได้ทำแบบทดสอบ จะช่วยให้ผู้ลงทุนประเมินระดับการยอมรับความเสี่ยงของตนได้ก่อนตัดสินใจลงทุน เนื่องจากการระดมทุนแบบคราวด์ฟนดิ้ง ก.ล.ต. ได้กำกับดูแลแบบผ่อนคลายเป็นพิเศษ โดยผู้ลงทุนจะต้องดูแลตัวเองได้ระดับหนึ่ง

(3) การกำหนดเงื่อนไขของการระดมทุน

การออกเสนอขายหุ้นแบบคราวด์ฟนดิ้ง ใช้หลัก All-or-Nothing หมายถึง การที่ผู้ระดมทุนแบบคราวด์ฟนดิ้งจะได้รับเงินจากผู้ลงทุนเมื่อระดมทุนได้ครบตามจำนวนที่ตั้งไว้เท่านั้น หากไม่ครบจะต้องยกเลิกการระดมทุน และชำระเงินคืนให้แก่ผู้ลงทุน ส่วนการออกเสนอขายหุ้นแบบคราวด์ฟนดิ้ง จะไม่นำหลัก All-or-Nothing มาใช้ หากสามารถระดมทุนได้ร้อยละ 80 ของจำนวนเงินที่เสนอขาย ผู้ระดมทุนก็สามารถรับเงินที่ระดมทุนนั้นไปใช้ดำเนินธุรกิจหรือโครงการธุรกิจได้ โดย funding portal ต้องเปิดเผยและแจ้งเงื่อนไขให้ผู้ลงทุนรับทราบก่อนการจองซื้อ

3. การให้ความเห็นชอบผู้ให้บริการระบบคราวด์ฟนดิ้ง (funding portal)

Funding portal เป็นผู้มีความสำคัญในการเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างบริษัทและผู้ลงทุนและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการระดมทุน ดังนั้น funding portal จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน โดยพิจารณาคุณสมบัติและความพร้อมของระบบงานที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นบริษัทที่จดทะเบียนจัดตั้งในประเทศไทย
- (2) มีฐานะทางการเงินที่มั่นคง โดยจะต้องมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่น้อยกว่า

5 ล้านบาท

(3) กรรมการของบริษัทต้องไม่มีคุณลักษณะต้องห้าม

(4) มีระบบงานที่พร้อมจะประกอบธุรกิจตามที่ประกาศกำหนด เช่น ระบบตรวจสอบตัวตน คุณสมบัติ ทดสอบความเข้าใจการลงทุนของสมาชิก (knowledge test) ระบบการจัดการเก็บรักษาเงินค่าจองซื้อ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบป้องกันการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอขายจากผู้อื่น เป็นต้น

4. ผู้ที่ต้องการระดมทุน

สำหรับผู้เสนอขายหลักทรัพย์คราวด์ฟันดิง ต้องเป็นบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ไม่มีหุ้นเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีความประสงค์จะใช้เงินที่ได้รับเพื่อดำเนินธุรกิจหรือโครงการธุรกิจที่ชัดเจน หรือเพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมที่บริษัทได้ก่อไว้เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจหรือโครงการดังกล่าว (refinance) นอกจากนี้ holding company ก็ยังสามารถเสนอขายได้ ถ้าถือหุ้นในบริษัทที่มีธุรกิจหรือโครงการที่ต้องการทุนมากกว่าร้อยละ 50% สำหรับหลักทรัพย์ที่เสนอขาย อาจเป็นหุ้นหรือหุ้นกู้ แบบ plain โดยมีประกันหรือไม่มีประกันก็ได้ กรณีเป็นหุ้นกู้มีประกันหรือหุ้นกู้ที่มีผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ ผู้เสนอขายจะต้องจัดทำข้อกำหนดสิทธิและสัญญาแต่งตั้งผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ นอกจากนี้ ภายหลังระดมทุนสำเร็จ ผู้เสนอขายจะต้องรายงานการใช้เงินลงทุนที่ได้รับและความคืบหน้าของโครงการธุรกิจอย่างต่อเนื่องด้วย

จะเห็นได้การระดมทุนผ่านระบบคราวด์ฟันดิงจะช่วยให้ SMEs และ Startups สามารถระดมทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพในต้นทุนที่ต่ำกว่า ขณะที่ผู้ลงทุนก็มีทางเลือกในการลงทุนเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเป็นเจ้าของในกิจการที่มีโอกาสเติบโตอย่างก้าวกระโดดในอนาคต รวมทั้งในอนาคตก็จะมีตลาดรองมาเพิ่มสภาพคล่องในการซื้อขายให้แก่ผู้ลงทุน

2.6 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 19/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงิน¹⁰¹

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 19/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงิน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2562 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยเป็นการปรับปรุงหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้าสำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงินที่มีอยู่เดิม เพื่อให้การรู้จักลูกค้าของสถาบันการเงินสำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากดียิ่งขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เล็งเห็นความสำคัญของขั้นตอนในการเปิดบัญชีเงินฝากกับสถาบันการเงิน เนื่องจากเป็นธุรกรรมสำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ลูกค้าเข้าสู่ระบบการให้บริการทางการเงินในระบบสถาบันการเงิน ซึ่งอาจถูกใช้

¹⁰¹ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 19/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงิน

เป็นช่องทางในการฟอกเงินและอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลและทรัพย์สินของลูกค้าเจ้าของบัญชี และระบบสถาบันการเงินได้ ธปท.จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้าซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (1) การแสดงตนของลูกค้า (Identification) (2) การพิสูจน์ตัวตนลูกค้า (Verification) เพื่อให้สถาบันการเงินมีกระบวนการรู้จักลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พัฒนาการของเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามากขึ้นและมีต้นทุนที่ต่ำลง สถาบันการเงินจึงมีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในสากลมาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีที่ช่วยในการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า เช่น เทคโนโลยีเปรียบเทียบข้อมูลชีวมิติของลูกค้า (Biometric Comparison) ที่นำมาใช้พิสูจน์ว่าเป็นลูกค้ารายนั้นจริงในกระบวนการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงิน โดยการออกหลักเกณฑ์นี้ ธปท. ได้คำนึงถึงการเข้าถึงบริการทางการเงินของภาคประชาชนและการต่อยอดธุรกิจด้านดิจิทัลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของระบบสถาบันการเงิน โดยในส่วนของการแสดงตนของลูกค้า (Identification) ให้สถาบันการเงินถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำหรับส่วนของการพิสูจน์ตัวตนลูกค้า (Verification) นั้น ธปท. ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อยกระดับการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าในการเปิดบัญชีเงินฝากให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และสะท้อนความเสี่ยงตามลักษณะของธุรกรรมและช่องทางในการเปิดบัญชีเงินฝาก โดยกำหนดแนวทางให้สถาบันการเงินถือปฏิบัติเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แท้จริงและเป็นปัจจุบันของข้อมูลและเอกสารหลักฐานการแสดงตน รวมถึงตรวจสอบว่าบุคคลที่มาเปิดบัญชีเงินฝากเป็นบุคคลเดียวกันกับบุคคลในเอกสารหลักฐานการแสดงตน รวมทั้งได้อนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถใช้เทคโนโลยีเปรียบเทียบข้อมูลชีวมิติของลูกค้าในรูปแบบต่าง ๆ ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าได้ โดยสถาบันการเงินยังคงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำเทคโนโลยีมาใช้ด้วย เช่น หลักเกณฑ์ว่าด้วยการกำกับดูแลความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Risk) ของสถาบันการเงิน แนวปฏิบัติธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยแนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox)

ประกาศฉบับนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ออกโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากของสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วย ธุรกิจสถาบันการเงินทุกแห่งให้ถือปฏิบัติ ซึ่งไม่รวมถึงการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ของสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน โดยใช้บังคับกับการให้บริการเปิดบัญชีเงิน ฝากได้ทั้งแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้า (Face-to-Face) เช่น เปิดบัญชีเงินฝากที่สถาบันการเงิน และ แบบไม่พบเห็นลูกค้าต่อหน้า (Non Face-to-Face) ซึ่งเป็นการเปิดบัญชีเงินฝากที่ลูกค้าดำเนินการ เปิดบัญชีด้วยตนเองผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์หรือช่องทางดิจิทัล เช่น การเปิดบัญชีเงินฝากผ่านเครื่อง Kiosk การเปิดบัญชีเงินฝากผ่าน Internet Banking หรือการเปิดบัญชีเงินฝากผ่าน Mobile Banking

โดยการเปิดบัญชีเงินฝากทั้งสองแบบดังกล่าว สถาบันการเงินต้องมีกระบวนการรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สถาบันการเงินทำความรู้จักและพิสูจน์ตัวตนลูกค้าว่าลูกค้าที่มาขอเปิดบัญชีเงินฝากเป็นลูกค้ารายนั้นจริง เพื่อป้องกันการทุจริตจากการปลอมแปลงหรือใช้ข้อมูลบุคคลอื่นในการทำธุรกรรม¹⁰² และเพื่อป้องกันการฟอกเงิน

2.7 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนช.1/2563 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์¹⁰³

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนช.1/2563 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2563 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 พฤษภาคม 2563 เป็นต้นไป ประกาศฉบับดังกล่าวใช้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้การกำกับตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้ถูกกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่รายงานประเภทสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย โดยประกาศ ธปท. ฉบับดังกล่าวมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้าสำหรับการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์และช่องทางการเปิดให้บริการแต่ละประเภท ซึ่งหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้าที่ประกอบไปด้วย (1) กระบวนการแสดงตนของลูกค้า (Identification) เพื่อให้ได้ข้อมูลและหลักฐานที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้า และ (2) การพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า (Verification) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แท้จริง และความเป็นปัจจุบันของข้อมูลและหลักฐานการแสดงตน โดยนอกจากผู้ประกอบธุรกิจจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้าตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจต้องถือปฏิบัติเพิ่มเติมในส่วนการพิสูจน์ตัวตนตามประกาศ ธปท. ฉบับนี้ด้วย

โดยประกาศข้างต้นได้กำหนดหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้าตามระดับความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์และช่องทางการเปิดให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยแบ่งประเภทการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็น 2 ประเภท ดังนี้

¹⁰² ศาลฎีกาที่ 5598/2540 วินิจฉัยว่า จำเลยปลอมบัตรเครดิตธนาคารแล้วใช้บัตรเครดิตดังกล่าวรูดกับเครื่องรูดบัตรเครดิตซึ่งธนาคารให้ไว้แก่จำเลยและปลอมสลิปของบุคคลหลายคนเพื่อแสดงว่าเป็นเจ้าของบัตรได้ซื้อหรือใช้บริการด้วยบัตรเครดิตเป็นการปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม การปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ทำได้หลายวิธี ได้แก่ การนำข้อมูลที่แท้จริงของบัตรอิเล็กทรอนิกส์มาพิมพ์ข้อมูลลงบนแถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูลของบัตรโดยเครื่องมือที่เรียกว่า Embossing machine ข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ ได้แก่ หมายเลขบัญชี หมายเลขบัตร วันหมดอายุ ชุดตัวเลขที่ธนาคารซึ่งออกบัตรอิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ารหัสไว้ หลังจากนั้นผู้กระทำความผิดจะลงลายมือชื่อในบัตรแล้วนำไปซื้อสินค้าและบริการโดยร้านค้าจะไม่ทราบว่าเป็นบัตรปลอมเนื่องจากลายมือชื่อตรงกับบัตร

¹⁰³ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนช.1/2563 เรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์

(1) บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการเฉพาะในประเทศ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจที่ให้บริการเงินเพื่อนำไปชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการเฉพาะในประเทศและไม่สามารถโอนเงินได้ ให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแสดงตนของลูกค้าและการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(2) บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการ และโอนเงินได้ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจที่ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศที่สามารถโอนเงินได้ หรือชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการเฉพาะในต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มนี้ประกาศฯ ได้กำหนดข้อปฏิบัติเพิ่มเติมในส่วนการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าโดยพิจารณาจากช่องทางการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า โดยแบ่งเป็นการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้า (Face-to-Face) โดยกำหนดให้ในกรณีที่ใช้บัตรประจำตัวประชาชนแบบเอนกประสงค์ (Smart Card) เป็นหลักฐานแสดงตน ผู้ประกอบธุรกิจต้องตรวจสอบข้อมูลจากเครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชนแบบเอนกประสงค์ (Smart Card Reader) และตรวจสอบสถานะของบัตรประจำตัวประชาชนแบบเอนกประสงค์ผ่านระบบการตรวจสอบทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งตรวจสอบว่าลูกค้าเป็นเจ้าของข้อมูลและหลักฐานดังกล่าวจริง และสำหรับการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าแบบไม่พบเห็นลูกค้าต่อหน้า (Non Face-to-Face) นอกจากจะต้องดำเนินการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าเช่นเดียวกับกรณีของ Face-to-Face แล้ว ยังต้องถ่ายภาพและบันทึกภาพลูกค้า และใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่ได้มาตรฐานสากลหรือมาตรฐานที่ยอมรับโดยทั่วไปเปรียบเทียบใบหน้าของลูกค้ากับข้อมูลชีวมิติจากบัตรประจำตัวประชาชนแบบเอนกประสงค์เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นลูกค้ารายนั้นจริงแทนการพบเห็นลูกค้าต่อหน้าด้วยสำหรับกรณีของลูกค้าที่เป็นนิติบุคคลประกาศฉบับดังกล่าวได้กำหนดการรู้จักลูกค้าสำหรับการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์กรณีลูกค้าที่เป็นนิติบุคคลไว้ว่า นอกจากผู้ประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เรื่องการแสดงตน การระบุตัวตน และการพิสูจน์ทราบตัวตนตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจยังต้องถือปฏิบัติเพิ่มเติมในส่วนการพิสูจน์ตัวตนของบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจทอดสุดท้าย (หากมี) ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในประกาศดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ยังได้มีการให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถดำเนินการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล รวมถึงเปิดช่องให้มีการดำเนินการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าด้วยวิธีอื่น ซึ่งสำหรับการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าด้วยวิธีอื่นนี้ต้องยื่นขออนุญาตต่อ ธปท. เป็นรายกรณี และหากผู้ประกอบธุรกิจประสงค์จะนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการพิสูจน์ตัวตนลูกค้า และมีลักษณะจะพัฒนาไปเป็นโครงสร้างพื้นฐานหรือมาตรฐานกลางที่ผู้ให้บริการทางการเงินจำเป็นต้องทดสอบร่วมกัน เทคโนโลยีดังกล่าวต้องผ่านการทดสอบจนประสบความสำเร็จใน Regulatory Sandbox ของ ธปท. ก่อน

หลักเกณฑ์ตามประกาศ ธปท. ฉบับดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของการรู้จักลูกค้าให้มีความปลอดภัยน่าเชื่อถือตามระดับความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ และช่องทางการเปิดให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินอื่น ๆ ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม ตลอดจนเพื่อช่วยป้องกันการทุจริตจากการปลอมแปลงหรือใช้ข้อมูลบุคคลอื่น รวมถึงเป็นมาตรการในการป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

2.8 พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561¹⁰⁴

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยที่ปัจจุบันได้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมทุนต่อประชาชน เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน รวมถึงนำมาซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนในศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล แต่ยังไม่มีกฎหมายที่กำกับดูแลการดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทย ทำให้มีการประกอบธุรกิจหรือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน ระบบเศรษฐกิจของประเทศ และเกิดผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง จึงมีการตราพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เพื่อกำกับการระดมทุนผ่านสินทรัพย์ดิจิทัลรวมทั้งการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน อันจะเป็นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กิจการที่มีศักยภาพมีเครื่องมือในการระดมทุนที่หลากหลาย ผู้ลงทุนมีข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุนคุ้มครองผู้ลงทุนมิให้ถูกฉ้อฉลหรือถูกหลอกลวงจากผู้ที่ไม่สุจริต และป้องกันการนำสินทรัพย์ดิจิทัลไปใช้สนับสนุนธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย รวมทั้งดูแลให้การซื้อขายในศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลมีความเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ ตลอดจนมีกลไกในการดูแลรักษาเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ได้กำหนดกิจกรรมที่ถูกกำกับดูแลภายใต้กฎหมายดังกล่าวโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) การระดมทุนด้วยการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชน และ (2) การให้บริการเป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลตามพระราชกำหนดนี้มี 3 ประเภท ได้แก่ (1) ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (2) นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล และ (3) ผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล โดยผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก่อน

¹⁰⁴ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561

ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัลเป็นผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผลจากการเป็นผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ในการรายงานการทำธุรกรรม การจัดให้ลูกค้าแสดงตน ตลอดจนการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า

โดยสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital asset) ที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชกำหนดนี้ ได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัล โดยมีความหมายดังต่อไปนี้

(1) “คริปโทเคอร์เรนซี” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล

(2) “โทเคนดิจิทัล” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด ๆ หรือกำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างผู้ออกและผู้ถือ

(3) คณะกรรมการ ก.ล.ต. อาจประกาศกำหนดให้หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ในทำนองเดียวกัน เป็นคริปโทเคอร์เรนซีหรือโทเคนดิจิทัล แล้วแต่กรณี เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลเพิ่มเติมได้

ในประเทศไทยมีการผลิตคริปโทเคอร์เรนซีสัญชาติไทย เช่น Zcoin¹⁰⁵ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ที่กำกับดูแลการขึ้นทะเบียนของผู้ประกอบการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีในไทย โดย กลต. ได้เตือนผู้ที่สนใจจะลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีว่ามีความเสี่ยงสูง ต้องมีความรู้และรับความเสี่ยงที่อาจสูญเงินลงทุนได้ ซึ่งจะพิจารณาได้ว่าการชำระเงินรูปแบบด้วยวิธีชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยคริปโทเคอร์เรนซีดังกล่าวถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับภาคธุรกิจที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินใหม่ รวมถึงเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้นได้

2.9 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

¹⁰⁵ “[สัมภาษณ์] คุณปรเมินทร์คนไทยผู้สร้าง Zcoin หนึ่งในเงินดิจิทัลที่ติดท็อป 100 ของโลก” [ออนไลน์], (Siam Blockchain, 10 ก.ค. 2560) สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2563 จาก: <https://siamblockchain.com/2017/07/10/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%A1%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B9%8C-%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B9%8C-zcoin/>

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป เว้นแต่บทบัญญัติในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 หมวด 6 หมวด 7 และความใน มาตรา 95 และมาตรา 96 ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวตราขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบันมีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลกระทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว สร้างความเดือดร้อนรำคาญ หรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่มีการนำข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไปแสวงหาประโยชน์หรือเปิดเผยโดยไม่ได้รับความยินยอมหรือแจ้งล่วงหน้า ทั้งยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป เป็นมาตรฐานเดียวกันและสอดคล้องกับมาตรฐานที่เป็นสากล โดยจะเห็นได้ว่า การประมวลข้อมูลส่วนบุคคลใด ๆ จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานของพระราชบัญญัติฯ นี้ โดยไม่มีข้อยกเว้นเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่บังคับใช้ แต่อย่างไรก็ตามการประมวลผลในกรณีดังต่อไปนี้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามพระราชบัญญัตินี้¹⁰⁶

(1) การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อกิจกรรมในครอบครัวของบุคคลนั้นเท่านั้น

(2) การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

(3) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

(4) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมถึงคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยสภาดังกล่าว ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการพิจารณาตามหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วแต่กรณี

(5) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

(6) การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

การยกเว้นไม่ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้บังคับแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะใด กิจกรรมใด หรือหน่วยงานใดทำนองเดียวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง (2) (3) (4) (5) และ (6) และผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานที่ได้รับยกเว้นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสอง ต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วย

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ มี 3 ประเด็นหลัก ดังนี้¹⁰⁷

(1) เจ้าของข้อมูลต้องให้ความยินยอม (Consent) ในการเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เก็บรวบรวม ผู้ใช้ แจ้งไว้ตั้งแต่แรกแล้วเท่านั้น กล่าวคือ ต้องขออนุมัติจากเจ้าของข้อมูลก่อน เช่น หากแอปพลิเคชันหนึ่งจะเก็บข้อมูลบัตรเครดิตของเราไว้ในระบบ ก็ต้องมีข้อความให้เรากดยินยอมเพื่อยินยอม พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม และการใช้ หากเราไม่ยินยอมให้ใช้ข้อมูลบัตรเครดิต ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันนั้นก็ไม่สามารถใช้ข้อมูลบัตรเครดิตของเราได้

(2) ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือถูกเข้าถึงโดยผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เช่น สถานพยาบาลจะต้องเก็บข้อมูลของผู้ป่วยให้เป็นความลับและไม่เปิดเผยให้กับผู้อื่น ธนาคารต้องเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับรายการถอน

(3) เจ้าของข้อมูลมีสิทธิถอนความยินยอม ขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลเมื่อใดก็ได้ หากเป็นความประสงค์ของเจ้าของข้อมูล

พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงเป็นเสมือนกติกาและมาตรฐานที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากลที่จะสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการทำธุรกรรมออนไลน์ด้วยการสร้างความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ การสื่อสาร การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย¹⁰⁸

2.10 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2.10.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นหลักกฎหมายที่สำคัญที่ใช้บังคับกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภทโดยเฉพาะมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ

¹⁰⁷ เอซีอินโฟเทค. สรุปใจความสำคัญของ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ผู้ประกอบการควรรู้. [ออนไลน์] 15 มกราคม 2563 จาก: <https://www.acinfotec.com/2019/07/23/data-protection-law-2562/>

¹⁰⁸ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, Digital Thailand แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559), 5-6

ฉบับนี้ได้นิยาม “อิเล็กทรอนิกส์” ว่าเป็นการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกันและให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หมายถึง ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน¹⁰⁹ อีกทั้งมาตรา 7 ยังได้บัญญัติว่า ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์¹¹⁰ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ได้ให้ความสำคัญและรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมไปถึงการทำธุรกรรมผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นภัยคุกคามต่อเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อระบบการชำระเงินด้วย

2.10.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ได้ถูกตราขึ้นเพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยมีการเพิ่มอำนาจให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (ETDA) ดำเนินการต่อธุรกิจบริการด้านธุรกรรมออนไลน์หรือดิจิทัลมากขึ้น¹¹¹ ได้แก่ (1) ถ้ามีการยื่นเอกสารมาแสดงกับราชการโดยเอกสารนั้นมีลักษณะเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงได้และไม่มีความเปลี่ยนแปลง ก็ถือว่าข้อความนั้นเป็นหนังสือที่สามารถใช้งานได้¹¹² ธุรกิจบริการด้านธุรกรรมออนไลน์ ต้องแจ้งให้ทราบ ขึ้นทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาตก่อน เมื่อเป็นธุรกิจบริการที่กระทบต่อความมั่นคงทางการเงินและพาณิชย์เพิ่มความน่าเชื่อถือของระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชนโดยให้ ETDA เป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมออนไลน์ด้วย¹¹³ ได้มีการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมออนไลน์ โดยไม่ขึ้นทะเบียน มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹¹⁴ ส่วนการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมออนไลน์ โดยไม่ได้รับใบอนุญาต มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 3 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹¹⁵ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดโทษปรับด้วย หากธุรกิจที่ต้องขึ้นทะเบียนนั้นไม่ปฏิบัติตาม

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 4

¹¹⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 7

¹¹¹ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562). ETDA กับหน้าที่ Regulator ด้านธุรกรรมออนไลน์ เมื่อ พ.ร.บ. 2 ฉบับใหม่เพิ่มอำนาจให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2562 จาก: <https://www.eta.or.th/content/new-role-of-eta.html>

¹¹² พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 8

¹¹³ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 32

¹¹⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 44/1

¹¹⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 45

หลักเกณฑ์ที่กำหนด สามารถถูก ETDA ปรับไม่เกิน 1 ล้านบาท ส่วนธุรกิจใดต้องขอรับใบอนุญาตนั้น ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สามารถถูกปรับไม่เกิน 2 ล้านบาท โดย ETDA มีอำนาจสั่งให้ ธุรกิจนั้น ๆ แก้ไขการดำเนินการให้ถูกต้องได้¹¹⁶

2.10.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

การยืนยันตัวตนของบุคคลเป็นขั้นตอนสำคัญในการทำธุรกรรมในระบบเศรษฐกิจ แต่ที่ผ่านมาผู้ที่ประสงค์จะขอรับบริการจากผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานใด ๆ จะต้องทำการพิสูจน์ และยืนยันตัวตนโดยการแสดงตนต่อผู้ให้บริการพร้อมกับต้องส่งเอกสาร หลักฐาน ซึ่งเป็นภาระต่อ ผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ ในวันนี้ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ขึ้นใช้บังคับ¹¹⁷ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป กฎหมายดังกล่าวนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการ ให้บุคคลสามารถพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้ โดยมี กลไกการควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ระบบดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือและปลอดภัย การมีดิจิทัลไอดีหรือระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่มีมาตรฐานและถูกต้องตามกฎหมาย เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อการยืนยันตัวตนจากทุกภาคส่วนเข้ามาไว้ด้วยกัน ในระบบดิจิทัล ทำให้การพิสูจน์ยืนยันตัวตนในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านออนไลน์ มันคงปลอดภัย ได้มาตรฐาน โดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสร่วมกันในการขับเคลื่อนประเทศไทย สู่ Digital Thailand เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ¹¹⁸

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการเสริมการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรองรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมาย เช่นเดียวกับการลงลายมือชื่อบน เอกสารกระดาษ และรองรับหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutrality) ที่สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีใดก็ได้ในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ETDA ในฐานะหน่วยงานหลัก ในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการทำธุรกรรมออนไลน์ของประเทศ ได้จัดทำ “ข้อเสนอแนะ มาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ว่าด้วยแนวทางการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ETDA Recommendation on ICT Standard for Electronic Transactions: Electronic Signature Guideline) เลขที่ ชมธอ. 23-2563” ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อ

¹¹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 33/1 และมาตรา 34

¹¹⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

¹¹⁸ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562). ETDA จัดงาน 1 ST THAILAND DIGITAL ID SYMPOSIUM 2019 ขวณกูรณานาชาติแชรไอดีผลกดันดิจิทัลไอดีไทยให้สำเร็จ. [ออนไลน์] 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/content/etda-hosts-1st-thailand-digital-id-symposium-2019.html> สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563

วันที่ 29 พฤษภาคม 2563 เพื่อเป็นแนวทางและมาตรฐานให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการเลือกใช้วิธีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เหมาะสมกับการทำธุรกรรมออนไลน์ โดยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามนิยามของกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และข้อเสนอแนะมาตรฐานนี้หมายถึง อักษร อักขระ ตัวเลข เสียง หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น โดยข้อเสนอแนะฉบับดังกล่าวมีเนื้อหาครอบคลุมภาพรวมของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหลักการสำคัญของการลงลายมือชื่อ คือ การทำให้เกิดหลักฐานที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อและแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความที่ตนได้ลงลายมือชื่อนั้น ๆ ในการทำธุรกรรมทางออนไลน์ เช่น การอนุมัติ เห็นชอบ หรือยอมรับข้อความ การรับรองหรือยืนยันความถูกต้อง การตอบแจ้งการเข้าถึงหรือการรับข้อความ และการเป็นพยานให้กับการลงลายมือชื่อของผู้อื่น¹¹⁹

นอกจากนี้ ยังระบุถึงประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป ที่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เช่น การพิมพ์ชื่อไว้ท้ายเนื้อหาของอีเมล การใช้สไตลัส (stylus) เขียนลายมือชื่อดำด้วยมือลงบนหน้าจอและบันทึกไว้

(2) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ เป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เช่น ลายมือชื่อดิจิทัลที่อาศัยโครงสร้างพื้นฐานกุญแจสาธารณะ (Public Key Infrastructure: PKI) และ

(3) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ซึ่งใช้ใบรับรองที่ออกโดยผู้ให้บริการออกใบรับรองหรือ CA ซึ่งเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เช่น ลายมือชื่อดิจิทัลที่อาศัยโครงสร้างพื้นฐานกุญแจสาธารณะและใช้ใบรับรองที่ออกโดยผู้ให้บริการออกใบรับรอง

ทั้งนี้ ลายมือชื่อแต่ละประเภทจะมีระดับความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งยังได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท ได้แก่ องค์ประกอบในเรื่องการพิสูจน์และยืนยันตัวตน เจตนาในการลงลายมือชื่อ และการรักษาความ

¹¹⁹ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). ETDA ประกาศมาตรฐานลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สร้างเกณฑ์การใช้ที่เหมาะสมลดเสี่ยงธุรกรรมออนไลน์. [ออนไลน์] 8 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/content/etda-recommendation-electronic-signature-guideline.html> สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2563

ครบถ้วนของข้อมูล ทั้งยังแนะนำการเลือกใช้ลายมือชื่อในแต่ละประเภทให้มีความน่าเชื่อถือเหมาะสม รวมถึงข้อคำนึงในการวิเคราะห์และบรรเทาความเสี่ยงจากภัยคุกคามหรือเหตุการณ์ที่ลายมือชื่อจะไม่เป็นที่ยอมรับ กล่าวโดยสรุปคือ แนวทางฉบับดังกล่าวกำหนดขึ้นเพื่ออธิบายภาพรวมและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ผู้ใช้งานที่ต้องการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีแนวทางในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถเลือกใช้วิธีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความชัดเจนรวมถึงสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

2.11 ประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวทางการเข้าร่วมโครงการทดสอบนวัตกรรมหรือบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่ปัจจุบันได้มีการอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาการทำธุรกรรมเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ลดภาระ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกรรมทางธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การประทับรับรองระยะเวลาทางอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งมีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของบริการมากขึ้น ETDA จึงได้จัดทำโครงการทดสอบนวัตกรรมหรือบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Service Sandbox) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการให้บริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่ดำเนินงานหรือประสงค์จะดำเนินงานด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าร่วมทดสอบนวัตกรรมหรือบริการของตนก่อนการให้บริการภายในสภาพแวดล้อมการให้บริการที่จำกัดโดยทดสอบภายใต้การดูแลและส่งเสริมของ ETDA เพื่อรองรับ Business Model ใหม่ ๆ ให้มีความน่าเชื่อถือ มั่นคงปลอดภัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹²⁰ โดยนวัตกรรมหรือบริการที่สามารถเข้าร่วมทดสอบใน Digital Service Sandbox ต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เป็นบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใด ซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้
 - 1) สามารถเป็นโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructures) หรือมาตรฐานกลาง (Standard) หรือเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือบริการทั้งรัฐและเอกชน
 - 2) ไม่มีกฎระเบียบรองรับซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ หรือการยอมรับในธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณชนหรือผู้บริโภค

¹²⁰ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). Digital Service Sandbox. [ออนไลน์] 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/content/digital-service-sandbox.html>, สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2563.

- 3) มีความเสี่ยงที่จะขัดกับกฎระเบียบ หลักเกณฑ์การกำกับดูแลของ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือ ETDA
2. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งอาจเป็นเทคโนโลยีที่ไม่เคยมีการนำมาใช้ให้บริการ เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใด หรือแตกต่างจากบริการที่มีอยู่แล้วในประเทศแต่ยังให้บริการในวงจำกัด หรือเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ หรือลดภาระที่มีอยู่เดิม

โดยผู้ที่ประสงค์จะสมัครเข้าร่วมทดสอบใน Digital Service Sandbox ต้องมีคุณสมบัติ ตามที่กำหนดในประกาศฉบับนี้ เช่น เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด หรือองค์กรเอกชน หรือนิติบุคคลอื่นที่ ETDA กำหนด และมีทรัพยากรด้านเงินทุน ระบบงาน รวมถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เป็นต้น การจัดให้มีการดำเนินโครงการทดสอบนวัตกรรมหรือบริการ เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นถือเป็นการช่วยส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมหรือบริการเกี่ยวกับ อิเล็กทรอนิกส์ และมีแนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสม รวมถึงสามารถดูแลความเสี่ยงให้อยู่ ในระดับที่ยอมรับได้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ การฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion) มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

FinTech Financial Crime Exchange (2017, Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง ความเสี่ยง และความเป็นจริงด้านการฟอกเงินของกลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับ สภาพและขอบเขตของความเสี่ยงในการฟอกเงินในภาคเทคโนโลยีทางการเงินยังมีน้อย ความพยายาม ในการระบุถึงความเสี่ยงของการฟอกเงินในกลุ่มเทคโนโลยีทางการเงินว่ามีความเสี่ยงสูงนั้น ประเมิน อย่างรวบรัดเกินไปและไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งที่จริงแล้วกลุ่มธุรกิจดังกล่าวมีความหลากหลาย และซับซ้อน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อที่จะเข้าใจทางด้านความเสี่ยงทางด้านฟอกเงิน ว่าควรดำเนินการอย่างไร การระบุตัวตนยังคงเป็นปัญหาด้านการฟอกเงินที่ทำนายสำหรับกลุ่มธุรกิจนี้ เนื่องจากการจำกัดการเข้าถึงการศึกษากิจกรรมทางการเงิน ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในการจัดทำ แนวปฏิบัติและการศึกษารูปแบบธุรกรรมสำหรับหน่วยงานกำกับ และ หน่วยงานข่าวกรองทางการเงิน ในการแก้ปัญหาความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเพาะ รวมถึงช่องทางการบริการ

สภาพทั่วไปของความเสี่ยงด้านการฟอกเงินของเทคโนโลยีทางการเงิน (ฟินเทค หรือ FinTech) มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ ขนาดของกลุ่มลูกค้า ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ และปัจจัยการดำเนินงาน เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า มีกรณีที่กลุ่มย่อยมีความเสี่ยงด้านการฟอกเงินต่ำ ในขณะที่กลุ่มย่อยอื่นสูงกว่า ระดับความเสี่ยงและรูปแบบธุรกรรมจะมีความแตกต่างอย่างมาก

ระหว่างรูปแบบบริษัทต่อบริษัท และรูปแบบข้ามตลาด และพบว่าการระบุแยกประเภทของเทคโนโลยีทางการเงินนั้น ไม่มีผลต่อระดับความเสี่ยง ดังนั้น สิ่งค้นพบที่สำคัญคือเทคโนโลยีทางการเงินไม่ได้มีความเสี่ยงสูงเสมอไป เมื่อไม่มีหลักฐานใดสามารถพิสูจน์ได้ว่ากลุ่มธุรกิจนี้ มีความเสี่ยงสูงกว่าธนาคารหรือกลุ่มธุรกิจอื่น กลุ่มเทคโนโลยีทางการเงินและภาคประชาชนสามารถมีบทบาทในการให้ความกระจ่างได้ว่ากลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน ไม่ได้มีความเสี่ยงสูงในกรณีที่ไม่มีการรับรอง ในการทำธุรกรรมในธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน เป็นธุรกรรมแบบไม่พบหน้า หมายถึง อาจมีการหลอกลวงที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เป็นความผิดมูลฐานทางด้านการฟอกเงิน โดยมีความหลากหลายในการหลอกลวง รวมถึงการโฆษณาและอัตลักษณ์บุคคล นอกจากนี้ยังมีความซับซ้อนทางด้านการหลอกลวงทางโครงสร้างออนไลน์อีกด้วย การตีความของความผิดมูลฐานและการจัดรูปแบบของการฟอกเงินถูกนำไปใช้ในการกำหนดชนิดของผลิตภัณฑ์และการแบ่งกลุ่ม ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายสูงอายุหรือการข่มเหงผู้อ่อนแอ การค้ามนุษย์ การแอบลักลอบอพยพและอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด จากปัจจัยโครงสร้างของและคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ สหราชอาณาจักรยังมีมุมมองด้านเทคโนโลยีทางการเงินว่าเป็นจุดเปราะบางสำหรับกิจกรรมการโอนเงินระหว่างประเทศ (ซึ่งที่มาของเงินนั้นได้มาอย่างผิดกฎหมาย) ถึงแม้ว่าจะมีมูลค่าไม่สูงในแต่ละครั้ง แต่อาจมีความถี่มากขึ้นและแพร่ขยายออกเป็นวงกว้าง และบางครั้งอาจจะยากที่จะตรวจจับได้ ข้อจำกัดของการใช้ผลิตภัณฑ์ ลูกค้าส่วนใหญ่ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจอังกฤษ/ยุโรปเศรษฐกิจ (EEA) ซึ่งได้ตอบแบบสอบถามในรายงานนี้ ประสงค์ที่จะจำกัดการใช้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาฟอกเงินขึ้นในระดับขนาดมหภาค อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์และบริการของเทคโนโลยีทางการเงินนั้น กลับมีความซับซ้อนและขยายวงกว้างทางด้านภูมิศาสตร์ ดังนั้น อาจมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษานี้พบว่า กิจกรรมการฟอกเงินของกลุ่มเทคโนโลยีทางการเงินดังกล่าว ไม่พบว่าเกี่ยวข้องกับผู้มีสถานภาพทางการเมือง (PEPs) และโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงของการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับ PEPs ต่ำ ความเสี่ยงด้านกระบวนการฟอกผ่านเรียกรับสินบนและการคอร์รัปชันก็มีแนวโน้มต่ำ และความเสี่ยงของการฟอกเงินผ่านกระบวนการของการเลี่ยงภาษีก็ต่ำด้วย จากข้อสังเกตเหล่านี้ จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับสำหรับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานกำกับ และหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ในการกำกับดูแลกลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน ตัวอย่างเช่น ธุรกิจด้านเทคโนโลยีทางการเงินควรได้รับการประเมินความเสี่ยงทางด้านการฟอกเงินอย่างต่อเนื่องและอย่างเข้มข้น และควรมีความพยายามในการตั้งแนวความคิดร่วมที่เกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงนั้น กลุ่มธุรกิจดังกล่าวควรใช้ประโยชน์จากทักษะการใช้ข้อมูลเพื่อที่จะสร้างเป็นรูปแบบย่อยของการฟอกเงิน เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถระบุ เข้าใจ และควบคุมความเสี่ยงนั้น เทคโนโลยีทางการเงินยังสามารถช่วยในการเปลี่ยนการรับรู้ว่า ในความเป็นจริง ความเสี่ยงภาคธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงินนั้น ไม่ได้เสี่ยงสูงไปเสียทั้งหมด หน่วยงานข่าวกรองทางการเงินและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ควรที่จะผลักดันธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน ในการที่จะระบุและพัฒนารายละเอียด

รูปแบบของการฟอกเงินของตน และพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานขึ้นสูงในการตรวจจับและกำหนดว่าธุรกรรมแบบไหนคือการฟอกเงิน หน่วยงานกำกับควรมีเป้าหมายที่จะจัดให้มีรายละเอียดแนวทางปฏิบัติด้านความเสี่ยงด้านการฟอกเงินของผลิตภัณฑ์และวิธีการกระจายสินค้า ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงินแต่ละกลุ่มย่อย หน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น FATF ควรแสดงบทบาทโดยการให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงในกลุ่มธุรกิจทางการเงินทุกภูมิภาค เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มธุรกิจดังกล่าวได้ถูกรวมอยู่ในหัวข้อการหารือระดับชาติด้านการฟอกเงิน และในการพัฒนาวิธีการตอบสนองที่เหมาะสม¹²¹

Robert Evans and Gemma Rogers (2017) ได้ระบุถึงความเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการขยายตัวของเทคโนโลยีทางการเงิน ที่ Financial Action Task Force (FATF) ได้ระบุว่าความเสี่ยงที่สูงที่สุดของธุรกิจดังกล่าวคือการขาดการควบคุมดูแล การขาดธรรมาภิบาล และการแสดงตนของผู้ทำธุรกรรมไม่ได้ โดยความเสี่ยงนี้สูงเพิ่มมากขึ้นในบริบทของเครือข่ายอาชญากรรมทางการเงินทั่วโลก รวมถึงการโอนเงิน ซึ่งถ้าหากปราศจากการควบคุมที่เหมาะสมแล้ว เทคโนโลยีทางการเงินจะกลายเป็นตัวส่งเสริมอาชญากรรมโดยไม่เจตนา

กระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในบริษัทเทคโนโลยีทางการเงินจะสามารถเป็นไปในทิศทางเดียวกับการสามารถในการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องได้อย่างไร โดยเฉพาะในส่วนของการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือการต่อต้านการก่อการร้าย และการคว่ำบาตร ยกตัวอย่างเช่น บริษัทเทคโนโลยีทางการเงินจะสามารถประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความเสี่ยงของอาชญากรรมทางการเงินให้อยู่ในขอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์อันสั้น เพื่อสร้างความแตกต่างทางการตลาดได้อย่างไร และพวกเขาจะร่วมกันท้าทายกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไรในเรื่องเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ และสิ่งที่สำคัญกว่านั้น คือกฎหมายที่ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน ในเมื่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลง(disrupter) ได้ท้าทายกฎหมายในปัจจุบันว่าทำอะไร สิ่งเหล่านี้จะอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งมั่นที่จะจัดการกับอาชญากรรมทางการเงิน ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีโอกาสสำหรับบริษัทเทคโนโลยีทางการเงินในการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานกำกับตั้งแต่เริ่มแรก โดยเฉพาะเมื่อให้บริษัทเหล่านั้น ในการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินการโดยเน้นความเสี่ยงทางด้านอาชญากรรมทางการเงินและการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งการทำงานร่วมกันนี้จะทำให้การพัฒนาตามกฎหมายเป็นไปในทางที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์สำหรับบริการทางการเงินรูปแบบใหม่และรูปแบบที่พัฒนาจากเดิม¹²²

¹²¹ FinTech Financial Crime Exchange, “Money Laundering and the FinTech Sector: Risks and Realities” White Paper [online] (September 2017) Retrieved 24 February 2020 from: https://static1.squarespace.com/static/57ea58d4cd0f685ecfe1a0c4/t/5ae885b403ce6469e877084c/1525188026138/FFE+ML+Paper_29092017.pdf

¹²² Robert Evans and Gemma Rogers, “FinTech: Two Sides of the Compliance Coin” [online], (2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.acamstoday.org/fintech-two-sides-of-the-compliance-coin/>

Christine Lagarde (2017) มีความเห็นว่าความท้าทายในด้านการกำกับดูแลเริ่มปรากฏขึ้น เช่น สกุลเงินดิจิทัล บิทคอยน์ ซึ่งสามารถใช้ในการโอนเงินข้ามพรมแดนโดยไม่ต้องบ่งบอกตัวตน ซึ่งเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงอื่นต่อมา เช่น การเข้ามาของการให้บริการทางการเงินในรูปแบบใหม่ที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน ซึ่งมีคำถามต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดขึ้นโดยอัลกอริทึมใหม่ ๆ จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลรูปแบบเดิม ๆ ที่ใช้เมื่อในอดีตหรือไม่ หรือจะมีการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อปรับให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ดังกล่าว หรือหน่วยงานด้านการกำกับดูแลจะสามารถนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์สูงสุดได้หรือไม่ และการบังคับใช้กฎหมายควรต้องมีการสร้างสรรค์และมีวิสัยทัศน์ โดยอาจมีการจัดให้มีกระเบทราย (Sandbox) สำหรับทดลองกำกับดูแลเทคโนโลยีทางการเงินใหม่ ๆ เช่น ห้องทดลองการควบคุมดูแลในอาบูดาบี และกระเบทรายสำหรับกำกับดูแลด้านเทคโนโลยีทางการเงินในประเทศฮ่องกง การริเริ่มเหล่านี้จะถูกกำหนดให้เป็นนวัตกรรมโดยจะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาพัฒนาและทดสอบอย่างใกล้ชิดในสภาพแวดล้อมของการกำกับดูแลที่เหมาะสม¹²³

Carmen Álvarez (2018) ระบุข้อพิจารณาในการกำกับดูแล FinTech จำนวน 10 ข้อที่หน่วยงานกำกับดูแลด้านการธนาคารระดับโลกได้เปิดเผยข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก FinTech ต่ออุตสาหกรรมการเงินจากรายงานของ Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) วิเคราะห์ว่า FinTech สามารถส่งผลกระทบต่อธนาคารและหน่วยงานกำกับดูแลได้อย่างไร โดยในระยะสั้นอาจได้รับการกล่าวอ้างเกินจริงว่า "แม้จะมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินและบริการทางการเงินจำนวนมากที่ได้มาจากนวัตกรรมของ FinTech แต่ปริมาณการซื้อขายยังคงต่ำเมื่อเทียบกับขนาดของภาคบริการทางการเงินทั่วโลก" โดยคณะกรรมการได้กำหนด 10 ข้อควรพิจารณา ที่ธนาคารและหน่วยงานที่กำกับดูแลควรคำนึงถึงเมื่อกล่าวถึงภาค FinTech ได้แก่

1. ความจำเป็นในการรับประกันความปลอดภัย ความถูกต้องและมาตรฐานการปฏิบัติตามกฎหมายที่เข้มข้น โดยไม่ขัดขวางนวัตกรรมในอุตสาหกรรมการเงิน
2. การพิจารณาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับธนาคาร จากการพัฒนาของ FinTech ให้มากขึ้น รวมถึงความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ความเสี่ยงในการดำเนินงาน ความเสี่ยงต่อโลกไซเบอร์ และความเสี่ยงในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ
3. ผลที่ธนาคารได้รับที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรม

¹²³ Christine Lagarde, "Christine Lagarde, Managing Director at IMF: The financial world stands at a critical" [online], (24 March 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://nocash.ro/christine-lagarde-managing-director-at-imf-the-financial-world-stands-at-a-critical-juncture/>

4. ผลจากการที่ธนาคารมีการพึ่งพาผู้ให้บริการบุคคลที่สามมากขึ้นโดยการเป็นพันธมิตรหรือการจ้างบริการบางประเภท

5. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลด้านการธนาคารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาคอื่น ๆ

6. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลด้านการธนาคาร

7. การปรับตัวของหน่วยงานกำกับดูแลในปัจจุบันเพื่อฝึกฝนทักษะเพื่อรับกับสถานการณ์ใหม่ ๆ

8. โอกาสของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรม (SupTech)

9. การปรับกรอบการกำกับดูแลที่มีอยู่เพื่อรองรับรูปแบบธุรกิจที่เป็นนวัตกรรมใหม่

10. ลักษณะเฉพาะของการออกกฎระเบียบใหม่เพื่อรองรับนวัตกรรมของ FinTech ตัวอย่างเช่น กฎข้อบังคับของสมาคมทดสอบเทคโนโลยีทางการเงิน¹²⁴ เป็นต้น

Financial Stability Board (2017) เห็นว่าข้อดีที่เห็นได้ชัดเจนในการเพิ่มร่วมมือระดับนานาชาติ คือการได้รับความร่วมมือและความเป็นสากลของกิจกรรม FinTech ความร่วมมือที่เพิ่มขึ้นจะมีความสำคัญเป็นพิเศษ คือลดความเสี่ยงของการกำกับดูแลที่กระจัดกระจายหรือความแตกต่างในกรอบการกำกับดูแล ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและการแพร่กระจายของนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับบริการทางการเงิน และจำกัดประสิทธิภาพของความพยายามในการส่งเสริมความมั่นคงทางการเงิน คณะกรรมการเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Stability Board: FSB) สรุปว่าปัจจุบันไม่มีความเสี่ยงที่น่าสนใจด้านเสถียรภาพทางการเงินจากนวัตกรรม FinTech ที่เกิดขึ้นใหม่จากการค้นคว้าบทความ การอภิปรายกับนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมและการดำเนินการด้านกฎระเบียบของ FinTech การวิเคราะห์ระบุถึง 10 ประเด็นที่ให้ความสำคัญกับความสนใจของหน่วยงานที่มีอำนาจ ได้แก่ 1) การจัดการความเสี่ยงจากการดำเนินงานของผู้ให้บริการบุคคลที่สาม 2) ลดความเสี่ยงทางไซเบอร์ 3) ติดตามความเสี่ยงของการเงินสำหรับรายย่อย 4) ประเด็นด้านกฎหมายและการกำกับดูแลตามแนวชายแดน 5) ธรรมชาติและกรอบการเปิดเผยการวิเคราะห์ข้อมูล 6) การประเมินขอบเขตกฎหมาย 7) การทำให้เป็นปัจจุบันการเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มภาคเอกชน 8) พัฒนาช่องทางสื่อสารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 9) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในด้านต่าง ๆ ที่มีความต้องการผู้เชี่ยวชาญ และ 10) ศึกษาโครงสร้างทางเลือกของสกุลเงินดิจิทัล ซึ่งมีอยู่ 3 ประเด็นที่จะต้องจัดลำดับความสำคัญเป็นอันดับแรก ๆ ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้แก่ 1) การจัดการความเสี่ยงจากการดำเนินงานของผู้ให้บริการบุคคลที่สาม 2) ลดความเสี่ยงทางไซเบอร์ และ 3) ติดตาม

¹²⁴ Carmen Alvarez, "10 Considerations for FinTech Supervision" [online], (2018) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.bbva.com/en/10-considerations-fintech-supervision/>

ความเสี่ยงของการเงินสำหรับรายย่อย) การเร่งดำเนินการกับประเด็นสำคัญเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงทางการเงิน การสนับสนุนส่งเสริมนวัตกรรมและป้องกันไม่ให้ความพยายามของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำระบบการเงินให้มีเสถียรภาพหยุดชะงักลง แม้ว่าหลายประเด็นเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่อาจมีการเน้นย้ำถึงความเร็วในการเติบโตของ FinTech รูปแบบใหม่ของการเชื่อมโยงระหว่างกันและการพึ่งพาบุคคลที่สามเพิ่มมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวที่ระบุ เมื่อนำไปต่อยอดกับบริการทางการเงิน ซึ่งจะวิวัฒนาการทำให้เกิดระบบการเงินที่ยั่งยืนและแข็งแกร่ง FSB จะติดตามและหารือเกี่ยวกับวิวัฒนาการของความมั่นคงทางการเงินที่มีต่อการพัฒนาการของ FinTech ต่อไป¹²⁵

Toronto Leadership Center (2017) รายงานว่า RegTech¹²⁶ และ SupTech¹²⁷ สามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งระบบเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาและที่พัฒนาแล้ว มีความเป็นไปได้ว่าประเทศที่กำลังพัฒนาและประชาชนมีรายได้น้อย ที่ซึ่งระบบสารสนเทศทางของธนาคารและ แผนการดำเนินงานในการกำกับดูแลอาจไม่เพียงพออีกมากนัก อาจรับเอา RegTech และ SupTech มาใช้ได้ง่ายและเร็วกว่าระบบเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้วอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้วจะมีความซับซ้อนที่มากกว่ารวมถึงระบบการเงินและการกำกับควบคุมดูแลที่ตืออยู่แล้ว (อาจเปลี่ยนแปลงช้ากว่าแต่ในทุกครั้ง สิ่งที่สำคัญคือไม่ควรรับเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยปราศจากกลยุทธ์และการพิจารณาถึงผลในระยะยาวด้านการกำกับดูแลทางการเงิน และควรคำนึงถึงขอบเขตอำนาจศาลด้วย) หากจะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ใด ๆ มาใช้ ควรจะพิจารณาถึงเรื่องกฎหมายเฉพาะในแต่ละพื้นที่ด้วยว่าอนุญาตและยอมให้ดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์นี้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยการจัดระเบียบความคิดและความเป็นผู้นำของหน่วยงานที่ตรวจสอบและกำกับดูแลผู้มีหน้าที่รายงาน ด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอย่างมาก หากผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในการทบทวนโครงสร้างองค์กรทางด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะในทางเทคนิค จะต้องเข้าใจและติดตามการพัฒนา FinTech และอำนาจหน้าที่ RegTech และ

¹²⁵ Financial Stability Board (FSB), "Financial Stability Implications from FinTech" [online] (27 June 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.fsb.org/2017/06/financial-stability-implications-from-fintech/>

¹²⁶ ThaiFinTech, 'Thailand Insurance Symposium 2018 เปิดโลก InsurTech ประกันภัยยุคดิจิทัล RegTech, SupTech และ Blockchain จะมีบทบาทสำคัญ' [ออนไลน์] 28 มีนาคม 2561. แหล่งที่มา: <http://www.thaifintech.com>, สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2563; ดู StartupThailand, 'ผู้เชี่ยวชาญชี้ ยังมีกฎหมายมาก RegTech ยังมีโอกาสโตมาก' [ออนไลน์] 27 พฤษภาคม 2561. แหล่งที่มา: <https://www.startupthailand.org/regtech-to-get-push-of-data-privacy-compliance-th/> สืบค้น เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563

¹²⁷ SupTech หรือ RegTech for supervisors คือ Regtech สำหรับผู้มีหน้าที่กำกับดูแล ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีมาช่วยหน่วยงานกำกับในการเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลภาคธุรกิจไม่จะเป็นการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์โดยอาศัยระบบอัตโนมัติหรือ AI หรือการใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการประสานงานกับภาคธุรกิจ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องเกิดความรวดเร็วและคล่องตัวในการใช้มาตรฐานในการกำกับดูแล

SupTech ด้วย เพื่อให้ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรม รวมถึงบริษัท FinTech ในปัจจุบันที่ยังไม่ถูกกำกับดูแล¹²⁸

“RegTech หรือ Regulation Technology คือเครื่องมือหรือเทคโนโลยีของภาคธุรกิจในการควบคุมการปฏิบัติตามกฎระเบียบซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการกำกับดูแลผู้มีหน้าที่รายงาน ควบคู่ไปกับการมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อดูแลความปลอดภัยของผู้บริโภค รวมถึงการรักษาความมั่นคงของระบบการเงิน และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแล รวมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยไม่สร้างภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งระบบ RegTech ที่น่าสนใจได้แก่ การพัฒนาระบบ Dynamic Compliance ซึ่งเป็นระบบที่มีการติดตามและอัปเดตกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค รวมถึงมีกระบวนการในการติดตามและวิเคราะห์การดำเนินการภายในเพื่อป้องกันหรือตรวจจับพฤติกรรมที่อาจเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแล รวมถึงให้คำแนะนำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแล รวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำการบริหารจัดการความเสี่ยง”

“ในอังกฤษมีสตาร์ทอัพพัฒนา RegTech เช่น FundApps ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เก็บไว้ในคลาวด์ ซึ่งช่วยเหลือผู้ใช้อย่างผู้จัดการกองทุนบริหารสินทรัพย์ กองทุนเฮดจ์ฟันด์ หรือนักลงทุนสถาบันนำไปใช้งานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องในระหว่างการทำคิลโดยจ่ายค่าบริการแบบ as you use model”

Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) (2017) ได้วิเคราะห์การพัฒนาทางด้าน FinTech ว่ายังคงมีความผันผวนและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพด้านสถาบันการเงินและแผนธุรกิจเกิดความไม่แน่นอน ขณะที่ผู้สังเกตการณ์บางราย ประเมินว่าอีก 10 ปีข้างหน้า รายได้ธนาคาร 10-40% และ กำไร 20-60 % จะเกิดความเสี่ยง ขณะที่ผู้สังเกตการณ์กลุ่มอื่นยืนยันว่าธนาคารมีความสามารถเพียงพอที่จะจัดการกับคู่แข่งที่กำลังพัฒนาขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านประสิทธิภาพและความสามารถในการดำเนินงาน ซึ่งการวิเคราะห์นี้ได้จำลองสถานการณ์ที่หลากหลาย และประเมินผลกระทบในอนาคตที่อาจเป็นไปได้ทางด้านธุรกิจธนาคาร แต่สิ่งที่เหมือนกันที่พบในการจำลองสถานการณ์นี้พบว่า ธนาคารจะมีปัญหาในการรักษาสภาพการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความคาดหวังของลูกค้าในปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญของอุตสาหกรรมได้แสดงความคิดเห็นว่า ธนาคารการดำเนินงานของธนาคารในด้านการแข่งขันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของลูกค้า ในการที่ธนาคารหรือคู่แข่งทางด้านธุรกิจ FinTech รายใหม่จะมีความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านทางสถานการณ์จำลองในแต่ละสถานการณ์

¹²⁸ Toronto Centre, “FinTech, RegTech and SupTech: What They Mean for Financial Supervision” [online] (August 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://res.torontocentre.org/guidedocs/FinTech%20RegTech%20and%20SupTech%20-%20What%20They%20Mean%20for%20Financial%20Supervision%20FINAL.pdf>

เพิ่มมากขึ้น BCBS ตระหนักดีว่าการเกิดขึ้นของ FinTech เป็นเพียงคลื่นล่าสุดของนวัตกรรมที่จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมธนาคาร โดยธนาคารได้ผ่านขั้นตอนการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่หลากหลายด้านเทคโนโลยีมาแล้ว อย่างไรก็ตามการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปใช้อย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการลดข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดบริการทางการเงิน ได้กระตุ้นให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ๆ และผู้เข้าสู่ตลาด FinTech รายใหม่ ๆ ปัจจัยเหล่านี้อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Disruptive) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงก่อนหน้านี้ ในอุตสาหกรรมธนาคารแม้ว่าจะคาดการณ์ไว้แล้วก็ตาม¹²⁹

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และธนาคารโลก (World Bank) ภายใต้โครงการ Financial Sector Assessment Program (FSAP) ได้รายงานผลการประเมินภาคการธนาคาร ภาคตลาดทุน ภาคธุรกิจประกันภัยและโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินของประเทศไทย ที่สำคัญระหว่าง ปี 2561 – 2562 พบว่า ภาพรวมสุขภาพการเงินของไทยอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก (ได้คะแนน Broadly Implemented ขึ้นไปจำนวน 35 ข้อจาก 37 ข้อ) ถือว่าภาคการเงินของไทยมีเสถียรภาพมีมาตรฐานการกำกับดูแลทัดเทียมกับสากล¹³⁰ ธปท. ได้กำหนดให้ผู้สร้างผลิตภัณฑ์นวัตกรรมทางการเงินจะต้องเข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox ก่อนที่จะใช้จริงในตลาด โดย Sandbox นี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการทดสอบและเริ่มใช้เทคโนโลยีใหม่ รายงาน FSAP ได้ระบุว่าเนื่องจาก FinTech ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางการเงินในปัจจุบัน จึงต้องมีการกำกับตรวจสอบที่เข้มแข็ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของกลุ่มผลิตภัณฑ์และลูกค้า รายงานยังระบุว่าวิธีการของผู้กำหนดเกณฑ์ทางการเงินหลักของประเทศไทยต่อเทคโนโลยี FinTech สอดคล้องด้วยดีกับกรอบ The Bali FinTech Agenda กฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้กับการกำกับดูแลกิจกรรมทางการเงินต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการกำกับดูแลมากขึ้น โดยรายงานฯ ดังกล่าวยังแนะนำให้มีการปรับปรุงในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ในด้านการจัดการข้อมูล การดำเนินการการแข่งขัน การอนุมัติผลิตภัณฑ์ โครงสร้างการแสดงผลและระบุตัวตน และการกำกับดูแลนวัตกรรม¹³¹

Harvey ระบุว่าบล็อกเชน (Blockchain) ทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลธุรกรรมในรูปแบบสมุดบัญชีแยกประเภทแบบกระจายศูนย์ (Distributed Ledger) หรือเรียกว่าเป็นระบบฐานข้อมูล

¹²⁹Basel Committee on Banking Supervision, Sound Practices: Implications of FinTech Developments for Banks and Bank Supervisors” Consultative Document [online], (August 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.bis.org/bcb/publ/d415.pdf>

¹³⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), ยกระดับการกำกับดูแลภาคการเงินไทยด้วยการประเมินสุขภาพทางการเงิน FSAP [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256206theknowledgeFsap.aspx>; (ก.ล.ต.), โครงการประเมินภาคการเงิน (Financial Sector Assessment Program: FSAP) โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก: <https://www.sec.or.th/th/pages/aboutus/towardinternational-fsap.aspx>

¹³¹ International Monetary Fund (IMF) and Worldbank, Thailand: Financial Sector Assessment June 2019 [ออนไลน์] 11-12 สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/970411570811085872/pdf/Thailand-Financial-Sector-Assessment.pdf>

กระจายศูนย์ (Distributed Database) โดยมีลักษณะทำงานพื้นฐานที่ไม่พึ่งพาอุปกรณ์เก็บข้อมูล (Storage Device) จุดใดจุดหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่จะกระจายการจัดเก็บข้อมูลไปยังโครงข่ายระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกัน (Nodes) โดยไม่จำกัดจำนวนและที่ตั้งรวมทั้งไม่เชื่อมโยงกับระบบประมวลผล จุดใดในโครงข่ายเป็นพิเศษ เนื่องจากฐานข้อมูลข้อมูลถูกกระจายการจัดเก็บ ทำให้การทำธุรกรรมสามารถเกิดขึ้นจากจุดใดก็ได้ในโครงข่ายและทำงานไม่กระจุกตัวอยู่กับคอมพิวเตอร์เครื่องเดียว ประสิทธิภาพการทำงานประมวลผลธุรกรรมจึงมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เทคโนโลยีบล็อกเชนมีคุณลักษณะเด่นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลชุดเดียวกันโดยข้อมูลไม่ได้ถูกจัดเก็บไว้ที่เดียว มีระบบ Consensus ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรับทราบและยอมรับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลทำให้ข้อมูลในระบบมีความโปร่งใส มีความน่าเชื่อถือสูง สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาและมั่นคงปลอดภัยจากภัยไซเบอร์ เช่น ในประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ริเริ่มจัดทำโครงการอินทนนท์ที่ทดสอบใช้ Blockchain ในการโอนเงินระหว่างสถาบันการเงิน และการให้บริการหนังสือค้ำประกัน (Letter of Guarantee) ที่ช่วยให้สถาบันการเงินมีกระบวนการผลิต จัดเก็บและนำส่งหนังสือค้ำประกันที่รวดเร็ว ปลอดภัย และน่าเชื่อถือได้ดีกว่าในรูปแบบกระดาษรวมถึงลดต้นทุนในการจัดเก็บและนำส่งหนังสือค้ำประกัน ไปให้กับคู่ค้าด้วย รวมถึงโครงการ Distributed Ledger Technology (DLT) Scripless Bond ที่นำ Blockchain มาทดสอบใช้ในงานจำหน่ายพันธบัตรเพื่อช่วยลดความซับซ้อน ขั้นตอนและเวลาทำงาน¹³² ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะมีความปลอดภัยสูง ประกอบกับปัจจุบันมีพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ ดิจิทัล พ.ศ. 2561 (พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัล) ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (คณะกรรมการ ก.ล.ต.) ทำหน้าที่กำกับและควบคุมการออกและเสนอขายโทเคนดิจิทัลและการประกอบ ธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (สินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งประกอบด้วย โทเคนดิจิทัล และคริปโทเคอร์เรนซี) โดย พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลนี้เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ออกโทเคนดิจิทัล (Initial Coin Offering Issuer: ICO Issuer) การเป็นผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัล (ICO Portal) ตลอดจนการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งได้แก่ (1) ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (Exchange) (2) นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (Broker) (3) ผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล (Dealer) และ (4) กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังอาจประกาศกำหนดตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ก.ล.ต. ต่อไป¹³³ ทำให้เกิด ช่องว่างในควบคุมดูแลผู้ที่ทำธุรกรรมซึ่งจะดึงดูดองค์การอาชญากรหาวิธีที่ผิดกฎหมายมาใช้เงินสกุล ดิจิทัลเป็นช่องทางในการฟอกเงินได้ ถึงแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีบล็อกเชนที่ทำให้ระบบเงินสกุลดิจิทัลมีความปลอดภัยก็ตามแต่ในไม่ช้าองค์กรอาชญากรก็จะหาวิธีที่ฟอกเงินผ่านระบบนี้เพื่อให้ยากแก่การ

¹³² Campbell R. Harvey, **Cryptofinance** National Bureau of Economic Research (2016) [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: <https://bit.ly/30aCneY>

¹³³ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยกเลิกหนังสือที่ ธปท.ผนส.(23)ว.276/2561 เรื่อง ขอความร่วมมือสถาบันการเงินไม่ให้ทำธุรกรรม ที่เกี่ยวข้องกับคริปโตเคอร์เรนซี ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561 โดยหนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ผนส.(23)ว. 1759/2561 เรื่อง แนวทางการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital asset) ของสถาบันการเงินและบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610186.pdf>

ติดตามของเจ้าหน้าที่ต่อไป¹³⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ประกาศแนวทางในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการทำธุรกรรม เช่น การที่บริษัทที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่และบริษัทที่ประกอบธุรกิจทางการเงินหรือธุรกิจสนับสนุนในปัจจุบัน หากต้องการจะทำธุรกรรมหรือประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล ให้บริษัทแม่ของกลุ่มธุรกิจทางการเงินขออนุญาต ธปท. เป็นรายกรณีตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลกลุ่มธุรกิจทางการเงิน เพราะเป็นการประกอบธุรกิจที่เกินกว่าขอบเขตที่ ธปท. เคยอนุญาตตอนจัดตั้งกลุ่มธุรกิจทางการเงินซึ่ง ธปท. จะพิจารณาถึงความเชี่ยวชาญและความพร้อมของบริษัทในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องด้วย โดย ธปท. กำหนดให้ บริษัทแม่ของกลุ่มธุรกิจทางการเงินดังกล่าวยังต้องดูแลความเสี่ยงของกลุ่มธุรกิจทางการเงินในภาพรวมและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลกลุ่มธุรกิจทางการเงิน รวมทั้งดูแลให้บริษัทลูกในกลุ่มธุรกิจทางการเงินปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การดูแลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย การรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยี และการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของกลุ่มธุรกิจทางการเงินนั้นด้วย¹³⁵ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาของสินทรัพย์ดิจิทัลยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น จึงยังไม่สามารถประเมินและบริหารความเสี่ยงได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการถือครองสินทรัพย์ดิจิทัลจึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ฝากเงินและเสถียรภาพของระบบการเงินได้ ดังนั้น ในระยะแรก ธปท. กำหนดสถาบันการเงินทุกแห่งต้องไม่เป็นผู้ออกโทเคนดิจิทัล หรือให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัล รวมถึงไม่ลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ทั้งโทเคนดิจิทัลและคริปโทเคอร์เรนซี อีกทั้งต้องไม่ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น Exchanger Broker และ Dealer เป็นต้น ประการสำคัญจะต้องไม่ทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อหรือแนะนำให้มีการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลแก่ลูกค้าที่ไม่ใช่ผู้ลงทุนสถาบัน ผู้ลงทุนรายใหญ่พิเศษและผู้ลงทุนรายใหญ่ ยกเว้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลและการแนะนำแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุน แต่อย่างไรก็ตาม ธปท. ได้ระบุว่าหากสถาบันการเงินต้องการจะออกหรือลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะเพื่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน หรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้า สถาบันการเงินดังกล่าวจะต้องเข้าทดสอบตามแนวปฏิบัติเรื่อง แนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) เสียก่อน แต่ถ้า ธปท. มีการกำหนดมาตรฐานการกำกับดูแลความเสี่ยงหรือการดูแลผู้ใช้บริการสำหรับการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลแล้ว ให้สถาบันการเงินดังกล่าวปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวโดยไม่ต้องเข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox อีก ธปท. ยังมีมาตรการไม่อนุญาตให้ลูกค้าบุคคลธรรมดาของสถาบันการเงินและบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงินใช้บัตรเครดิตเพื่อซื้อสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย แต่ไม่ได้ห้ามในเรื่องการเปิดบัญชีเงินฝาก การให้สินเชื่อ การก่อภาระผูกพัน หรือการลงทุนในหลักทรัพย์ของกิจการที่ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลเนื่องจากยังให้ยึดถือตามหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อหรือลงทุน

¹³⁴ DCresource, '6 Common money laundering methods used by criminals' [Online], (19 March 2018) accessed 11 April 2020 Retrieved from: <https://dcresource.biz/6-common-money-laundering-methods-used-criminals/>

¹³⁵ หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ผนส.(23)ว. 1759/2561 เรื่อง แนวทางการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital asset) ของสถาบันการเงินและบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน

ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หากสถาบันการเงินหรือบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินจะทำธุรกรรมหรือประกอบธุรกิจด้านสินทรัพย์ดิจิทัลตามแนวทางข้างต้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันการเงินหรือบริษัท และต้องมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างรัดกุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริษัทแม่ของกลุ่มธุรกิจทางการเงินดังกล่าวต้องดูแลความเสี่ยงของกลุ่มธุรกิจทางการเงินในภาพรวมและดูแลให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ธปท.¹³⁶ สำนักงาน ปปง. จึงได้ขอความร่วมมือผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลฯ รวมถึงสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ที่มีลูกค้าหรือบัญชี หรือธุรกรรมที่อาจจะเกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลได้ทำการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence: CDD) รวมถึงการตรวจสอบการทำธุรกรรม (Transaction Monitoring) อย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและมิให้สินทรัพย์ดิจิทัลถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินตลอดจนความผิดทางอาญาอื่น ๆ ด้วย¹³⁷

¹³⁶ หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ผนส.(23)ว. 1759/2561 เรื่อง แนวทางการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital asset) ของสถาบันการเงินและบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน

¹³⁷ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.), “รายงานข่าวกรองทางการเงิน เรื่อง ความเสี่ยงของเงินเสมือนต่อระบบการเงิน เศรษฐกิจ การลงทุนและการเป็นช่องทางในการประกอบอาชญากรรมและฟอกเงิน”

บทที่ 3

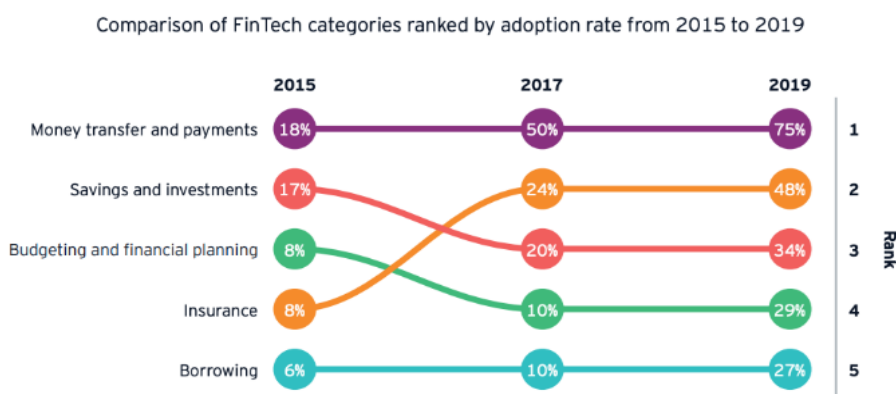
ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยจากการจัดโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion)” ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562 ณ ห้องแกรนด์รีด้า ชั้น 5 โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังนี้

1. สถานการณ์ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางด้านการเงิน (FinTech) ไม่ว่าจะเป็นตลาดเงินหรือตลาดทุนของโลก พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วหลังจาก ปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) เนื่องมาจากการใช้ Smartphone ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการรับส่งข้อมูล โดยการเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันด้วยความเร็วสูงแบบไร้สายทำให้การใช้งานสะดวกง่ายดายมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้มีแนวโน้มการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ผ่านช่องทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ในภาคการเงินเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558 – 2562 (5 ปี) ผู้ใช้งาน FinTech ทั่วโลก มีอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุก 2 ปี โดยเฉพาะ การบริการโอนเงินและชำระเงิน มีอัตราผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างก้าวกระโดด รวมทั้งภาคประกันภัย ด้วยเช่นกัน ขณะที่ภาคหลักทรัพย์และการลงทุน บริการวางแผนงบประมาณและการเงิน มีอัตราการเพิ่มขึ้นค่อนข้างใกล้เคียงกัน ดังปรากฏตามกราฟแสดงการจัดลำดับอัตราการใช้งาน FinTech ตามประเภทของการบริการ ตั้งแต่ 2015-2019 ดังนี้

กราฟที่ 1 การจัดลำดับอัตราการใช้งาน FinTech ตามประเภทของการบริการ ตั้งแต่ 2015-2019¹³⁸

Notes: The figures show the average percentage of respondents who reported using one or more FinTech services in that category. Data for 2015 differs from that originally published in order to align to the 2017 categorization and averaging methodology.

ที่มา : “Biannual global analysis of investment in FinTech” KPMG, The Pulse of FinTech 2019, June 2020,

¹³⁸ “The State Of Fintech: Investment & Sector Trends To Watch”, CBINSIGHTS 2019, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2563 จาก: https://www.cbinsights.com/reports/CB-Insights_Fintech-Report-Q4-2019.pdf

ผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่ใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) มีดังนี้

1. การให้บริการทางการเงินและการให้กู้ยืม (Banking and Lending)
 - การกู้เงินผ่านตลาดสินเชื่อออนไลน์และอนุพันธ์ (Marketplace lending and alternative)
 - ธนาคารดิจิทัลและธนาคารเสมือน (Digital Banking and Virtual Banking)
 - การให้กู้เงินทางออนไลน์ (Online Financing)
 - การให้สินเชื่อโดยการใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งมาพิจารณาและการวิเคราะห์ข้อมูลเครดิต
- ของลูกค้า (Information-based lending และ Credit Data Analytics)
 - การกู้ยืมระหว่างบุคคลกับบุคคล ผ่านช่องทางออนไลน์ (P2P lending)
2. เทคโนโลยีบล็อกเชน/คริปโตเคเรนซี (Blockchain/Crypto)
 - เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)
 - สินทรัพย์ดิจิทัลและเงินสกุลดิจิทัลแบบต่าง ๆ (Digital Asset)
3. เทคโนโลยีในการกำกับดูแล (RegTech&SupTech)
 - โปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการตรวจสอบ จัดการความเสี่ยง และการกำกับดูแลให้เป็นไป

ตามกฎหมาย

4. การเงินส่วนบุคคล (Personal Finance)
 - เครื่องมือในการจัดการใบเรียกเก็บเงินและดูแลบัญชีเครดิตและ/หรือบัญชีส่วนบุคคล
5. การชำระเงิน (Payments/Billing)
 - กระบวนการชำระเงิน, ผู้พัฒนาบัตรเดบิตและบัตรเครดิต และโปรแกรมจัดการการบอกรับเป็นสมาชิกในใบเรียกเก็บเงิน
 - ระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ (E- Payment)
6. การประกันภัย (Insurance)
 - การขายประกันภัยดิจิทัล หรือขายข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และโปรแกรมซอฟต์แวร์สำหรับผู้รับประกันภัย
7. ตลาดทุน (Capital Markets)
 - เครื่องมือที่ใช้จัดการซื้อ/ขาย วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหุ้นสำหรับสถาบันการเงิน
 - การปรับกระบวนการให้เป็นระบบดิจิทัลเพื่อใช้ในตลาดทุน (Digitalization of Capital Markets)
 - การเสนอขายหลักทรัพย์ในรูปแบบดิจิทัล (STO/Asset Tokenization)
 - การถือครองหลักทรัพย์ในรูปแบบที่ไม่มีใบหลักทรัพย์ โดยยอดหุ้นของผู้ฝากจะถูกบันทึกและเก็บรักษาในระบบงานที่มีความปลอดภัยสูง มีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสะดวกในการซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุนมากยิ่งขึ้น (Scripless Securities)

8. บริการทางการเงินให้กับลูกค้าที่มีความมั่งคั่งสูง (Wealth Management)

- เครื่องมือที่ใช้ในการลงทุนและวิเคราะห์ในการจัดการสินทรัพย์ให้กับลูกค้าที่มีความมั่งคั่งสูง
- การลงทุนด้วยโปรแกรมที่ช่วยวางแผนการเงินอัจฉริยะ (Robo Adviser)

9. การโอนเงิน (Money Transfer/Remittances)

- โปรแกรมซอฟต์แวร์การโอนเงินและการติดตามเงินระหว่างประเทศ
- Online Money Remittance (การส่งเงินผ่านทางออนไลน์)
- การใช้ cryptocurrency เป็นเครื่องมือในการโอนเงินระหว่างประเทศด้วย เช่น

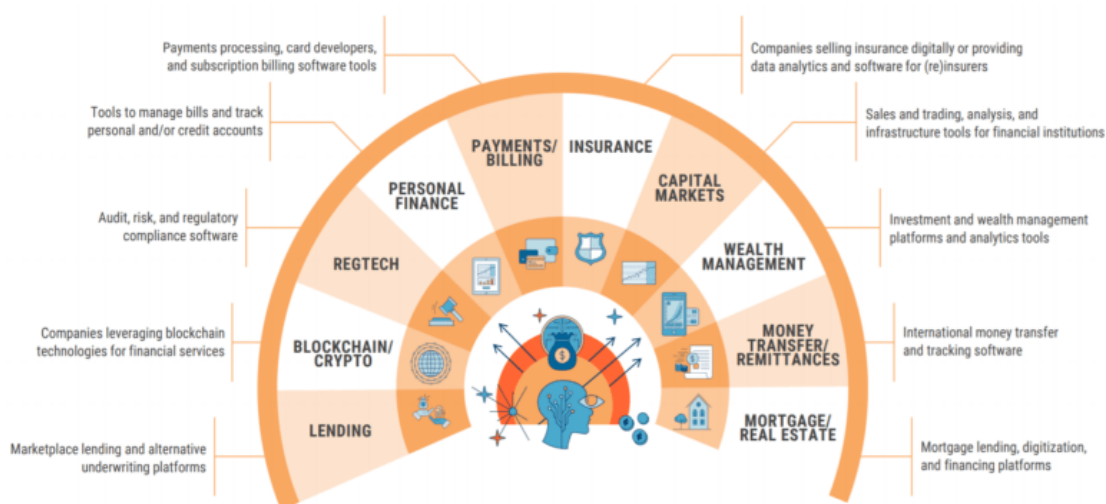
Ripple On-demand Liquidity โดยใช้เหรียญ XRP

10. การจำนอง/อสังหาริมทรัพย์ (Mortgage/ Real Estate)

- แพลตฟอร์มการให้สินเชื่อโดยใช้ข้อมูลทรัพย์สินมาจำนองผ่านระบบการเงินดิจิทัล Fintech นอกจากนี้ยังพบว่า Fintech มีส่วนสนับสนุนด้านการลงทุนหรือการลงทุนทางเลือกผ่านผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินหลายในหลายรูปแบบ อาทิ

- Digital Asset Investment (การลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล)
- Equity and Debt crowdfunding (การลงทุนจากการระดมทุนในหุ้นหรือการให้สินเชื่อ)
- P2P lending (การลงทุนในการให้กู้ยืมแบบ P2P lending)
- Robo Adviser (การลงทุนด้วยโปรแกรมที่ช่วยวางแผนการเงินอัจฉริยะ)

ภาพที่ 2 จำแนกผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่ใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ครอบคลุมกิจกรรม¹³⁹ ดังนี้

ที่มา : “The State Of Fintech: Investment & Sector Trends To Watch” RESEARCH REPORT,

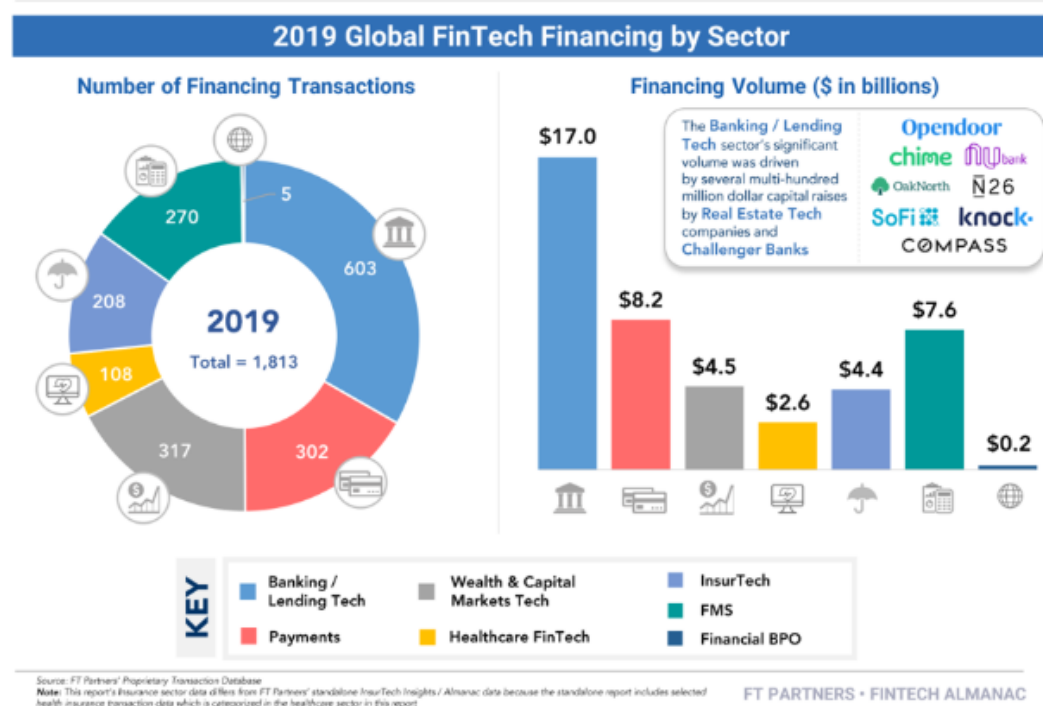
¹³⁹ “The State Of Fintech: Investment & Sector Trends To Watch”, RESEARCH REPORT, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2563 จาก: <https://www.cbinsights.com/research/report/fintech-trends-q4-2019/>

เมื่อปี พ.ศ. 2562 ธุรกิจที่นำเทคโนโลยี FinTech มาใช้สูงสุด คือ กลุ่มธุรกิจธนาคาร และการให้กู้ยืมเงิน คิดเป็นมูลค่า 17 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามด้วยกลุ่มธุรกิจชำระเงิน คิดเป็นมูลค่า 8.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ กลุ่มธุรกิจระบบการผลิตที่ยืดหยุ่น (FMS) คิดเป็นมูลค่า 7.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ กลุ่มเทคโนโลยีที่ใช้ในธุรกิจตลาดทุน คิดเป็นมูลค่า 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ กลุ่มธุรกิจประกันภัย คิดเป็นมูลค่า 4.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ กลุ่มธุรกิจดูแลสุขภาพ คิดเป็นมูลค่า 2.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ และกลุ่มธุรกิจรับจ้างช่วงบริการทางการเงิน คิดเป็นมูลค่า 0.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามลำดับ

ภาพที่ 3 ปฏิทินข้อมูลรายปี FINTECH ประจำปี ค.ศ. 2019¹⁴⁰

2019 FINTECH ALMANAC

Sector Breakdowns: Financing

ที่มา : 2019 FinTech Almanac, Financial Technology Partners “FT Partners”.

สำหรับ ปี พ.ศ. 2563 (ไตรมาสที่ 1) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นับว่าส่งผลกระทบต่อธุรกิจฟินเทคที่เน้นกลุ่มลูกค้าสถาบันการเงิน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบโดยตรงต่อยอดขาย การต่อสัญญา รวมถึงลูกค้าใหม่ในช่วงระยะ 3-6 เดือนข้างหน้า ในขณะที่ธุรกิจเทคโนโลยีก็สามารถตอบโจทย์ความต้องการของธุรกิจช่วงนี้

¹⁴⁰ 2019 FinTech Almanac, Financial Technology Partners “FT Partners”, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2563 จาก: <https://www.ftpartners.com/fintech-research/almanac>

ได้เป็นอย่างดี เช่น ระบบการชำระเงินออนไลน์¹⁴¹ เป็นต้น รวมทั้ง e-wallet ได้มีการใช้เพิ่มมากขึ้นสืบเนื่องจากการใช้ธนบัตรน้อยลงเพื่อที่จะลดการสัมผัสเชื้อโรค หรือ P2P Lending ที่จะออกมาทดแทนการปล่อยสินเชื่อของธนาคารให้กับ SME รวมถึงได้เห็น Virtual หรือ NEO Banking ที่เป็นธนาคารออนไลน์ออกมาบริการอย่างมากมาย เนื่องจากต่อไปนี้คงไม่ค่อยมีใครอยากไปสาขามากนัก¹⁴²

นอกจากนี้ จากสถานการณ์โควิด-19 มีส่วนผลักดันให้ DeFi และ Cryptocurrency เป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น เช่น กรณีที่รัฐบาลสหรัฐมีการพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น เพื่ออัดฉีดแก้วิกฤตการณ์โควิด ส่งผลให้มีเงินดอลลาร์ในระบบมากขึ้น ค่าเงินดอลลาร์จึงอ่อนลง ความเชื่อมั่นในค่าเงินก็ลดลงตาม ทำให้ผู้คนเกิดความกังวลเกี่ยวกับการจัดการค่าเงินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถควบคุมค่าเงินได้ จนกลายเป็นข้อเสียของสกุลเงินที่ใช้อยู่ปัจจุบัน และทำให้ Cryptocurrency อย่างบิทคอยน์ ฯลฯ ที่ไม่มีหน่วยงานมาควบคุมกำหนดค่าได้รับความนิยมนิยมเพิ่มมากขึ้น เช่น จากสถานการณ์เงินเฟ้อในอาร์เจนตินา คนขาดความเชื่อมั่นในค่าเงินของประเทศ จึงหันไปใช้ Cryptocurrency สกุล DAI ที่ตรึงมูลค่าเงิน 1 DAI เท่ากับ 1USD ด้วยความผันผวนของ Cryptocurrency เช่น สกุล Ethereum (ETH) Ripple (XRP) Litecoin (LTC), Bitcoin Cash (BCH) ฯลฯ และที่ค่าคงที่ เรียกว่า Stablecoin ที่มูลค่าถูกตรึงไว้กับสินทรัพย์ที่มีความผันผวนต่ำ เช่น สกุล DAI (1 DAI เท่ากับ 1 USD) เป็นต้น¹⁴³

2. สถานการณ์การใช้ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ของประเทศไทย

2.1 สถานการณ์การใช้ FinTech

(1) สถานการณ์การใช้ FinTech ในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยี FinTech สูงขึ้นเรื่อย ๆ บริษัทที่ประกอบธุรกิจ FinTech เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันการใช้ FinTech หรือการใช้เทคโนโลยี FinTech ยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง กลุ่มคนที่ใช้สมาร์ทโฟน (Smartphone) หรือ แท็บเล็ต (Tablet) กลุ่มคนรุ่นใหม่ และจำกัดอยู่ในบางกลุ่มธุรกิจ การใช้ FinTech ยังไม่สามารถขยายให้ครอบคลุมไปยังธุรกิจอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากธุรกิจทางการเงินหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การจ่ายค่าบริการรถแท็กซี่ การจ่ายค่าบริการสั่งอาหารผ่านไลน์แมน (Line Man) หรือแกร็บฟู้ด (GrabFood) การจ่ายเงินชำระค่าสินค้าหรือบริการออนไลน์ เป็นต้น

¹⁴¹ บทความ 5 คำแนะนำของ VCS จากงาน UK Fintech Week 2020, ห้องเรียนผู้ประกอบการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563 จาก: https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1588237427810.pdf

¹⁴² บทความ 4 เทคโนโลยีใหม่ที่ต้องจับตาหลังจากโควิด, Plearn เพลิน, Krungsri GURU, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก: <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/4-technology-after-covid.html>

¹⁴³ บทความ Decentralized Finance บริการการเงินที่จะเปลี่ยนโลกที่คุณรู้จัก, SCB ไทยพาณิชย์, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563 จาก: <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/grow-your-wealth/decentralized-finance.html>

(2) ธนาคารต่าง ๆ จะต้องมีการปรับตัวเพื่อแข่งขันกับบริษัทที่ประกอบธุรกิจ FinTech และผู้ให้บริการทางการเงินที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) รวมถึงแข่งขันกับธนาคารด้วยตัวเอง นอกจากการแข่งขันทางธุรกิจแล้ว ธนาคารพาณิชย์ก็ต้องปรับตัวเป็นพันธมิตรกับกลุ่มเหล่านั้นด้วย ถ้ามีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีผู้อื่นคิดค้นขึ้นมาแล้ว ธนาคารก็ไม่ควรที่จะเสียเวลาในการคิดค้นซ้ำหรือไปพัฒนาเทคโนโลยีแข่งขันกันเอง แต่ควรเปลี่ยนสถานะมาเป็นหุ้นส่วน (Partner) หรือลงทุนร่วมกัน น่าจะเป็นการต่อยอดให้กับธนาคารพาณิชย์ บริษัทที่ประกอบธุรกิจ FinTech และผู้ให้บริการทางการเงินที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ได้ดีกว่า ตัวอย่างเช่น ธนาคารกสิกรไทยฯ (KBank) ร่วมมือกับผู้ให้บริการ Application LINE จัดตั้งเป็น บริษัท กสิกร ไลน์ จำกัด และ ธนาคารไทยพาณิชย์ฯ ได้ตั้ง SCB 10X ในกิจการร่วมค้า (Venture) กับบริษัท FinTech เป็นต้น

(3) ผู้ประกอบธุรกิจให้บริการการชำระเงินจากต่างประเทศต้องการเข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศไทยมากขึ้น ปัจจุบันนอกจากบริษัทในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะประกอบธุรกิจให้บริการการชำระเงิน (e-Payment) มากขึ้นแล้ว ก็ยังมีบริษัทต่างชาติที่ดำเนินธุรกิจให้บริการการชำระเงิน (e-Payment) อยู่ในประเทศใกล้เคียงกับประเทศไทย เช่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งดำเนินธุรกิจดังกล่าวในประเทศของตนเองประสบความสำเร็จแล้ว ก็ได้ขยายธุรกิจเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยมากขึ้น โดยเห็นได้จากบริษัทต่างชาติได้เข้ามาขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจให้บริการการชำระเงิน (e-Payment) จากธนาคารแห่งประเทศไทย และเข้ามาขอคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายจากหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทยกำหนด เช่น RLP, JD Central, Paypal

(4) เทคโนโลยีสำคัญที่ถูกนำมาใช้กับการให้บริการทางการเงินในปัจจุบัน คือ การนำเทคโนโลยีการยืนยันตัวตนด้วยข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการยืนยันตัวบุคคล โดยผสมผสานเทคโนโลยีด้านชีวภาพกับเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน ด้วยการตรวจวัดลักษณะทางกายภาพหรือพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลมาใช้ในการระบุตัวตนของบุคคลนั้น ๆ เช่น ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ เสียงพูด ม่านตา ใบหน้า สารพันธุกรรม (DNA) เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยี Biometrics มาใช้งานทั้งในภาคสถาบันการเงินและภาคธุรกิจอื่น ๆ ทั้งนี้ ในส่วนของภาคสถาบันการเงินนั้น ธนาคารต่าง ๆ อยู่ระหว่างการพัฒนาเทคโนโลยี Biometrics มาใช้ในกระบวนการรับลูกค้า โดยเฉพาะในเรื่องการทำความรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) และการระบุตัวตน (Identification) และการพิสูจน์ทราบตัวตน (Verification) ของลูกค้า ซึ่งจะถูกนำมาใช้กับกระบวนการตรวจสอบตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Know Your Customer: e-KYC) เนื่องจากเทคโนโลยี Biometrics มีความถูกต้องและแม่นยำมากกว่าการทำงานโดยมนุษย์ จึงทำให้เพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้า

(5) เทคโนโลยี FinTech ถูกนำไปใช้ในตลาดทุน โดยถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงาน ก.ล.ต.และในแผนพัฒนาตลาดทุน Distributed Ledger Technology หรือ Blockchain จะนำมาใช้ด้านการระดมทุนต่าง ๆ เช่น Crowdfunding (การระดมทุนจากประชาชนคนละจำนวนไม่มาก เพื่อสนับสนุนกิจกรรม โครงการ หรือธุรกิจ ผ่านเว็บไซต์กลาง หรือที่เรียกว่า Platform) ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น โดยการประกาศระดมทุน ตัวอย่างของการระดมทุนที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย คือ กลุ่มบริษัทอาหาร Harrison Butcher ได้ประกาศระดมทุน Online Equity Crowd Funding เป็นครั้งแรกของไทย ปี 2019 และเมื่อต้นปี 2020 บริษัท WEALTHI ได้เริ่มระดมทุนการเสนอขายหลักทรัพย์รูปแบบหุ้นบุริมสิทธิแก่ประชาชนทั่วไปเช่นกัน ผ่าน Sinwattana และเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 สำนักงาน ก.ล.ต. เริ่มทดสอบการออกหลักทรัพย์ด้วยบล็อกเชนเทคโนโลยีและเตรียมงบประมาณระบบโครงสร้างพื้นฐานตลาดทุนดิจิทัลด้วย DLT หรือ บล็อกเชน โดยในเฟสแรก คือ การออกหลักทรัพย์บนโครงสร้างพื้นฐานแบบดิจิทัลทั้งหมด คาดว่าจะเริ่มดำเนินการภายในปีหน้า (พ.ศ. 2563) ซึ่งทำให้กระบวนการออกหลักทรัพย์ทั้งหมดจะเป็นดิจิทัล ตั้งแต่การเสนอขาย การเก็บรักษาทรัพย์สิน การรับประกัน การค้าประกัน รวมถึงการโอนที่ทุกคนสามารถเชื่อมต่อกันได้หมด¹⁴⁴

2.2 Financial Inclusion

การนำเทคโนโลยี FinTech มาใช้กับการให้บริการทางการเงิน ทำให้บริการทางการเงินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ได้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันธนาคารหรือผู้ให้บริการทางการเงินที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ก็คงไม่สามารถเข้าถึงบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เช่น พื้นที่บนภูเขา หรือพื้นที่ห่างไกลเมืองที่ยังไม่สามารถเดินทางมาทำธุรกรรมที่สาขาของธนาคารหรือสถานที่ของผู้ให้บริการทางการเงินที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ได้โดยสะดวก แต่ถ้าหากมีการนำเทคโนโลยี FinTech เข้ามาช่วยในการพัฒนาแอปพลิเคชัน (Application) ที่ใช้บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยคนกลุ่มนี้มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นสมาร์ทโฟน และเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ก็จะสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินต่าง ๆ ได้เพิ่มมากขึ้น

การใช้ฟินเทคเพื่อการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของประเทศไทย

นโยบายของ ธปท. ในการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน จึงมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพด้านราคาหรือความสะดวกสบายในการใช้บริการของผู้ใช้รายย่อย มากกว่า การเพิ่มระดับการเข้าถึงในเชิงปริมาณเหมือนประเทศอื่น โดยที่ผ่านมา ธปท. ได้พัฒนา

¹⁴⁴ บทความ ก.ล.ต.ทดสอบระบบออกหลักทรัพย์บนบล็อกเชนเฟสแรกปีหน้า,สำนักข่าวอีไฟแนนซ์ไทย , [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563 จาก: <http://www.efinancethai.com/LastestNews/app.index.aspx?id=UmpkM1hVNECvcTg9&year=2019&month=11&lang=T&v=2018&security>

ระบบพร้อมเพย์ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงินกลางของประเทศที่ช่วยให้ประชาชนทำธุรกรรมการเงิน ตลอดจนรับเงินสวัสดิการ และรับคืนสิทธิประโยชน์ทางภาษีได้โดยสะดวก ด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำหรือไม่มีค่าใช้จ่าย ลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกง และลดการรั่วไหลของเงิน

ตัวอย่าง ในการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินที่น่าสนใจ คือการประกอบธุรกิจเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคลกับบุคคล (P2P Lending Platform) ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและเล็กเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น จากเดิมที่การขอสินเชื่อทำได้ยาก หากผู้ขอกู้ไม่มีประวัติทางการเงินและไม่มีสินทรัพย์ค้ำประกัน โดย P2P Lending Platform จะเข้ามาเป็นตัวกลางทางการเงิน จับคู่ความต้องการและลดความไม่สมมาตรของข้อมูลระหว่างผู้กู้และนักลงทุน ด้วยต้นทุนการดำเนินงานที่ต่ำกว่า ให้ผลตอบแทนแก่นักลงทุนได้สูงกว่าธนาคาร และผู้กู้ได้จ่ายดอกเบี้ยถูกลง จึงช่วยให้ SMEs เข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น ทั้งนี้ ผู้ที่จะประกอบธุรกิจ P2P Lending ต้องผ่านเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด และต้องเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) ก่อนยื่นขอรับใบอนุญาต และให้บริการจริง P2P lending ซึ่งปัจจุบัน (กรกฎาคม 2563) มีบริษัทเข้าทดลองใน regulatory Sandbox ของ ธปท. แล้ว 1 ราย

FinTech เข้ามามีบทบาทสำคัญในเรื่อง การนำเทคโนโลยีข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics) มาใช้ในการพิสูจน์หรือยืนยันอัตลักษณ์ตัวบุคคล (Biometrics เป็นการผสมผสานเทคโนโลยีหลาย ๆ สาขา อาทิ เทคโนโลยีด้านชีวภาพ เทคโนโลยีและความรู้เกี่ยวกับการแพทย์ด้านโครงสร้างและสรีระวิทยา รวมไปถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์) โดย FinTech จะมีส่วนช่วยจดจำและวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของบุคคลแต่ละคน เช่น ลายนิ้วมือของแต่ละคน รูปร่างตา โครงสร้างใบหน้า เพื่อใช้ยืนยันตัวตนของบุคคลคนนั้นในกรณีต่าง ๆ ซึ่งเทคโนโลยี Biometrics ช่วยให้ประชาชนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการทางการเงินแบบไม่พบหน้า (Non-Face to Face) โดยผ่านสมาร์ตโฟนได้ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปสถานประกอบการของผู้ให้บริการ และทำให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้สะดวกยิ่งขึ้น

2.3 ระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

(1) การใช้ระบบการชำระเงินในรูปแบบ Digital Payment ทำให้ธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทที่ประกอบธุรกิจทางการเงินได้รับข้อมูลของลูกค้าเพิ่มมากขึ้นจากการเห็นข้อมูลการทำธุรกรรมของลูกค้า โดยที่ไม่ต้องเห็นข้อมูลการทำธุรกรรมผ่านสมุดบัญชีเงินฝากเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทที่ประกอบธุรกิจทางการเงินสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการได้ตรงตามความต้องการของลูกค้ามากขึ้น นอกจากนี้ในเรื่องของการให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้า ธนาคารสามารถ

นำข้อมูลการทำธุรกรรมของลูกค้ามาวิเคราะห์และประเมินความสามารถในการชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคาร ทำให้ธนาคารสามารถปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้าได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งก็เป็นผลดีกับธุรกิจธนาคาร

(2) การชำระเงินด้วย QR Payment ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยี QR Code (Quick Response Code) มาใช้ในบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Application) อย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีความสะดวก ปลอดภัย ลดการใช้เงินสด และตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนที่มีการใช้ Smartphone รวมทั้งเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่ง ธปท. ได้เห็นถึงประโยชน์ของการนำเทคโนโลยี QR Code มาใช้ในการชำระเงินและการโอนเงิน ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนให้แก่ระบบการชำระเงินของประเทศไทย และในขณะเดียวกันกลุ่มผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรระดับสากล (EMVCo)¹⁴⁵ ได้มีการกำหนดมาตรฐาน QR Code เพื่อการชำระเงินด้วยบัตรผ่าน Mobile Application ธปท. จึงได้ออกแนวนโยบายการใช้มาตรฐาน Thai QR Code Payment ในการทำธุรกรรมชำระเงิน¹⁴⁶ เพื่อให้ผู้ให้บริการการชำระเงินในประเทศไทยใช้มาตรฐาน Thai QR Code ในการทำธุรกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ส่งเสริมการใช้งานระหว่างกันได้ และเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้อนุมาตรฐานที่แตกต่างกันโดยไม่จำเป็นในระบบการชำระเงิน นอกจากนี้ ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้มีการนำ Thai QR Code ไปใช้รับชำระเงินในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ลาว เป็นต้น

(3) Peer to peer lending หรือ P2P Lending คือ การกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลกับบุคคลผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมี Platform เป็นตัวกลางในการจับคู่ระหว่างผู้ขอกู้และผู้ให้กู้ (Matchmaker) และจัดให้มีการทำสัญญาสินเชื่อ โดยผู้ให้กู้จะทราบข้อมูลของผู้ขอกู้ เช่น สถานะการทำงาน ประวัติการชำระหนี้ เพื่อประเมินความสามารถในการชำระเงินของผู้ขอกู้ประกอบการตัดสินใจให้กู้ยืมเงิน

(4) e-Wallet คือ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับใช้ชำระค่าสินค้าหรือบริการผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Application) โดยผู้ใช้สามารถเติมเงิน (Top-Up) โดยการนำเงินสดไปเติมที่จุดบริการเติมเงินหรือโอนเงินจากบัญชีธนาคารเข้าสู่บัญชี e-Wallet รวมทั้งสามารถนำบัตรเครดิตเชื่อมไว้กับ e-Wallet ซึ่งผู้ใช้ e-Wallet สามารถชำระค่าสินค้าหรือบริการได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องพกเงินสด จึงทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

¹⁴⁵ EMVCo เป็นบริษัทที่สร้างขึ้นจากความร่วมมือของ Europay, Mastercard และ Visa เพื่อกำหนดมาตรฐานการชำระเงินด้วยบัตรที่มีความปลอดภัย โดยในภายหลังมีผู้ให้บริการเครือข่ายบัตร (Card Schemes) หลายรายได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เช่น American Express, China Union Pay, JCB และ Discover / Diners Club International

¹⁴⁶ หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ผนช.(34) ว.461/2562 เรื่อง นำส่งแนวนโยบายการใช้มาตรฐาน Thai QR Code ในธุรกรรมการชำระเงิน (Policy Guideline : Standardized Thai QR Code for Payment Transactions)

3. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจระดับมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

การเข้ามาของ FinTech พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบและช่องทางในการชำระเงินที่มีความหลากหลายมากขึ้น ใช้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เมื่อผู้บริโภคสามารถใช้บริการชำระเงินได้ง่ายและมีอัตราค่าบริการต่ำกว่าการเดินทางออกไปซื้อสินค้าหรือบริการเอง ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรืออาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มเติม แต่หากสามารถชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยวิธีการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การโอนเงินออนไลน์ผ่าน Mobile Banking หรือการชำระเงินผ่านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ก็จะส่งผลกระทบให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้บริการการชำระเงินรูปแบบใหม่ที่ใช้งานง่ายและมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น

ผู้ให้บริการทางการเงินทั้งธนาคารหรือบริษัท FinTech นำเทคโนโลยี FinTech มาพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินนำเสนอต่อลูกค้าที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สถาบันการเงินในรูปแบบเก่ามีบทบาทในธุรกิจบริการทางการเงินลดลง ดังนั้น หากสถาบันการเงินไม่ปรับตัว ก็จะทำให้บทบาทของสถาบันการเงินลดลง แต่อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินก็เริ่มปรับตัวโดยการร่วมมือหรือเป็นพันธมิตรกับบริษัท FinTech ในการดำเนินธุรกิจ ทำให้สถาบันการเงินยังคงมีความสามารถแข่งขันได้ในยุคปัจจุบัน

สามารถจำแนกผลกระทบระดับมหภาคออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านรัฐธำธิย (Sovereignty) และด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยี รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านรัฐธำธิปไตย (Sovereignty) และด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยี จาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม	ด้านรัฐธำธิปไตย	ด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยี
การเข้ามาทดแทนการใช้เงินสดแบบเก่า การโอนเปลี่ยนมือ โอนข้ามประเทศได้อย่างง่ายดายทำให้เกิดเงินทุนเคลื่อนย้ายเพียงเวลาไม่นาน พฤติกรรมผู้บริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น จากเดิมการทำธุรกรรมทางการเงินต้องไปทำธุรกรรม ณ สาขาของธนาคารหรือจุดให้บริการ แต่ปัจจุบันสามารถทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Application) ที่เป็น Smartphone ได้เลย จึงทำให้มีความสะดวก รวดเร็ว ลดค่าใช้จ่าย และลดเวลาในการทำธุรกรรม มีผลให้กลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินด้วยเหตุที่ไม่ได้เกิดจากปัจจัยของตนเอง เช่น เข้าไม่ถึงด้วยสภาพแวดล้อม พื้นที่ เป็นต้น แต่เมื่อมีการนำเทคโนโลยี FinTech เข้ามาทำให้บริการทางการเงิน ทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังไม่ต้องพึ่งพาตัวกลางเช่น ธนาคาร อีกต่อไป อาจทำให้ในที่สุด เกิดการล่มสลายของระบบธนาคารทั่วโลก หากธนาคารดั้งเดิมที่ไม่ปรับตัวอาจต้องปิดตัวลงบริษัท เนื่องจาก Startup ที่ให้บริการทางการเงินเกิดขึ้นมากมายและบริษัทเหล่านั้นมีการนำเทคโนโลยี FinTech มาใช้ในการให้บริการ ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น ใช้บริการง่าย สะดวก และรวดเร็ว รวมทั้งมีอัตราค่าบริการที่ถูกลง	การเกิดขึ้นของ FinTech โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Virtual asset หมายถึง สิ่งที่ใช้แทนมูลค่าทางดิจิทัลที่สามารถนำไปซื้อขาย ถ่ายโอนและสามารถใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อชำระเงินและลงทุนได้อีกด้วย เช่น Cryptocurrency โทเคนดิจิทัล หรือ stable coin ผลกระทบของ Virtual asset กรณีการใช้เงินดิจิทัลในการประกอบกิจการที่เป็นการหลอกลวงประชาชน และส่งผลให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง เป็นต้น	อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ หากเกิดการที่กลุ่มธุรกิจการเงินทางเทคโนโลยีระหว่างประเทศมีการดำเนินธุรกิจในประเทศหนึ่ง ซึ่งมีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ แต่หากการทำธุรกิจนั้นอยู่บนโลกดิจิทัล ระบบกลไกที่เป็นอิสระจากการควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐบาล (Decentralized) ไม่มีตัวกลางจึงทำให้สามารถปกปิดตัวตนของผู้ทำธุรกรรมได้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของหน่วยงานกำกับดูแล ที่มีความท้าทายประการหนึ่งของผู้กำกับดูแล สำหรับกรณีเครือข่ายสังคม แอปพลิเคชัน Payment จาก ตปท. เนื่องจากไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของประเทศใดประเทศหนึ่งจึงยากต่อการกำกับดูแล หรือหากบริษัท FinTech เก็บข้อมูลทุกอย่างของลูกค้า ทำให้ทราบข้อมูลของลูกค้า พฤติกรรมการใช้จ่าย ความสนใจหรือความชอบ ความคิด ความรู้สึกของลูกค้า ซึ่งมีข้อมูลที่เข้าถึงลูกค้า หรือประชาชนได้ดีกว่ารัฐของตนเอง ก็อาจทำให้รัฐขาดอธิปไตยในการปกครอง และเนื่องจากประชาชนมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น ก็อาจส่งผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐ เช่น ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อรัฐ ทำให้ประชาชนหันไปใช้ Cryptocurrency ส่งผลต่อรัฐไม่สามารถควบคุมระบบเศรษฐกิจ	การก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการแฮคข้อมูล การแฮคเข้าไปขโมยเงินดิจิทัล (บิทคอยน์ ถูกคนร้ายโจรกรรมไปแล้วกว่า 38 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) หรือการโจมตีทางไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึง ซึ่งเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้กับธุรกรรมบนโลกดิจิทัล รวมทั้ง การหลอกลวงรูปแบบใหม่ ๆ โดยการสร้าง Exchange ปลอมหรือ Scam จะมาในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น การแบล็คเมลล์ เว็บไซต์ปลอม ไอซีโอปลอม มัลแวร์ ฯลฯ อีกมากมาย จึงจะต้องมีมาตรการป้องกันอย่างเหมาะสม

เมื่อต้นทุนในการให้บริการทางการเงินต่ำลง เนื่องจากการนำเทคโนโลยี FinTech มาใช้ในการให้บริการทางการเงิน จึงทำให้อัตราค่าบริการถูกลง สามารถใช้จ่ายได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ การเงินที่ยั่งยืนต่อไป ในขณะที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในเรื่องการติดตามความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของ ลูกค้า (Transaction Monitoring) สูงขึ้น หากผู้ประกอบการไม่ได้พัฒนาระบบติดตามความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของลูกค้า โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทขนาดเล็ก ซึ่งไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะพัฒนาระบบติดตามความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของลูกค้า ทำให้มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หากผู้ประกอบการ กลุ่มดังกล่าวมีกระบวนการรับทำธุรกรรมทางการเงินกับลูกค้าที่สามารถทำได้โดยง่าย รวมทั้งทำให้ระบบบริหารจัดการภายใน (Back Office) ทำงานได้ยากยิ่งขึ้น กลุ่มอาชญากรก็จะมุ่งเป้าหมายที่ผู้ให้บริการทางการเงินขนาดเล็กมากกว่าใช้สถาบันการเงินที่มีการตรวจสอบที่เข้มงวด

แม้ว่ารัฐบาลจะมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินโดยการใช้핀เทค เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นด้วย สำหรับคนอีกกลุ่มที่อาจมองเป็นโอกาสเข้ามาใช้ฟินเทคในการหลอกลวง หรือการเข้ามา “ขโมย” ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อไปหาประโยชน์ ทั้งนี้ จากสถิติของกองบังคับการปราบปรามเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ในปี 2561 พบว่ามีคดีเกี่ยวกับการหลอกลวงผ่านอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- (1) คดีหลอกลวงขายสินค้า 573 ราย มูลค่าความเสียหาย 373,366,858 บาท
- (2) คดีหลอกโอนเงินผ่านอีเมล 71 ราย มูลค่าความเสียหาย 360,875,846 บาท
- (3) คดีหลอกโอนเงินผ่านโทรศัพท์ 85 ราย มูลค่าความเสียหาย 5,732,560 บาท
- (4) คดีข่มขู่-แบล็กเมล 94 ราย มูลค่าความเสียหาย 641,029 บาท
- (5) คดีหลอกเกี่ยวกับความรัก (Romance Scam) 90 ราย มูลค่าความเสียหาย 66,449,046 บาท
- (6) คดีปลอมเป็นบุคคลอื่นเพื่อหลอกโอนเงิน 60 ราย มูลค่าความเสียหาย 6,411,306 บาท
- (7) คดีหลอกลวงลงทุน ซึ่งมีสถิติของคดีเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังไม่สามารถระบุมูลค่าความเสียหายได้

4. แนวโน้มของ FinTech

การเปลี่ยนแปลงระบบการเงินใหม่ของโลก โดยมากจะเกิดจากวิกฤติทางการเงิน (Financial Crisis) ก่อน และจะเกิดระบบการเงินใหม่เพื่อมาแก้ไขปัญหา Financial Crisis ดังกล่าว ซึ่งล่าสุดในปี ค.ศ. 2008 เกิด Financial Crisis ทำให้ในปี ค.ศ. 2009 เกิด Cryptocurrency และจากการที่ Facebook ประกาศว่า Libra จะเกิดในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งจากการเปลี่ยนระบบการเงินของปี ค.ศ. 1971 หากนับระยะเวลาปัจจุบันจะผ่านมาเป็นเวลา 49 ปี หรือเกิดขึ้นทุก ๆ 50 ปี แต่ในช่วงต้นปี 2020

เกิดวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไปทั่วโลก ระบบการเงินต้องตอบโจทย์และสนับสนุนมาตรการด้านสาธารณสุข ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นตัวเร่งการขับเคลื่อนให้มีการเปลี่ยนระบบการเงินใหม่ ๆ ให้เกิดเร็วขึ้น โดยคาดว่า ในปี ค.ศ. 2021 ธนาคารกลางแต่ละประเทศอาจจะออก Digital Currency จะทำให้เปลี่ยนนิยามใหม่ของธนาคารทั้งหมด ซึ่งสกุลเงินดิจิทัลส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมหภาค และคาดว่า Social Banking จะแข่ง Mobile Banking ในอนาคตสามารถสร้างบน Libra Currency ซึ่งเงินสกุล Libra เป็นหนึ่งใน Digital Layer ในอนาคตธนาคารกลางสหรัฐอเมริกาสามารถใช้เงินสกุล Libra ให้ธนาคารต่าง ๆ ไปสร้าง Product Layer ได้หรือสามารถใช้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศผ่าน Libra ได้ ปัจจุบัน Facebook มีจำนวนผู้ใช้งานจำนวน 2.3 พันล้านคน ซึ่ง Facebook ต้องการหาผู้ใช้งานอีก 1 พันล้านคน ที่ไม่มีบัญชีธนาคาร (Bank Account) สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินผ่าน Calibra App ได้ ซึ่งคนกลุ่มนี้มีมือถือแม้จะไม่มีบัญชีธนาคารก็ตาม ดังนั้น จึงมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการทางการเงินกับผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non Bank) ที่ให้บริการผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ มากกว่าไปเปิดบัญชีธนาคาร เนื่องจาก เข้าถึงง่าย ใช้งานสะดวกมากกว่า และมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าธนาคาร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อระบบมหภาค เนื่องจากนโยบายการคลังหรือนโยบายที่รัฐบาลใช้ในการหารายได้ (Fiscal Policy) เป็นนโยบายดิจิทัล (Digital Policy) ตามการเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินทุก ๆ 50 ปี ทั้งนี้ ควรมีหน่วยงานควบคุม Cryptocurrency เพื่อไม่ให้เกิดอาชญากรรมทางการเงินแบบใหม่ (New financial crime) และสำหรับในอนาคตนโยบายจะเน้นมาที่การค้าเสรี (Free Market) มากขึ้น จะไม่เน้นนโยบายการเงินการคลังเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ต่อมา เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) อย่างการรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และการทำงานที่บ้าน/ที่พำนัก (Work From Home) ทำให้เกิดการทำธุรกรรมบนโลกออนไลน์มากขึ้น รวมไปถึงการชำระเงินด้วยเช่นกัน พฤติกรรมของผู้ใช้งานจะเปลี่ยนไปหลังพบว่าการทำธุรกรรมบนออนไลน์มีความปลอดภัย สะดวก รวดเร็ว และค่าธรรมเนียมต่ำ เป็นไปได้สูงกว่าสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) จะถูกเร่งให้เกิดเร็วขึ้น

อนาคตโดยรวมของฟินเทคจะปฏิวัติภาคการเงินในหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่การเพิ่มการใช้เทคโนโลยีการชำระเงินไปจนถึงการให้สินเชื่อ ด้วยการตั้งค่าการใช้งานได้ง่ายขึ้นและการทำธุรกรรมที่ไม่ยุ่งยาก ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงหรือส่งข้อมูลถึงกันได้ด้วยอินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) โดยไม่ต้องป้อนข้อมูลใด เช่น การซื้อของใน Supermarket สามารถหยิบสินค้าและเดินออกจาก supermarket ได้เลยโดย IoT จะตรวจสอบและจดจำใบหน้าของลูกค้า (Face Recognition) หลังจากมีการ KYC แล้ว และตรวจสอบสินค้า พร้อมทั้งชำระเงิน

การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ในอนาคตจะสามารถใช้ได้ผ่าน Smart device ซึ่งไม่เฉพาะมือถือ แต่สามารถใช้ได้ผ่านจาก Smart device อื่นได้ ซึ่งจากการใช้ดังกล่าวเป็นระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ ยกตัวอย่างหากธนาคารต้องการปล่อยสินเชื่อก็สามารถนำข้อมูลของบุคคลมาวิเคราะห์ต่อได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นการใช้ข้อมูลแบบใหม่ (Non - traditional data) ไม่ใช่ข้อมูลแบบเก่า (Traditional data) เช่น ข้อมูล Statement account โดยที่ข้อมูลแบบ Non - traditional data จะทำให้เกิดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) นำมาสู่การวิเคราะห์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลของบุคคลที่ไม่มีบัญชีธนาคาร ทำให้ธนาคารเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวและนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปใช้ต่อไป

ในขณะที่ ผู้เชี่ยวชาญทางการเงินได้คาดการณ์ FinTech ในอนาคต ไว้ใน Finances Online ไว้ที่น่าสนใจใน 10 ประเด็น และสำหรับเรื่องที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในอนาคตอีกประการหนึ่ง คือ จะเกิด FinTech ในแบบ FinTech Ecosystem หรือระบบนิเวศที่มาจากการเชื่อมต่อหลายระบบหลายบริการเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้ใช้บริการทางการเงินให้ใช้งานต่าง ๆ ผ่านช่องทางเดียวกัน โดย KPMG international และ FinancesOnline ได้ทำการพยากรณ์แนวโน้มโดยสรุปดังนี้

(1) ธนาคารดิจิทัล และธนาคารเสมือน (Digital Banking and Virtual Banking)

ธนาคารเสมือนได้นำเสนอบริการการชำระเงินรูปแบบใหม่ คือ การโอนเงินแบบ P2P การใช้ MasterCard แบบไม่มีค่าธรรมเนียม เป็นการเพิ่มโอกาสในการซื้อและแลกเปลี่ยน Bitcoin, Ethereum และ Cryptocurrencies และอื่น ๆ ผ่าน ธนาคารดิจิทัลในชื่อ “Digibank” อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อบกพร่องที่เป่าหมายสำคัญของนักต้มตุ๋นทางอินเทอร์เน็ต ในยุคที่การฉ้อโกงทางการเงินเป็นอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นทั่วโลก ธนาคารดิจิทัลอย่างเดียวย่อมมีราคาถูกกว่าและสะดวกมากกว่า แต่ก็ต้องจัดการปัญหาเรื่องดังกล่าวด้วยเช่นกัน อีกทั้งการไม่มีที่อยู่ทางกายภาพอาจกลายเป็นปัญหาเมื่อลูกค้าต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับธนาคารดิจิทัล

(2) Blockchain การให้บริการทางการเงินระดับโลก

จีนและสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำของโลกในการใช้ Blockchain มีการลงทุนในบริษัทที่มีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่และเทคโนโลยีที่ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยี Blockchain เพิ่มมากขึ้น ผู้ให้บริการทางการเงินระดับโลก 88% กำลังมองหาหุ้นส่วนของ FinTech เพื่อรวมเอานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบ บริษัทที่ให้บริการด้านการเงินจึงต้องเพิ่มการเข้าถึง Blockchain รวมถึงเพิ่มการลงทุนเพื่อให้ทันกับนวัตกรรมด้วย จึงเกิดการรวมกลุ่ม (Consolidation) เพิ่มขึ้น ทั้งธุรกิจที่มีการดำเนินธุรกิจที่โตเต็มที่แล้ว (Mature areas) เช่น ธุรกิจการชำระเงินและการให้กู้ยืมเงิน

หรือธุรกิจเกิดใหม่ (Emerging areas) เช่น ธุรกิจบล็อกเชน-บริษัทสตาร์ทอัพ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีขนาดและเงินทุนหมุนเวียนในระดับระหว่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น

(3) สกุลเงินดิจิทัลใหม่

สกุลเงินต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันจะปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นเงินดิจิทัลมากขึ้น ประเทศหรือกลุ่มประเทศต่าง ๆ ได้เปิดตัวโครงการเงินดิจิทัลมาทั่วโลก เช่น สวีเดน (e-Krona Digital Currency) แคนาดา ภูฐาน (สกุลเงินดิจิทัล Prizm เริ่มใช้แล้ว) รวมไปถึงโครงการ DCEP หรือ Digital Yuan ของประเทศจีน รวมถึงประเทศกลุ่มมุสลิม (มาเลเซีย ตุรกี อิหร่าน กาตาร์ และอินโดนีเซีย) ที่ได้มีแนวทางร่วมกันในการสร้าง Muslim Cryptocurrency เพื่อตอบโต้ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา โครงการต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อ Fiat Dollar ของสหรัฐไม่มากนักน้อย และที่น่าสนใจอย่างมากคือ การสร้างสกุลเงินดิจิทัลของจีน เพื่อสร้างทางเลือกใหม่และพยายามเป็นผู้นำในเรื่องดังกล่าวให้ได้ก่อนสหรัฐ ดังนั้น ในปลายปี 2019 ที่ผ่านมามีเห็นการเปิดตัว projects มากมายโดยรัฐบาลจีน ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนการใช้ Blockchain ในเชิงพาณิชย์ การให้เงินทุน Startup ในการพัฒนา Blockchain รวมถึงการที่ Bank of China ได้เริ่มออกขายพันธบัตรผ่านระบบ Blockchain ซึ่งแน่นอนว่าระบบ Blockchain ที่มีประสิทธิภาพจะรองรับการทำงานของเงินดิจิทัลที่จีน คาดว่า จะออกใช้อย่างเป็นทางการในปี 2020 ในส่วนของ Muslim คริปโท แม้ในปัจจุบันเราจะไม่ทราบชัดเจนถึงรายละเอียดโครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผู้นำประเทศอิหร่าน แสดงจุดยืนชัดเจนในเรื่องนี้ว่า ประเทศของตนได้รับผลกระทบจากการกีดกันการค้าจากสหรัฐมาเป็นเวลานาน และการลงทุนระหว่างประเทศที่มี USD เป็นสกุลเงินหลักถือเป็นอุปสรรคสำคัญ ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจว่า การลงทุนในคริปโทของอิหร่าน มีอัตราที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ¹⁴⁷

สำหรับประเทศไทย การทำความเข้าใจและเรียนรู้เรื่อง Cryptocurrency จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับสถาบันการเงิน หรือ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแล ตัวอย่างเช่น ทั้งสองสกุลเงินดิจิทัล หยวนดิจิทัล-ลิบรา มีจำนวนผู้ที่อยู่ในแพลตฟอร์มของ Facebook รวมทั้ง Whatsapps และ Instagram รวมกัน 3,300 ล้านคนทั่วโลก ดังนั้น เมื่อ Facebook เปิดให้ใช้งานสกุลเงินลิบรา แม้จะมีผู้เริ่มต้นเพียงแค่ 1% ซึ่งหมายถึงจำนวนผู้ใช้กว่า 33 ล้านคน โดยการนำเงินลิบรามาใช้ในประเทศจะต้องขออนุญาตเข้ามาที่สมาคมลิบรา และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายทางการเงินของประเทศนั้น ๆ เพื่อความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในการใช้เงินลิบราที่มากขึ้น อาจทำให้มีสถาบันการเงิน รวมถึงแพลตฟอร์มทางด้านดิจิทัลในประเทศไทยบางแห่ง นำสกุลเงินลิบราเข้ามาใช้งาน ในขณะที่จีนถือเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่เข้ามายังประเทศไทยต่อปีในอัตราที่สูง และเริ่มเห็นสัญญาณของการกลับมาอีกครั้งหลังวิกฤติโควิด-19 เมื่อใดที่จีนเปิดให้ใช้เงินหยวนดิจิทัลแล้ว อาจมีบางส่วนของ

¹⁴⁷ FinTech Trends 2020 : 5 ประเด็นที่น่าจับตา(I) (II) , ดร.สุมาพร (ศรีสุนทร) มานะสันต์, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2563 จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/649161>

นำเข้ามาใช้ในประเทศไทยด้วย และการที่จีนเปิดทดลองใช้หยวนดิจิทัลกับเซ่นร้านอาหารระดับสากล อย่างสตาร์บัคส์ และแมคโดนัลด์ ถือเป็นสัญญาณว่า จีนต้องการให้สกุลเงินดังกล่าวถูกใช้ในระดับสากล ไม่ใช่เพียงแค่ภายในประเทศ รวมทั้งด้านการค้าเสรีที่จะเกิดขึ้น สำหรับคนไทยการใช้แพลตฟอร์มของ Facebook ในการทำธุรกิจเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการขายของทางออนไลน์ จะเห็นได้ว่า Facebook ได้มีการพัฒนาฟีเจอร์ที่สนับสนุนให้การค้าขายบนแพลตฟอร์มทำได้สะดวกขึ้น รวมถึงระบบการชำระเงินที่ปัจจุบันยังพึ่งพาระบบการเงินเดิม หากนำลิบรามาใช้ต้นทุนการชำระเงินจะลดลงอย่างมาก หรืออาจจะไม่มีเลย ต่างจากปัจจุบันที่หากมีการชำระเงินข้ามประเทศหรือต่างประเทศสกุลเงินจะเสียค่าธรรมเนียม นี่คือการที่คนไทยจะผลิตสินค้าหรือบริการ ที่สามารถขายให้กับคนทั้งโลกได้ เพราะอุปสรรคทางการชำระเงินที่หายไป ขณะที่หยวนดิจิทัล น่าจะเป็นเครื่องมือในการขยายฐานผู้ใช้งานเงินหยวนให้กระจายออกไปนอกประเทศจีน ด้วยคุณสมบัติของการเป็นสกุลเงินดิจิทัลที่ใช้งานได้อย่างไร้พรมแดน ชาวต่างชาติรวมถึงคนไทยมีโอกาสที่จะเข้าถึงได้ง่ายขึ้นกว่าระบบเก่า ซึ่งหากจีนเลือกที่จะใช้ หยวนดิจิทัล ในการเป็นสื่อกลางค้าขายกับชาวต่างชาติตามยุทธศาสตร์ One Belt One Road นี่คือการที่คนไทยที่จะได้ค้าขายกับชาวจีน ประเทศที่คาดว่าจะสามารถฟื้นตัวทางเศรษฐกิจได้เร็วที่สุดหลังวิกฤติโควิด-19 สำหรับประเทศไทยกำลังจะมีเงินดิจิทัลของตัวเอง ธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังพัฒนาเทคโนโลยีการเงินภายใต้โปรเจกต์ “อินทนนท์” โดยใช้เทคโนโลยี DLT มาใช้ในการโอนเงินรวมถึงธุรกรรมระหว่างธนาคาร (Inter Bank) แม้จะยังไม่ถือว่าเป็นสกุลเงินดิจิทัลอย่างเต็มตัวหรือคนไทยทั่วไปได้ใช้งาน แต่เมื่อแพลตฟอร์มดังกล่าวเสร็จสิ้น ประเทศไทยจะมีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการมาของสกุลเงินดิจิทัลของเงินบาทได้ ซึ่งอนาคตประเทศไทยอาจจะพัฒนาสกุลเงินดิจิทัลของธนาคารกลางหรือ CBDC เป็นของตัวเองเช่นเดียวกับธนาคารกลางอื่น ๆ ที่เริ่มต้นพัฒนาไปแล้ว อย่างเช่น ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เอสโตเนีย เกาหลีใต้ มีคำกล่าวจากองค์กรด้านการเงินระดับโลกอย่าง IMF ที่ออกมาบอกว่า หากธนาคารกลางใดไม่พัฒนา CBDC เป็นของตัวเองก็อาจจะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงเงินดิจิทัลที่กำลังเป็นกระแสหลักของโลก¹⁴⁸

(4) AI ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาบันการเงิน

ขณะนี้ธนาคารหลายแห่งมีการปรับปรุงการให้บริการ และการแก้ปัญหา AI ซึ่งสิ่งนี้จะผลักดันให้มีการนำ AI มาใช้ในวงกว้างยิ่งขึ้น คาดว่า AI จะลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของธนาคารได้ถึง 22% และ AI มีความสามารถในการทำงานกับข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ AI จึงมีความพร้อมที่จะรับมือกับอุบัติการณ์ที่เพิ่มขึ้นของอาชญากรรมไซเบอร์อาชญากรรม เช่น การฉ้อโกงทางการเงิน หมายถึง ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ จะพึ่งพา AI ในการทำธุรกรรมจำนวนมากภายในปี 2573

¹⁴⁸ การเงินการธนาคาร : ทำไมคนไทยต้องเรียนรู้การมาของ หยวนดิจิทัล-ลิบรา, นเรศ เหล่าพรรณราย, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก: <https://www.moneyandbanking.co.th/article/theguru-cryptocurrency-digitalyuancurrency-libracurrency-moneyandbanking-may2020>

ธนาคารสามารถประหยัดเงินได้ 1 ล้านล้านดอลลาร์ แอปพลิเคชันทางการเงินมากมายจะใช้เทคโนโลยี AI เพื่อความปลอดภัยและการบริการลูกค้า

(5) มีการควบคุม FinTech เข้มข้นขึ้น

ไม่มีใครจะปฏิเสธว่าการรักษาความปลอดภัยเป็นเรื่องที่สำคัญ ภาคการเงินเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการควบคุมความปลอดภัยอย่างเข้มงวด การเข้าร่วม Blockchain ทำให้รัฐบาลทั่วโลกเกิดความสนใจ และสร้างกฎระเบียบออกมาควบคุมในเวลาต่อมา หากเกิดการคุกคามด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ขยายขอบเขตมากขึ้นจะทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องมีกฎระเบียบที่เข้มงวดขึ้นด้วย ในยุคของ Digital Banking ประเด็นหนึ่งที่ผู้กำกับดูแลจะพิจารณาอย่างละเอียดคือประเทศใดจะเป็นเจ้าของข้อมูล ประเด็นที่สำคัญ คือการสร้างมาตรฐานการกำกับดูแลที่แต่ละประเทศนำไปประยุกต์ใช้

(6) นวัตกรรมทางการเงิน

FinTech ทำให้นวัตกรรมทางการเงินเกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น การชำระเงินบนมือถือ (mobile payments) การชำระเงินแบบไร้สัมผัส (contactless payments) กระเป๋าเงินมือถือ (mobile wallets) ระบบลำโพงอัจฉริยะ (smart speaker systems) เทคโนโลยีการตรวจสอบตัวตน (identity verification technologies) AI และการเรียนรู้ของเครื่องเพื่อความปลอดภัย (machine learning for security) นวัตกรรมทางการเงินเกิดขึ้นมากมายในยุคนี้ Gen Z จึงถือเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของระบบการชำระเงินใหม่ ๆ เกิดขึ้น สถิติในปี 2561 จำนวนผู้ที่ชำระเงินแบบไร้สัมผัส มีจำนวน 440 ล้านคน คาดว่าในปี 2020 มีเป้าหมายที่จะไปถึง 760 ล้านคน สำหรับกระเป๋าเงินมือถือจะถูกนำมาแทนที่กระเป๋าสตางค์จริง ประมาณ 2.1 พันล้านคน และหากมีการเพิ่มเทคโนโลยี Blockchain ในระบบชำระเงิน ซึ่งเป็นการเพิ่มตัวเลือกการชำระเงินจะทำให้ระบบการชำระเงินถูกได้ในทุกที่

(7) เปลี่ยนคู่แข่งเป็นพันธมิตร

ในขณะที่บริษัท Startup กำลังนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาให้บริการลูกค้าในกลุ่มธุรกิจการเงินธนาคาร ทำให้เกิดรูปแบบการแข่งขันใหม่ ๆ เช่น การให้บริการชำระเงิน (เช่น PayPal, AliPay) การบริการกู้เงิน (เช่น Lendingclub) จนบางคนตั้งข้อสังเกตว่า FinTech อาจจะทำให้ของธนาคารพาณิชย์แข่งขันลำบากในอนาคต เพราะกลุ่ม Startup มีความคล่องตัวในการทำงาน ลดค่าใช้จ่าย และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ดีกว่าโดยการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ธนาคารก็ยังมีจุดแข็งที่เป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนที่มั่นใจจะมาทำธุรกรรมต่าง ๆ กับธนาคารมากกว่า นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ยังมียุทธศาสตร์ปัจจุบันจำนวนมาก และมีข้อมูลการทำธุรกรรมจำนวนมากของลูกค้าย รวมถึงธนาคารพาณิชย์ยังเป็นผู้ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันการเงินให้ทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้ วิธีการหนึ่งที่ธนาคารและสถาบันการเงินจะสร้างความมั่นคง

ทางการเงิน คือ การลงทุนใน FinTech startups ความร่วมมือนี้มีตัวอย่างเกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ เช่น โกลด์แมน แซคส์ (Goldman Sachs) เป็นวาณิชธนกิจรายใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ได้เข้าร่วมลงทุนเพื่อเปิดพื้นที่บนธนาคารดิจิทัลกับ Elinvar ซึ่งเป็น FinTech startups ของเยอรมันที่เชี่ยวชาญการคิดค้นเทคโนโลยีทางการเงินมายาวนาน รวมถึง วีซ่า (Visa) ก็ได้เปิดตัวการลงทุนใน FinTech startups เช่นกัน โดยคาดหวังที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับวีซ่าในตลาด Digital Banking และ เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกแบบเรียลไทม์แก่ผู้ใช้ CBW Bank ในสหรัฐอเมริกาได้ร่วมมือกับ FinTech Moven เช่นกัน การร่วมมือกันในทวีปเอเชีย (Collaboration in Asia) มีแนวโน้มว่าจะมีความร่วมมือกันระหว่างบริษัทฟินเทคและธนาคารพาณิชย์ในทวีปเอเชียเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการรู้จักลูกค้า (KYC) การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (AML) และ การจัดการข้อมูลอัตลักษณ์ดิจิทัล (Digital identity management)

(8) ก้าวต่อไปของการเข้าถึงบริการทางการเงิน

การเพิ่มโอกาสทางการเข้าถึงบริการทางการเงิน Financial Inclusion (AFI) ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เมื่อมี “แถลงการณ์มายา” (Maya Declaration) ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศของตน โดยจะทำให้เชื่อมั่นว่า FinTech ไม่ได้ละทิ้งผู้คนส่วนใหญ่ของสังคมในขณะที่ต้องก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วและทันต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก FinTech จะมีส่วนช่วยเหลือสังคมและเศรษฐกิจที่อ่อนแอในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน นอกจากนี้ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงิน เช่น Center for Financial Inclusion, Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) และ Alliance for Financial Inclusion (AFI) เป็นต้น และมีหน่วยงานสากลอีกหลายแห่งที่บรรจุกการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินไว้เป็นวาระสำคัญไม่ว่าจะเป็นองค์การสหประชาชาติธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาเอเชีย ผู้นำทางด้านเทคโนโลยีอย่าง Accenture และ Microsoft สำหรับคนต่างด้าว ผู้ลี้ภัย และคนที่ไม่มีเอกสารที่รัฐบาลออกให้ ซึ่งกลุ่มนี้มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1.1 พันล้านคนทั่วโลก

(9) การเริ่มต้นธุรกิจ Fintech

นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นส่วนส่งเสริมและผลักดันให้ผู้ลงทุนต้องการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ แม้ว่าการลงทุนในฟินเทคโดยรวมจะเฟื่องฟู แต่ก็ยังมีไม่มากนักที่จะเริ่มต้นธุรกิจได้อย่างราบรื่นเหมือนในอดีต เมื่อภาคอุตสาหกรรมฟินเทคเติบโตเต็มที่ จำนวน FinTech Startup เพิ่มขึ้นและลดลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลมาจากนักลงทุนมีความระมัดระวังในการลงทุนมากขึ้น นักลงทุนใน FinTech สนับสนุนเทคโนโลยี เพราะต้องการความมั่นคงและการเติบโตในธุรกิจ และมักพิจารณาจากผลตอบแทน

ที่ชัดเจน คือ “ใช้งานได้จริง” และ “ความน่าเชื่อถือ” ธุรกิจ Fintech ควรเน้นด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและการใช้งานได้จริง

(10) จีนก้าวสู่ผู้นำ FinTech

จีนมีจุดแข็งในเรื่องฐานผู้บริโภคจำนวนมากติดอันดับโลกจากการจัดอันดับจำนวนประชากรแต่ละประเทศในปี 2019 โดย Worldometers ประเทศจีนยังคงเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลกที่ 1,400 ล้านคน ในแง่ฐานผู้ใช้งานจำนวนมากมหาศาล ในประเทศจีนมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกว่า 800 ล้านคน หรือ 98.6% ของผู้ใช้มือถือทั้งหมด ซึ่งมากกว่าประชากรของสหรัฐอเมริกา รัสเซีย เม็กซิโก และญี่ปุ่น รวมกัน จึงไม่แปลกใจที่จีนจะเป็นผู้นำของ FinTech โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนเป็นผู้นำของโลกของ eCommerce (อีคอมเมิร์ซ) ตลาด eCommerce ของจีนมีมูลค่ากว่า 740 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ (เมื่อเทียบกับประเทศสหรัฐฯ มีมูลค่า 561 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ) ฉะนั้นตัวชี้วัดทั้งหมดชี้ไปที่จีนซึ่งเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมฟินเทคในระดับโลก ซึ่งสะท้อนจากจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวจีนที่มีเปอร์เซ็นต์การใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับการชำระเงิน อัตราการลงทุน ของ FinTech ในประเทศจีนสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลกเช่นกัน สำหรับการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ (Innovator) เป็นการต่อยอดจากสิ่งที่มี โดยสร้างสิ่งใหม่ที่ดีกว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเติบโตทางเทคโนโลยี ซึ่งจะเห็นได้จากปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในประเทศจีน เช่น การพัฒนาระบบ AI โดยการนำความสามารถมาต่อยอดในหลายธุรกิจ รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์

(11) Smart Contract สัญญาเพื่อการทำงานร่วมกัน

เป็นการนำเอาเงื่อนไขในสัญญาและกระบวนการทางธุรกิจ มาเขียนเป็นโค้ดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ระบุเงื่อนไขสัญญาให้มีผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตามที่ระบุไว้ ข้อตกลงในสัญญาจะถูกบันทึกและบริหารจัดการได้เองอัตโนมัติด้วยคำสั่งของโค้ดคอมพิวเตอร์บน Blockchain และข้อมูลจะอยู่ในระบบดิจิทัลตลอดไป ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความปลอดภัยและการปลอมแปลงเอกสารแบบกระดาษ อีกทั้งยังเป็นเหมือนกุญแจปลดล็อกข้อจำกัดในการทำสัญญาแบบเก่าที่ไม่ต้องผ่านคนกลาง ทำให้ย่นระยะเวลาการทำสัญญาและลดต้นทุนที่ต้องเสียไปกับค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หรือการว่าจ้างพนักงานตรวจสอบเอกสาร Smart Contract จึงมีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ สัญญาอัจฉริยะนี้จึงถูกนำไปใช้ในการทำธุรกรรมหลายแบบ ทั้งการซื้อขายรถยนต์ หรือธุรกิจประกันภัย ตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อขายสินค้าออนไลน์ สามารถลดความเสี่ยงของการชำระเงินลงได้ การโอนเงินข้ามประเทศจะสามารถทำได้ในเวลา 15 นาที จากเดิมที่ต้องใช้เวลาหลายวัน การอนุมัติสินเชื่อที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว หรือการเคลมประกันแบบอัตโนมัติโดยไม่ต้องใช้เอกสาร รวมถึงยังเพิ่มความโปร่งใสในการทำธุรกรรมที่จะช่วยให้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) หรือสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ความเสี่ยงของ FinTech

ความเสี่ยงจากการนำเทคโนโลยี FinTech มาใช้ในการให้บริการทางการเงินเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการทำธุรกรรมทางการเงินเกิดขึ้นได้ง่ายและระยะเวลาในการทำธุรกรรมรวดเร็วขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการทางการเงินในการดำเนินการควบคุมความเสี่ยงได้ยากขึ้น หรือมีระบบการควบคุมความเสี่ยงน้อยลง โดยความเสี่ยงของ FinTech ในภาพรวม มีดังนี้

- Trust:** ความน่าเชื่อถือของ FinTech หากระบบล่มทำให้บริการทุกอย่างชะงัก หน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบ ในอดีตคนเชื่อมั่นในระบบธนาคาร แต่ในอนาคตคนจะเชื่อถือในเทคโนโลยีมากขึ้น
- Financial Crime:** จะมีการเปลี่ยนรูปแบบไปตามวิวัฒนาการทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป
- Who to control:** หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบในการกำกับและตรวจสอบ
- Foreign player:** ในอนาคตหากมีการใช้ Cryptocurrency เป็นที่แพร่หลายมากขึ้นจะทำให้เปลี่ยนโลกแห่งการเงิน ก่อให้เกิดการซื้อขายและการลงทุนแบบไร้พรมแดน และในที่สุดจะเกิดปัญหากับสกุลเงินทุกสกุลในโลก รวมทั้งเรื่อง การเก็บภาษีกับนักลงทุนต่างชาติ
- FX risk:** ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดความไม่สมดุลในระบบระหว่างอุปสงค์และอุปทาน
- Cyber Attacks:** ในอนาคตหากทุกอย่างเป็นดิจิทัลหมดแล้วจะอย่างไร หากเกิดอาชญากรรมไซเบอร์
- Knowledge:** ความรู้ความเข้าใจของประชาชน อาจทำให้คนบางกลุ่มนำเทคโนโลยีไปหลอกลวงคนบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจในเทคโนโลยี รัฐบาลควรให้การศึกษารื่องนี้แก่ประชาชน
- AML:** ตัวอย่างของข้อเสียของ Cryptocurrency คือ สามารถโอนเงินได้ครั้งละเป็นจำนวนมาก และมีค่าธรรมเนียมที่ถูก เช่น โอนเงินจำนวน 2,000 ล้านบาท ต้องชำระค่าธรรมเนียมการโอน 18 บาท ซึ่งรูปแบบดังกล่าวอาจเป็นช่องทางในการฟอกเงิน และหากผู้ให้บริการมีกระบวนการระบุและพิสูจน์ทราบตัวตนไม่ดีเพียงพอ ก็ยากที่จะติดตามร่องรอยทางการเงินได้

ทั้งนี้ สามารถจำแนกความเสี่ยงของ FinTech ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

5.1 ความเสี่ยงของ FinTech ที่เกิดขึ้นในมุมมองของสถาบันการเงิน

1) ความเสี่ยงในการทำความรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) การระบุตัวตน (Identification) และการพิสูจน์ทราบตัวตน (Verification) ของลูกค้า เช่น การใช้ข้อมูลของบุคคลอื่นมาเปิดบัญชีธนาคาร เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันธนาคารได้มีการบรรเทาความเสี่ยงสำหรับกรณีการรับเปิดบัญชีธนาคารให้กับลูกค้าที่เป็นบุคคลธรรมดา โดยดำเนินการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้าด้วยการตรวจสอบข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง (DOPA) แต่อย่างไรก็ตามธนาคารก็ยังไม่สามารถจัดการกับความเสี่ยงได้ทั้งหมด เช่น กรณีการเปิดบัญชี หรือ Customer onboarding ผ่านช่องทางออนไลน์ อาจมีความเสี่ยงจากการปลอมแปลงตัวตน (Impersonation risk) มากขึ้นจากการที่ลูกค้าไม่ได้มาแสดงตนแบบพบหน้า (non face-to-face KYC) โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI ที่มีการพัฒนาเครื่องมือตอบโต้ผู้รับสารที่แนบเนียนนี้เรียกว่า Deepfake ให้ซับซ้อนและมีคุณภาพดียิ่งขึ้น ส่วนเรื่องเอกสารหลักฐานการทำ Non face-to-face KYC ก็อาจทำให้ผู้ประกอบการไม่อาจตรวจสอบเอกสารฉบับจริงได้เช่นเดียวกับการทำ face-to-face KYC เป็นต้น นอกจากนี้ อาจเพิ่มความเสี่ยงให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เช่น technology risk / operational resilience / การเก็บ & บริหารจัดการ data เป็นต้น นอกจากนี้ กรณีของนิติบุคคลที่นายทะเบียนนิติบุคคลยังไม่ทราบหน้าที่ของตนเองว่ามีหน้าที่ต้องปรับปรุงข้อมูลของนิติบุคคลให้เป็นข้อมูลปัจจุบัน เช่น ข้อมูลผู้มีอำนาจลงนามแทนนิติบุคคลไม่มีการปรับปรุงข้อมูลเป็นปัจจุบัน เป็นต้น ดังนั้น เมื่อลูกค้านิติบุคคลใช้เอกสารมาขอเปิดบัญชีหรือมาทำธุรกรรมกับธนาคาร จึงทำให้ธนาคารมีความเสี่ยงที่จะได้ข้อมูลของลูกค้านิติบุคคลที่ไม่เป็นข้อมูลปัจจุบัน

2) ไม่สามารถระบุผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงของลูกค้า (Ultimate Beneficially Owner: UBO) ได้ทุกทอด โดยเฉพาะกรณีที่ UBO เป็นนิติบุคคลที่มีสัดส่วนการถือหุ้นเกินร้อยละที่กำหนดอยู่ในต่างประเทศ บางกรณีธนาคารไม่สามารถระบุ UBO ได้ หรือหากสามารถระบุ UBO ได้ ก็ติดปัญหาในเรื่องเงื่อนไขของการขอข้อมูลส่วนบุคคล แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ธนาคารสามารถหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ แต่ในทางปฏิบัติธนาคารไม่สามารถทำแบบนั้นได้ เนื่องจากเป็นข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขหนังสือเดินทาง เป็นต้น ไม่ใช่เพียงแค่การขอข้อมูลชื่อและนามสกุล

3) สถาบันการเงินอาจถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงได้ง่าย หากสถาบันการเงินไม่มีมาตรการควบคุมที่ดี ก็จะเปิดโอกาสให้มีการทำธุรกรรมฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นหากสถาบันการเงินมีมาตรการควบคุมหรือมีการวางโครงสร้างระบบงานที่ไม่ดี โดยเฉพาะเรื่องของการติดตามเฝ้าระวังการทำธุรกรรมของลูกค้า หากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการติดตามเฝ้าระวังการทำธุรกรรมตรวจพบการทำธุรกรรมที่ผิดปกติ หรือหน่วยงานกำกับดูแลตรวจพบ

การทำธุรกรรมที่ผิดปกติ แต่การทำธุรกรรมที่ผิดปกติดังกล่าวได้เกิดขึ้นก่อนแล้วและความเสียหายปรากฏขึ้นแล้ว สถาบันการเงินก็จะทำได้เพียงระงับความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ไม่สามารถป้องกันความเสียหายไม่ให้เกิดขึ้นได้

4) วิธีการทำธุรกรรมมีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้การควบคุมหรือการระงับความเสียหายไม่ทันเหตุการณ์ เช่น ธุรกิจบางประเภทมีการทำธุรกรรมที่มีความซับซ้อน โดยมีการแลกเปลี่ยนสกุลเงินจากสกุลเงินบาทไปเป็นสกุลเงินต่างประเทศ แล้วโอนเข้าบัญชีกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ หากมีการทำธุรกรรมเกิดขึ้นแล้ว ก็จะไม่สามารถระงับการทำธุรกรรมได้ทัน โดยเฉพาะกรณีการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ การขอความร่วมมือในการระงับการทำธุรกรรม จะต้องมีการขอข้อมูลและหลักฐานเพื่อตรวจสอบก่อนดำเนินการ

5) กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ FinTech มีมากมาย แต่ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน อาจทำให้สถาบันการเงินเกิดความสับสนและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการปฏิบัติให้สอดคล้องตามกฎหมาย ส่งผลให้กำกับดูแลได้ยาก จึงอยากให้หน่วยงานกำกับดูแลออกกฎหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสถาบันการเงินจะต้องสร้างบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีความรู้เพียงพอ เพื่อที่จะปฏิบัติให้สอดคล้องตามกฎหมายและเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน

6) ระบบการตรวจสอบรายชื่อ (Name Screening) ทำได้ยากและขาดความแม่นยำ เนื่องจากปัจจุบันการทำธุรกรรมผ่านเทคโนโลยี FinTech มีการใช้นามแฝงในการทำธุรกรรม เช่น การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ทำให้การตรวจสอบทำได้ยากและขาดความแม่นยำ

7) ระบบการติดตามความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของลูกค้า (Transaction Monitoring) ทำได้ยากขึ้น เนื่องจากการทำธุรกรรมมีความซับซ้อนมากขึ้น ในกรณีที่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สถาบันการเงินจะดำเนินการตรวจทานความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของลูกค้าหลังจากที่มีการทำธุรกรรมเกิดขึ้นแล้ว แต่หากเป็นกรณีการป้องกันการทุจริต (Fraud) สถาบันการเงินจะดำเนินการติดตามความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของลูกค้า ณ ขณะนั้น (Real time) เพื่อที่จะระงับการทำธุรกรรมให้ทัน

8) สถาบันการเงินขาดบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการกำกับดูแลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) ซึ่งปัจจุบันบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลด้าน AML/CFT มีจำนวนลดลง และมีผู้เชี่ยวชาญในด้านดังกล่าวน้อย ทำให้สถาบันการเงินเกิดปัญหาขาดแคลนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลด้าน AML/CFT เพื่อมาทำหน้าที่กำกับดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

9) ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เพิ่มขึ้น สถาบันการเงินอาจถูกแฮกข้อมูลจากแฮกเกอร์หรือระบบอาจถูกโจมตีจากผู้ไม่หวังดี รวมถึงการจัดเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานระบบ (Log file) อาจสูญหายหากไม่มีระบบการควบคุมความเสี่ยงด้าน IT ที่ดีพอ เมื่อข้อมูลของลูกค้ารั่วไหลจากการถูกแฮกข้อมูลส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อสถาบันการเงิน ซึ่งจะต้องใช้เวลานานในการกู้ภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินกลับมาได้

10) กรณีลูกค้าร้องเรียน สถาบันการเงินอาจถูกหน่วยงานกำกับดูแลโทษได้ เพราะปัจจุบันช่องทางในการร้องเรียนสถาบันการเงินมีหลากหลายช่องทางมาก เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองผู้บริโภค

11) ความเสี่ยงด้าน Strategic Risk หากสถาบันการเงินไม่ปรับตัวหรือปรับตัวไม่ทันกับการมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา แต่สถาบันการเงินยังคงมีแนวทางในการดำเนินธุรกิจแบบธนาคารพาณิชย์ดั้งเดิม (Traditional Banking) ก็จะทำให้สถาบันการเงินเสียส่วนแบ่งทางการตลาด (Market share) สถาบันการเงิน และมีการศึกษาเป็นอย่างดี ความเสี่ยงในการทบทวนและปรับปรุงข้อมูลของลูกค้าให้เป็นปัจจุบันทำได้ยากขึ้น เนื่องจากลูกค้าไม่จำเป็นต้องเดินทางเข้ามาติดต่อทำธุรกรรม ณ สาขาของสถาบันการเงินแล้ว ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมแบบออนไลน์ได้ด้วยตนเองผ่านคอมพิวเตอร์หรือแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Application) ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสถาบันการเงินมีวิธีการอย่างไร

5.2 ความเสี่ยงของ FinTech ที่เกิดขึ้นในมุมมองของลูกค้า

ความเสี่ยงที่เกิดจากลูกค้า ผู้ลงทุน หรือผู้ใช้บริการ ขาดความรู้ความเข้าใจในการลงทุนหรือบริการ หรือเกิดการหลอกลวงให้ลงทุนแล้วถูกทุจริต ก็จะทำให้เกิดเป็นลักษณะของข่าวลือ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในระบบงานที่สถาบันการเงินในโซอยู่ เช่น ระบบ Internet Banking ของธนาคารล้มก็เกิดข่าวลือแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สถาบันการเงินขาดความน่าเชื่อถือ รวมทั้งการขาดความเข้าใจในสินค้า / บริการของ FinTech ทำให้เกิดการขายผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมหรือผิดประเภทให้กับลูกค้าดังกล่าว (mis-selling)

5.3 ความเสี่ยงของ FinTech จากมุมมองของผู้ควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายของสถาบันการเงิน

จากการระดมความคิดของกลุ่มผู้ควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance) ของสถาบันการเงิน มีความเห็นหรือมุมมองเกี่ยวกับความเสี่ยงด้าน AML/CFT ดังนี้

1) การฉ้อโกงและแชร์ลูกโซ่ จะมีการพัฒนารูปแบบให้หลากหลายและความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งวิธีการหลอกลวงและการหลบเลี่ยงไปใช้ช่องทางการเงินใหม่ ๆ ทำให้การสืบเสาะ และการติดตามแหล่งที่มาของเงินทำได้ยากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมามีการใช้วิธีการเหล่านี้ในการหลอกลวงผู้เสียหายผ่านผลิตภัณฑ์ฟินเทคมามากมาย ไม่ว่าจะเป็น ICO, P2P lending, คริปโตเคอเรนซี, การระดมทุน และอื่น ๆ

2) ความท้าทายเกี่ยวกับการทำความรู้จักกับลูกค้าที่ใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-KYC) และการพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Authentication) ให้มีความเหมาะสมกับความเสี่ยงของลูกค้าแต่ละราย ช่องทางการบริการ รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ สถาบันการเงินอาจจะยังไม่มีมาตรฐาน และวิธีการที่ใช้ในการกำกับดูแลที่ดีเพียงพอหรือไม่เท่าทันพัฒนาการทางเทคโนโลยี อาทิ ธนาคารเสมือน (Virtual Banking) ธนาคารที่อยู่บนโลก online 100% ธนาคารดิจิทัล (Digital Banking) รวมถึงธนาคารดั้งเดิม (Traditional Banks) ที่มีการนำระบบ Digital บางส่วนมาให้บริการ e-KYC โดยใช้ Biometrics หรือกระบวนการตรวจสอบผู้ทำธุรกรรมหลายรูปแบบเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีมากขึ้น โดยมีตัวอย่าง ดังนี้

2.1) ธนาคารเสมือน (Virtual banking) ซึ่งเป็นการดำเนินการให้บริการทางการเงินแบบไม่พบหน้า จึงถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงสูง สิ่งให้ผู้ให้บริการต้องคำนึงเรื่องความเสี่ยง ดังนี้

- การจัดระดับความเสี่ยงของลูกค้า ต้องจัดให้อยู่ในกลุ่มใด มีความเสี่ยงระดับใด โดยต้องกำหนดให้เหมาะสม

- การหาหรือการระบุที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับการตรวจสอบหมายเลขประจำเครื่องคอมพิวเตอร์ (IP Address) เพื่อป้องกันการฉ้อโกง

- การจำกัดการใช้บริการผลิตภัณฑ์/ช่องทางการบริการ หรือมีการกำหนดวงเงิน และหรือจำนวนครั้งในการทำธุรกรรม

2.2) การทำธุรกรรมด้วยเงินเสมือนในการทำธุรกรรมออนไลน์โดยไม่ผ่านตัวกลางอย่างธนาคาร (Decentralized Finance) ซึ่งไม่ปรากฏตัวตนของของผู้ทำธุรกรรมทั้งผู้โอนและผู้รับโอน กรณีนี้ เป็นความท้าทายหน่วยงานด้านการกำกับดูแลเพื่อการบังคับใช้กฎหมายเช่นกัน

3) การมีผู้ประกอบการหน้าใหม่ ที่ไม่คุ้นชินเป็นผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล P2P lending การระดมทุน จะทำอย่างไรที่ทำให้การดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบ แต่ต้องไม่สร้างภาระ ต้นทุน ใช้ระยะเวลานาน จนเกินสมควร สำหรับการประกอบธุรกิจ หรือการจ้างพนักงานที่จะมาปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลโดยเฉพาะ

4) การร่วมทุนกันระหว่างธนาคารและบริษัทเทคโนโลยีที่ไม่ได้เป็นผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรม เพื่อจัดตั้งการทำธุรกิจเฉพาะด้าน อาจทำให้มีประเด็นความเสี่ยงในการรักษาความลับของลูกค้าหรือข้อมูลรั่วไหล ดังนั้นเป็นหน้าที่ของธนาคาร (ร่วมทุน) ที่จะต้องให้หาหรือกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตามกฎหมายกับคู่ค้าให้รัดกุม

5) ธุรกิจ FinTech ที่ให้บริการระหว่างประเทศ จะมีกฎระเบียบด้านการกำกับดูแลที่แตกต่างกัน ในรายละเอียดตามกฎหมายแต่ละประเทศ อาจจะทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติตามกฎหมาย

6. การทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ แทนการทำธุรกรรมที่ผ่านสถาบันการเงิน เช่น Line WhatsApp WeChat มากขึ้น เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว ทำให้ธุรกรรมเกิดขึ้นจำนวน

มาก อาจเกิดความเสียหายสำหรับผู้ให้บริการชำระเงินต้องเพิ่มระบบควบคุมและเฝ้าระวังธุรกรรมที่มีความเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ

7) การรักษาความปลอดภัยของเทคโนโลยีทางการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้กลายเป็นแหล่งขโมยข้อมูล อัตลักษณ์ความเป็นตัวตน

8) ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ใช้เทคโนโลยีทางการเงินทำให้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นเหยื่อของอาชญากร

9) ความรู้ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่กำกับและตรวจสอบ FinTech ที่ไม่ทันต่อการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วของ FinTech

5.4 ปัจจัยและแนวโน้มความเสี่ยง ลักษณะและประเภทธุรกิจและธุรกรรมที่มีความเสี่ยง

FinTech จะทำให้ผู้มีผู้เข้าถึงการทำธุรกรรมได้มากขึ้น ง่ายขึ้น และสะดวกขึ้น เมื่อผู้มีผู้เข้าถึงการทำธุรกรรมได้มากขึ้น และง่ายขึ้น การใช้ FinTech ในการกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจทำได้ง่ายขึ้นตามไปด้วย

- อาชญากรจะใช้รูปแบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ ที่ประชาชนยังไม่รู้จัก ผ่านเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ในการสร้างเว็บไซต์ หลอกหลวงประชาชน

- การเก็บข้อมูลทำได้ง่ายขึ้น จากการให้บริการ FinTech ในการรวบรวม ไม่ว่าจะเป็นการเก็บหลักฐานหรือข้อมูลการทำธุรกรรมต่าง ๆ และยังสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว แต่การรวบรวมเอกสารไว้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็อาจเกิดการปนเปื้อนได้ เช่นกัน เช่น เริ่มมีการใช้ FinTech ก่ออาชญากรรมหลายรูปแบบมากขึ้น โดยเฉพาะการทำธุรกรรมทางการเงินเพื่อหลบเลี่ยงมิให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถตรวจสอบได้ง่าย เช่น โอนเงินโดยใช้บิทคอยน์ และการใช้ E-mail หลอกหลวงให้กรอกข้อมูลส่วนตัวลงไปในหน้าเว็บไซต์ที่สร้างขึ้นมหลอก (จากการตรวจสอบส่วนใหญ่เป็น IP จากต่างประเทศ)

- ความเสี่ยงเรื่องการเข้าใช้ และการระบุตัวตน ที่ให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ตบางรายที่ไม่มี การรักษาความปลอดภัยทางเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ข้อมูลลูกค้ารั่วไหลได้ ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บเป็นไฟล์ข้อมูลไว้บนอินเทอร์เน็ต (Cloud Storage) มีความเสี่ยงที่จะถูกโจมตีจากผู้ไม่หวังดีหรือถูกแฮกข้อมูลจากแฮกเกอร์ได้ง่ายขึ้น

- ความเสี่ยงในการใช้งานข้อมูล biometric เช่น ลายนิ้วมือ และข้อมูลอื่น ๆ ที่อาจรั่วไหล และถูกปลอมแปลง หรือเทคโนโลยีอาจไม่มีความแม่นยำเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถยืนยันตัวตนได้ถูกต้อง

- E-mail หลอกขอลข้อมูลส่วนตัว และบัญชีธนาคารจากลูกค้า และนำข้อมูลไปสมัครใช้บริการอื่น ๆ จากธนาคารโดยอ้างตัวเป็นเจ้าของบัญชี เพื่อหาประโยชน์ในทางทุจริต

- เมื่อมีระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ ที่มีความซับซ้อนสูงทำให้ยากต่อการตรวจสอบ

6. กรณีศึกษาในการใช้ FinTech ในการฟอกเงิน

6.1 การใช้ Cryptocurrency เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการในเว็บมืด

เทคโนโลยีทางการเงินในปัจจุบันถือว่าเป็นนวัตกรรมที่มีประโยชน์มาก ในแง่สิ่งอำนวยความสะดวกและเป็นสิ่งที่มาเปลี่ยนวิธีการทำธุรกรรมโดยสิ้นเชิง แน่นอนว่าเมื่อมีประโยชน์มากก็อาจมีโทษมากเช่นกัน หากนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในทางที่ผิดได้ โดยในปัจจุบันเงินสกุลดิจิทัล (Cryptocurrency) ถูกนำไปใช้ในการแลกเปลี่ยนในเว็บมืด (dark web) โดยผู้เข้าใช้จะต้องมีสถานะไร้ตัวตนบนอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้หาซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็น บริการซื้อขาย บัญชีธนาคาร บัตรเครดิต บัตรเงินสด และขโมยล็อกอิน Account ต่าง ๆ ผ่านทางระบบออนไลน์ ตลาดยาเสพติดและสารเคมีผิดกฎหมาย ตลาดอาวุธ บริการลอบสังหาร ฆาตกรรมและทำร้ายร่างกาย การค้ามนุษย์ หรือแม้กระทั่ง “การฟอกเงิน” ซึ่งการเข้าถึงเว็บไซต์มืดเหล่านี้จะมีวิธีการเข้าถึงด้วยวิธีพิเศษ ซึ่งจะค้นหาตัวตนที่แท้จริงของผู้ใช้นั้นแทบเป็นไปไม่ได้เลย ตัวอย่างของเว็บไซต์เหล่านี้ ได้แก่ Dream Market Black Death Silk Road ฯลฯ

6.2 P2P Lending อาจเป็นช่องทางในการนำไปสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558 ได้เกิดโศกนาฏกรรมสังหารหมู่โดยนายซาเอ็ด ฟารุกและภรรยา เทสฟิน มาลิก ได้ก่อเหตุกราดยิงที่เมืองซานเบอร์นาดีโน รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ในเหตุการณ์ครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิต รวม 14 ราย และมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีก 22 ราย ซึ่งที่มาของอาวุธที่ได้มานั้น ได้มาจากการกู้เงินแบบออนไลน์ โดยสำนักข่าวบลูมเบิร์กได้รายงานว่าการฟารุกได้กู้เงิน จำนวน 28,500 ดอลลาร์ โดยอ้างว่าจะนำเงินไปรีไฟแนนซ์หนี้บัตรเครดิต จากเว็บไซต์ที่ให้บริการกู้เงินแบบ Peer to Peer จากเว็บไซต์ที่ชื่อ Prosper Marketplace ซึ่งเป็นการให้กู้โดยไม่เปิดเผยตัวตนของผู้กู้และผู้ให้กู้

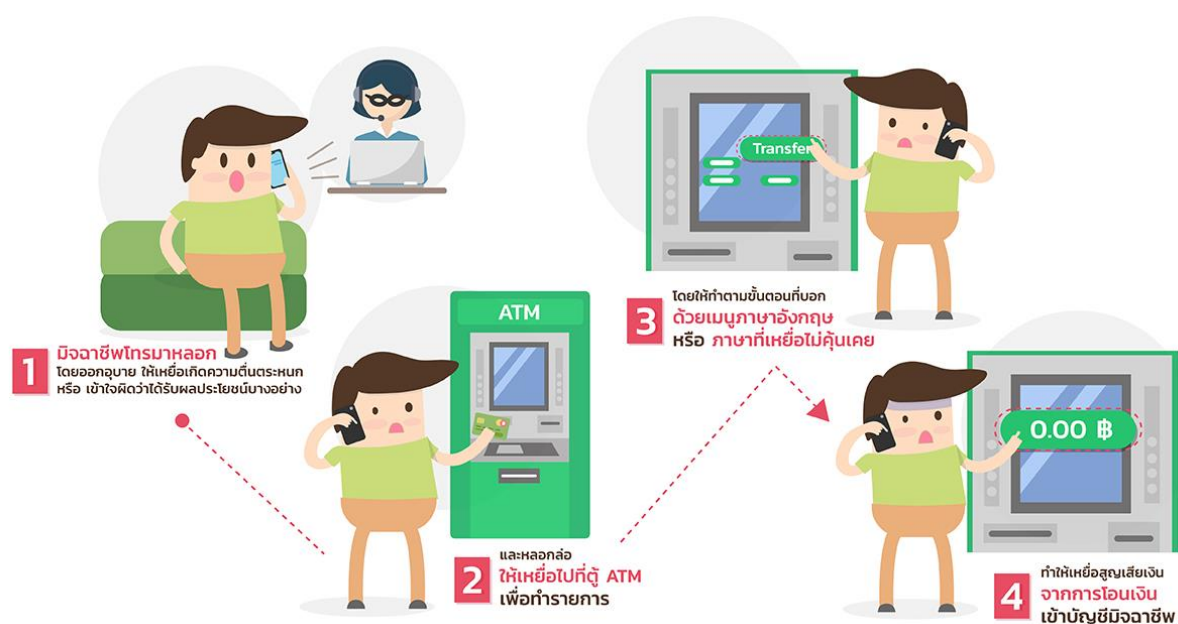
6.3 การใช้กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ในการฟอกเงิน

ก่อนที่สำนักงาน ป.ป.ง. จะมีการออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว เช่น การจัดให้ลูกค้าแสดงตน การระบุตัวตนและการพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้า การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะผู้ให้บริการกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ซึ่งในขั้นตอนการสมัครใช้บริการยังไม่ได้กำหนดกระบวนการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนของผู้สมัครใช้บริการดังกล่าว จึงไม่สามารถระบุได้ว่าบัญชี e-Wallet เป็นของผู้ใด ทำให้เกิดช่องทางการฟอกเงิน เช่น การหลอกลวงขายสินค้าออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น โดยหลอกให้ลูกค้าโอนเงินชำระค่าสินค้าเข้าบัญชี e-Wallet ซึ่งภายหลังจากที่ลูกค้าชำระเงินค่าสินค้าเข้าบัญชี e-Wallet แล้วปรากฏว่า ผู้ขายไม่ได้จัดส่งสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ขายก็ได้ทำการโอนเงินออกจากบัญชี e-Wallet ผ่านไปยังบัญชีธนาคาร ซึ่งบัญชี e-Wallet ดังกล่าวไม่สามารถระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนได้ว่าเจ้าของบัญชี e-Wallet เป็นผู้ใด จึงทำให้มีความเสี่ยง แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปัญหาในเรื่องที่ไม่สามารถ

ระบุตัวตนเจ้าของบัญชี e-Wallet ได้ลดลงไป เนื่องจาก ปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจ e-Wallet มีการดำเนินการระบุตัวตนและพิสูจน์ทราบตัวตนของเจ้าของบัญชี e-Wallet โดยใช้บัตรประจำตัวประชาชนทั้งหมดแล้ว

6.4 แก๊งคอลเซ็นเตอร์

แก๊งคอลเซ็นเตอร์ (Call Center Gang)¹⁴⁹ คือ ขบวนการหลอกลวงเหยื่อทางโทรศัพท์ โดยสร้างสถานการณ์ให้เหยื่อเกิดความตื่นตระหนกตกใจกลัว หรือตื่นเต้นดีใจ หรือเข้าใจผิดว่าได้รับผลประโยชน์บางอย่าง โดยอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันการเงินเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความเกรงกลัว ในบางครั้งอาจจะมีระบบโทรศัพท์อัตโนมัติเพื่อให้ดูเหมือนเป็นการติดต่อจากองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งวิธีการหลอกลวงของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในอดีตจะเป็นการโทรศัพท์สร้างสถานการณ์หลอกลวงเหยื่อให้ไปโอนเงินที่ตู้เอทีเอ็ม โดยเรื่องที่มิฉกฉวยนำมาหลอก เช่น หลอกว่าบัญชีเงินฝากถูกอายัดหรือติดหนี้บัตรเครดิต หลอกว่าข้อมูลส่วนตัวของเหยื่อสูญหาย หลอกคืนเงินภาษีผ่านตู้เอทีเอ็ม หลอกว่าบัญชีพัวพันกับยาเสพติดหรือฟอกเงิน เป็นต้น ซึ่งในยุคแรกรูปแบบการหลอกลวงของแก๊งคอลเซ็นเตอร์เป็นการจ้างคนมาเปิดบัญชีธนาคารหรือนำบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลอื่นไปเปิดบัญชีธนาคาร แล้วนำบัญชีดังกล่าวไปหลอกลวงให้เหยื่อโอนเงินเข้ามายังบัญชีดังกล่าว โดยผู้เสียหายต้องไปโอนเงินที่ตู้เอทีเอ็ม (ATM) และทำตามขั้นตอนที่แก๊งคอลเซ็นเตอร์บอก เพื่อโอนเงินจากบัญชีของเหยื่อไปยังบัญชีของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ จากนั้นก็จะมีการถอนเงินหรือกดเงินออกจากบัญชีอย่างรวดเร็ว

รูปที่ 1 วิธีการหลอกลวงของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในอดีต

ที่มา: ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) <https://www.kasikornbank.com/th/personal/Digital-banking/KBankCyberRisk/Pages/callcentergang.html>

¹⁴⁹ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน). (2562). แก๊งคอลเซ็นเตอร์ (Call Center Gang). สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2562. จาก <https://www.kasikornbank.com/th/personal/Digital-banking/KBankCyberRisk/Pages/callcentergang.html>

แต่ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันธนาคารต่าง ๆ ได้มีการให้บริการการทำธุรกรรมต่าง ๆ กับธนาคาร โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) หรือผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Banking) รวมทั้งมีการให้บริการกดเงินไม่ใช้บัตร (Card less) โดยลูกค้าสามารถทำรายการถอนเงินผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Application) เพื่อสร้างรหัสถอนเงิน ทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินง่าย สะดวก และรวดเร็ว แก๊งคอลเซ็นเตอร์จึงได้เปลี่ยนรูปแบบการหลอกลวงให้มีความซับซ้อนและตรวจสอบยากขึ้น คือการโทรศัพท์ไปหาเหยื่อ แล้วอ้างตัวเป็นตำรวจระดับสูงโทรมาเพื่อขอตรวจสอบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จะถูกระงับบัญชี และหมายเลขโทรศัพท์ หากไม่ให้ความร่วมมือกับตำรวจ เหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยอยู่บ้านลำพัง เมื่อถูกข่มขู่เหยื่อหลงเชื่อเพราะตกใจกลัว โดยมีฉฉาชีพจะสอบถามข้อมูลหมายเลขบัญชีธนาคารและเงินคงเหลือในบัญชีทุกธนาคาร แล้วหลอกลวงเหยื่อว่าจะทำการตรวจสอบบัญชีโดยขอให้เหยื่อปิดบัญชีเงินฝากทุกบัญชี แล้วนำเงินทั้งหมดไปเปิดบัญชีใหม่ที่ธนาคารและให้เหยื่อทำบัตรเอทีเอ็มในการกดเงิน โดยให้เหยื่อกำหนดหมายเลขรหัสบัตรเอทีเอ็มตามที่ฉฉาชีพบอกซึ่งเป็นรหัสง่าย ๆ ยกตัวอย่างเช่น 1234 เป็นต้น จากนั้นเหยื่อนำเงินสดทุกบัญชีฝากเข้าบัญชีที่เปิดใหม่แล้วกลับบ้านโดยที่เหยื่อไม่เอะใจหรือสงสัย เพราะเงินทั้งหมดเหยื่อได้นำมาฝากเข้าบัญชีใหม่ด้วยตนเอง หลังจากนั้นผ่านไป 2 - 3 ชั่วโมง พบว่าเงินถูกถอนออกจากบัญชีไปจนหมดบัญชี จึงแจ้งไปยังธนาคารพบว่ามีการถอนออกไปด้วย Internet Banking หรือ Mobile Banking อย่างรวดเร็ว โดยจะโอนไปยังบัญชีเหยื่อรายอื่นที่ถูกหลอกในลักษณะเดียวกัน และถูกโอนต่อไปยังบัญชีเหยื่อรายที่ 3 อีกหนึ่งทอด ถอนออกผ่านทางตู้ ATM ที่ต่างประเทศ หรือในบางกรณีจะมีการถอนเงินออกจากบัญชี โดยไม่ใช้บัตรเอทีเอ็มด้วยการโทรศัพท์ไปยังหมายเลขคอลเซ็นเตอร์ของธนาคารและสวมรอยเป็นเจ้าของบัญชี เนื่องจากฉฉาชีพได้ข้อมูลส่วนตัวจากเหยื่อเจ้าของบัญชี เจ้าหน้าที่คอลเซ็นเตอร์ของธนาคารจึงเชื่อว่าเป็นเจ้าของบัญชีจริง จึงแจ้งรหัสเพื่อถอนเงินให้กับฉฉาชีพ แล้วฉฉาชีพจึงถอนเงินออกไปหมดทั้งบัญชี หรืออีกกรณีคือจะมีการขอรหัส OTP จากเหยื่อโดยอ้างว่าเป็นรหัสลับ 4 หลัก แจ้งให้กับฉฉาชีพที่อ้างเป็นตำรวจโดยอ้างว่าเป็นการนำไปตรวจสอบ โดยรหัสดังกล่าว คือรหัสการยืนยันการโอนเงิน แล้วเงินถูกถอนออกจากบัญชีทั้งหมด

กรณี Call center มีการหลอกลวงให้โอนเงิน ซึ่งเมื่อได้รับเงินแล้วจะนำไปแลกเปลี่ยนเงินเป็นเงินสกุลอื่น จากนั้นจะซื้อขายเงินเป็นสกุลเงินอื่นอีกครั้ง ก่อนจะโอนเงินไปบัญชีที่ต่างประเทศ ทำให้การติดตามข้อมูลจะได้ไม่ครบถ้วนและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งจะได้ข้อมูลเป็นบางช่วงเท่านั้น เนื่องจากการแลกเปลี่ยนเงินในช่วงแรกการทำ KYC ยังทำไม่ครบถ้วน ทำให้การตรวจสอบได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน และมีอุปสรรคการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำให้ข้อมูลขาดช่วงในการติดตาม

6.5 การซื้อขายบัญชีผ่านทางเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก

ปัจจุบันพบว่าเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่โฆษณาซื้อ-ขายบัญชีธนาคารแบบถูกกฎหมาย ผู้ซื้อสามารถนำบัญชีไปใช้ทำอะไรก็ได้ โดยมีการรับประกันบัญชีธนาคารที่ถูกซื้อไปด้วยหากบัญชีดังกล่าวถูกอายัดก็จะมี การหาบัญชีใหม่ให้ทดแทน ซึ่งได้มีเจ้าหน้าที่

ของธนาคารทดลองติดต่อขอซื้อบัญชีธนาคาร จึงทำให้ทราบข้อมูลว่า เว็บไซต์และเฟซบุ๊กดังกล่าวมีการให้บริการซื้อ-ขายบัญชีของทุกธนาคาร โดยสามารถระบุเลือกเพศและอายุของบัญชีได้ และมีการรับประกันบัญชี เช่น รับประกัน 1 เดือน หรือ 6 เดือน หรือ 1 ปี เป็นต้น ดังนั้น หากมีการซื้อ-ขายบัญชีแล้วนำไปกระทำความผิดก็จะทำให้สืบทอดผู้ร้ายได้ยากขึ้นอีกด้วย กรณีนี้ธนาคารจึงอยากให้ความร่วมมือกันระหว่างธนาคารและหน่วยกำกับเพื่อจัดการกับปัญหาในเรื่องการซื้อขายบัญชีธนาคาร เพราะอาจมีการนำบัญชีธนาคารไปใช้ในการกระทำความผิด

6.6 คดีสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

คดีสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เช่น อเนก ชานฟราน นายมนูญ ชัยชนะ เป็นบุคคลที่ถูกกำหนดเกี่ยวข้องกับการวางระเบิดศาลอาญา การเล่นเกมสล็อตออนไลน์ แอปพลิเคชันบัตรเครดิตไปซื้ออาวุธสงคราม อาชญากรรมไซเบอร์ Dark Web เป็นต้น

6.7 สกุลเงินดิจิทัลส่วนบุคคล (Privacy coin)

สกุลเงินดิจิทัลส่วนบุคคล (Privacy coin) มีจุดเด่น คือเน้นความเป็นส่วนตัวในการใช้งาน การทำธุรกรรมแบบไม่เปิดเผยตัวตน โดยไม่มีใครสามารถตรวจสอบที่มาที่ไปได้ และเป็นอิสระจากการควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐบาล (Decentralized) ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมให้ธนาคารในการทำธุรกรรม มีคุณสมบัติโดดเด่นในเรื่องการปกปิดตัวตนของผู้ทำธุรกรรม ซึ่งสนองความต้องการของผู้ที่ชื่นชอบความเป็นส่วนตัวหรือ anonymous ได้เป็นอย่างดี และยังมีความเร็วในการทำธุรกรรม ซึ่งยากต่อการตรวจสอบ อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินหรือการกระทำความผิดอื่น ๆ เช่น พบกรณีเศรษฐกิจนอร์เวย์ถูกจับกุมข้อหาฆาตกรรมกรรยา โดยมีการเรียกค่าไถ่เงินจำนวนกว่า 300 ล้านบาท (10 ล้านดอลลาร์) เป็นเหรียญคริปโต Monero

6.8 กรณีกลุ่มค้ายาเสพติด

อาชญากรมีความรู้ด้าน FinTech จะจ่ายเงินด้วย Cryptocurrency ต่าง ๆ หรือผ่านการแลกเปลี่ยนเงินและโอนไปต่างประเทศ และอีกกรณีมีการไปจ่ายเงินผ่านตัวแทนรับโอนเงินผ่านระบบพร้อมเพย์/รับชำระเงิน และรับส่งพัสดุ ซึ่งตัวแทนรับโอนเงินดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้มีหน้ารายการการทำธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อีกทั้งตัวแทนจะไม่มีข้อมูลรายละเอียดของวัตถุประสงค์การโอนและข้อมูลคนที่โอนเงิน

6.9 จากการประเทศไทยเปิดการชำระเงินข้ามแดน (Cross Border Payment)

คนไทยสามารถทำธุรกรรมที่ต่างประเทศ รวมถึงการชำระเงินค่าสินค้าและบริการที่ต่างประเทศด้วย QR Code โดยไม่ต้องพกเงินสด ไม่มียอดขั้นต่ำและค่าธรรมเนียม สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนและยอดเงินบาทแสดงก่อนชำระเงิน ได้เช่นเดียวกับคนต่างชาติมาทำธุรกรรมในประเทศไทย หรือธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินระหว่างประเทศนำ QR Code พร้อมเพย์ใช้ในการรับแลกเงินอีกด้วย หรือกรณีธนาคารของประเทศไทยรายหนึ่งร่วมมือกับผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าชาวต่างชาติ โดยการพัฒนาการให้บริการดิจิทัลรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถแลกเปลี่ยนเงินจากสกุลเงินต่างประเทศเป็นเงินบาทไทย และใช้จ่ายโดยไม่ต้องพกเงินสด

ผ่านบัตรที่ออกโดยธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Card) เพียงแลกสกุลเงินไทยเข้าไปในบัตร จากนั้นผู้ถือบัตรสามารถนำไปใช้ซื้อสินค้าได้ทันที เท่ากับว่าชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยไม่จำเป็นต้องสำแดงเงินตราที่นำเข้าประเทศไทย แต่ใช้เงินใน Digital Wallet ที่มีอยู่ Scan QR Code ดังกล่าว และนำเงินบาทออกนอกประเทศไปได้เลย และในทางกลับกันหากคนไทยเดินทางไปต่างประเทศและใช้วิธีเดียวกันก็ไม่ต้องสำแดงเงินตราดังกล่าวเช่นเดียวกัน จึงควรมีหน่วยงานกลางที่กำกับดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะเพื่อให้ทราบถึงธุรกรรมดังกล่าว

7. ข้อจำกัดของมาตรการกำกับในการป้องกันการฟอกเงินและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย

7.1 กระบวนการออกกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐใช้ระยะเวลาค่อนข้างมาก ไม่เท่าทันกับสถานการณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

7.2 หน่วยงานภาครัฐยังไม่มีความร่วมมือกันระหว่างกันที่ชัดเจนในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- การกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจ FinTech แม้ว่าปัจจุบันความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลเริ่มมีแนวโน้มที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น ความร่วมมือระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงาน ป.ป.ช.ในเรื่องการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการแสดงตน และการระบุตัวตนและการพิสูจน์ทราบตัวตนของลูกค้า รวมถึงการโอนเงินข้ามประเทศ ให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และสอดคล้องกับเทคโนโลยี FinTech ที่ผู้ประกอบการนำมาใช้ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังไม่มีความร่วมมือที่ชัดเจน

- การแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง และหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชน รวมถึงการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องฐานข้อมูลสำหรับใช้ตรวจสอบข้อมูลและยืนยันตัวตนของบุคคล เช่น ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ข้อมูลประวัติอาชญากรรม เป็นต้น ที่หน่วยงานภาครัฐควรมีฐานข้อมูลกลาง เพื่อให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนใช้เป็นฐานข้อมูลในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น การนำเทคโนโลยีการยืนยันตัวตนด้วยข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics) มาใช้สำหรับยืนยันตัวบุคคลโดยเชื่อมข้อมูลกับฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง โดยมีตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น ประเทศอินเดีย มีโครงการเก็บข้อมูล biometric ของประชาชนที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยเก็บข้อมูลกว่า 90% ของประชากร¹⁵⁰ และในประเทศบังคลาเทศมีการใช้ลายนิ้วมือ (Fingerprint) เชื่อมกับฐานข้อมูลของกรมการปกครองของประเทศดังกล่าว ทำให้สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ง่าย ส่งผลให้การกำกับดูแลด้านการป้องกันการฟอกเงินและการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) ง่ายขึ้น

- ปัจจุบันยังมีบริษัทที่ประกอบธุรกิจ FinTech อยู่นอกระบบเป็นจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มบริษัทเหล่านี้ไม่ยอมถูกกำกับดูแลและตรวจสอบจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

¹⁵⁰ Thales. Biometrics: authentication & identification (definition, trends, use cases, laws and latest news) - 2020 review. 24 June 2020. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563. จาก <https://www.thalesgroup.com/en/markets/digital-identity-and-security/government/inspired/biometrics>

8. ความท้าทาย

8.1 นโยบายภาครัฐ

นโยบายของภาครัฐ ควรกำหนดให้ชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอแต่ละหน่วยงานมีวัตถุประสงค์เป็นของตนเอง ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความลำบาก เนื่องจากผู้ประกอบการที่อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายจะดำเนินการต้องติดต่อหน่วยงานของรัฐหลาย ๆ หน่วยงาน ซึ่งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน ทำให้เกิดความเสียเปรียบเมื่อเทียบกับผู้ประกอบการที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบกฎหมาย และไม่มีหน่วยงานใดมากำกับให้ธุรกิจเหล่านั้นมาอยู่ในระบบสุดท้ายทำให้ผู้ประกอบการที่ไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายได้ประโยชน์ไป และควรมีการรับฟังความคิดเห็นก่อนออกกฎหมายให้เหมาะสมที่สุด และทำความเข้าใจของระบบในแต่ละธุรกิจด้วยทั้งธุรกิจที่มีอยู่ในปัจจุบันและธุรกิจใหม่ ๆ ด้วย

8.2 หน่วยงานกำกับดูแล

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลไม่มีความรู้ด้าน FinTech เพียงพอ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการออกกฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลที่ไม่เหมาะสม จนอาจขัดขวางนวัตกรรมหรือการดำเนินธุรกิจได้

- การสร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาชน เข้าใจกฎเกณฑ์ การปฏิบัติตามกฎหมาย เน้นไปที่การสร้างความรู้ความตระหนักมากขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ภาครัฐออกบังคับใช้

- หากไม่มีการวางมาตรการการตรวจสอบกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้นานาประเทศหมดความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจกับประเทศไทย

- การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยกำกับในต่างประเทศ กรณีมีอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้วมีรูปแบบการเคลื่อนย้ายเงินโดยอาศัย FinTech ซึ่งมีเครือข่ายการใช้งานได้ทั่วโลก จะทำให้เกิดความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างยิ่ง

- เนื่องจากการทำธุรกรรมทางการเงินง่ายขึ้น ตรวจสอบยากขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาแนวทางตรวจสอบให้ทันสมัยอยู่เสมอ และมีเครื่องมือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ

- องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Nonprofit organization หรือย่อว่า NPO) บางแห่งหรือลัทธิศาสนาที่มีความเสี่ยง อาจมีการเรียกรับเงินบริจาค ระดมเงินทุน Self-funding เพื่อสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย โดยอ้างการกุศลบังหน้าโดยใช้ Prepaid card ทำให้เข้าถึงและตรวจสอบยาก

9. แนวทางการกำกับและตรวจสอบด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของธุรกิจ

Fintech ในต่างประเทศ

อิตาลี

- กำหนดให้ผู้ให้บริการในการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลต้องมีการจดทะเบียนก่อนจะให้บริการ และปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่อง AML/CFT ทั้งหมด มีการประเมินความเสี่ยงด้าน ML/TF ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลและใช้ผลการประเมินความเสี่ยงดังกล่าวในการปรับปรุงนโยบาย และยุทธศาสตร์ รวมถึงให้ผู้ให้บริการนำผลการประเมินดังกล่าวไปปรับใช้กับธุรกิจของตนด้วย

- หน่วยกำกับสามารถขอข้อมูลดังต่อไปนี้จากผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล

1) ข้อมูลธุรกิจ เช่น บริการที่เสนอ ที่อยู่สถานที่ประกอบการ ผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของกิจการ

2) รายละเอียดของธุรกรรมแต่ละครั้ง เช่น วันที่ มูลค่า ผู้ทำธุรกรรม คู่กรณีของธุรกรรม บัญชี (Wallet) ที่ใช้ บัญชีธนาคารที่เกี่ยวข้อง (รวมถึงเจ้าของบัญชี ผู้มีอำนาจ ที่มา/ปลายทางของเงิน และลักษณะการหมุนเวียนเงิน)

3) ข้อมูลลูกค้า หรือผู้ถือ wallet ข้อมูลที่ทำให้สามารถระบุที่อยู่ของสินทรัพย์ดิจิทัล (สินทรัพย์ดิจิทัล address) และเจ้าของสินทรัพย์ดิจิทัล ข้อมูลตัวตนที่ชัดเจน หมายเลขธุรกรรม

4) ข้อมูลบัญชี หรือ wallet เช่น มูลค่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม รายงานความเคลื่อนไหวของบัญชี และ

5) ประเภท และลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัล

ตั้งแต่ปี 2558 ธนาคารกลางอิตาลีแจ้งเตือนผู้บริโภคถึงความเสี่ยงสูงของการซื้อขาย และการถือครองสินทรัพย์ดิจิทัลและยังได้กำกับดูแลตัวกลางการแลกเปลี่ยนในประเด็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล

- หน่วยข่าวกรองทางการเงินอิตาลียังได้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ในเรื่องความเสี่ยงและแนวโน้มในการฟอกเงินใหม่ๆ และแจ้งให้ผู้มีหน้าที่รายงานทราบในปี 2562 เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงกำหนดให้มีการรายงาน STR ตามแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นมาเฉพาะเรื่องสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น ในส่วนของผู้ให้บริการ รายละเอียดธุรกรรม ลูกค้า และ wallet หรือบัญชี

- ในปี 2559 และปี 2561 หน่วยข่าวกรองทางการเงินอิตาลียังได้เผยแพร่คดีตัวอย่างเรื่องการฟอกเงิน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย

นอร์เวย์

กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งหมายรวมถึงผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเสมือนและเงินจริง และผู้ถือครองแทน เป็นผู้มีหน้าที่รายงานตั้งแต่ 15 ตุลาคม 2561 และได้นิยามเงินเสมือนว่าเป็นมูลค่าทางดิจิทัลที่ไม่ได้ออกโดยรัฐบาล แต่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้แลกเปลี่ยน โอน เก็บ หรือซื้อขายได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ นิยามผู้ถือครองให้หมายถึงผู้ถือครองกฎแจ้งเข้ารหัสที่ออกโดย

เอกชนในนามของลูกค้า เพื่อประโยชน์ในการโอน เก็บ หรือซื้อขายเงินเสมือน ทั้งนี้ ผู้ให้บริการดังกล่าว ต้องจดทะเบียนกับหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงิน (ธนาคารชาติ) โดยให้แจ้ง ชื่อ หมายเลขนิติบุคคล ที่อยู่ ประเภทการให้บริการ ชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขประชาชน ของผู้จัดการหรือผู้บริหาร รวมถึงรายชื่อ กรรมการ และผู้ประสานงานด้วย

ณ เดือนมิถุนายน 2562 มีผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล จดทะเบียนแล้ว 6 ราย และ อีก 20 รายยังอยู่ระหว่างการพิจารณาเนื่องจากยังไม่มีนโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้าน AML/CFT ซึ่งแสดงถึงความหลากหลายในด้านขนาด ความสามารถ และความรู้ในเรื่อง AML/CFT และได้สั่งยุติ การให้บริการ สินทรัพย์ดิจิทัล ATM ไปแล้ว 3 แห่ง โดยยังไม่มี การติดตั้งใหม่

สวีเดน

- หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินถือว่า bitcoin และ ethereum เป็นสื่อกลางการชำระเงิน ตั้งแต่ 2556 ซึ่งทำให้ผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนต้องได้รับอนุญาต และจึงต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ด้าน AML/CFT ด้วย

- จาก STR ที่ได้รับ และที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิด ได้หลีกเลี่ยงไปใช้ช่องทางผู้ให้บริการที่ไม่ได้รับอนุญาตแทน

ฟินแลนด์

- พระราชบัญญัติผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2562 ผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลจึงต้องได้รับการจดทะเบียนโดยหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงิน ซึ่งก่อนรับจดทะเบียนจะมีการตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงด้าน AML/CFT จากนโยบายภายใน และขั้นตอนการปฏิบัติของแต่ละธุรกิจ

- ร่างระเบียบที่จะออกโดยหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินจะกำหนดในเรื่องการถือครอง และการคุ้มครองลูกค้า และการแยกเงินลูกค้าออกจากเงินผู้ให้บริการ โดยแนวทางปฏิบัติที่จะออกเร็ว ๆ นี้ จะกล่าวถึงการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ด้าน AML/CFT

- ก่อนการออกพระราชบัญญัติ หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินได้ร่วมมือกับผู้ดำเนินการ เสนอขายเหรียญเพื่อการลงทุนภายใต้กรอบของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และเครื่องมือทางการเงิน เพื่อพยายามระบุให้ได้ว่า เมื่อใด สินทรัพย์ดิจิทัลจึงจะถือเป็นเครื่องมือทางการเงิน คือ เมื่อสามารถ โอนเปลี่ยนมือได้ นอกจากนี้หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงิน ยังได้รวบรวมคำถามและคำตอบให้เข้าถึงได้ ผ่านหน้าเว็บไซต์

จากประสบการณ์ของหน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินพบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล นั้นต้องการจะอยู่ภายใต้การกำกับ เพื่อให้การดำเนินการของตนเป็นไปอย่างถูกกฎหมาย เนื่องจาก ที่ผ่านมาผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พบปัญหาในการเปิดบัญชีธนาคาร ปัญหาต่อมาจึงอยู่ที่การสื่อสาร กับประชาชนโดยทั่วไปว่าการให้อนุญาตไม่ได้แปลว่ารับรองโดยสมบูรณ์

เม็กซิโก

- มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและการระบุงการกระทำผิดที่ทำให้ได้ทรัพย์สินในเดือนมีนาคม 2561 เพื่อกำหนดให้การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล ที่ไม่ได้กระทำโดยสถาบันเทคโนโลยีทางการเงิน และสถาบันด้านเครดิตที่ได้รับอนุญาตเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยง
- ออกกฎหมายการกำกับดูแลสถาบันเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งอนุญาตให้สถาบันเทคโนโลยีทางการเงินให้บริการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารกลางเม็กซิโก
- ออกมาตรการและแนวทางปฏิบัติด้าน AML/CFT ที่เกี่ยวกับ สินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งธนาคารกลางเห็นว่าสินทรัพย์ดิจิทัลมีความเสี่ยงสูงด้านฟอกเงินและสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เนื่องจากสามารถโอนไปยังต่างประเทศได้ง่าย และยังไม่มีความมาตรฐานกลางระหว่างประเทศในการควบคุม และป้องกัน แต่ก็ยังต้องการจะส่งเสริมให้มีการใช้เป็นการภายในระหว่างสถาบันทั้งสองประเภท
- มีการกำหนดมาตรการและขั้นตอนสำหรับสถาบันด้านเครดิตที่เกี่ยวกับ AML/CFT และสินทรัพย์ดิจิทัล

ญี่ปุ่น

- แก้ไขกฎหมายบริการชำระเงิน และกฎหมายป้องกันการโอนเงินที่ได้จากการกระทำความผิดในปี 2559 เนื่องจากมี ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ขนาดใหญ่รายหนึ่งล้มละลายในปี 2557 และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ สินทรัพย์ดิจิทัล ของ FATF ที่ออกในปี 2558
- หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินได้จัดตั้งหน่วยตรวจสอบ ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลในเดือนสิงหาคม 2560 ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยี และด้าน AML/CFT
- มีการออก red flags ในเดือนเมษายน 2562 โดยในการจดทะเบียน หน่วยงานกำกับดูแลด้านการเงินจะประเมินนโยบายด้าน AML/CFT ซึ่งเน้นที่ความสอดคล้องกับความเสี่ยงขององค์กร หลังจากนั้นจะมีการประเมินและตรวจสอบ off-site และ on-site อย่างต่อเนื่อง
- มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสมาคมแลกเปลี่ยนเงินเสมือน ทำหน้าที่ทั้งให้ความรู้และกำกับดูแลสมาชิก ผ่านระเบียบของสมาคมด้าน AML/CFT นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติด้าน AML/CFT โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ด้วย

สหรัฐอเมริกา

- สหรัฐอเมริกามีนโยบายการกำกับดูแลที่เป็นกลางต่อเทคโนโลยี คือผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัลทางการเงินจะต้องดำเนินการเหมือนกับผู้ให้บริการสินทรัพย์ทางการเงิน หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้กรอบ AML/CFT โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในสหรัฐอเมริกา (FinCEN, BSA, OFAC, IRS, SEC, CFTC เป็นต้น) ซึ่งมีอำนาจในการดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลแต่ละส่วน
- หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสหรัฐอเมริกาใช้ข่าวกรองทางการเงินจาก FinCEN เพื่อการสืบสวนทางการเงิน ซึ่งรวมถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย โดย FinCEN จะใช้ข้อมูลหลัก 2 ส่วน

ได้แก่ STR ที่รายงานโดยผู้ให้บริการทางการเงินปกติ และที่รายงานโดยผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัล แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ

- สหรัฐอเมริกามีการลงโทษทั้งทางแพ่ง และทางอาญา

ไทย

- พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ปี 2561 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 13 พฤษภาคม 2561 ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลต้องได้รับการจดทะเบียนโดยหน่วยงานกำกับดูแล (ก.ล.ต.) แบ่งเป็น 3 ประเภท

- ธปท. มีการปรับตัวใน 3 ด้าน ได้แก่ (1) การปรับโครงสร้างองค์กร (2) การพัฒนาด้านบุคลากร และ (3) การปรับปรุงกระบวนการทำงาน รวมทั้งระบบงานและข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถตอบโจทย์การดูแลระบบสถาบันการเงินให้เติบโตอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ เช่น มีการจัดตั้งฝ่ายงานใหม่ เพื่อทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถาบันการเงินทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะ เพื่อยกระดับการกำกับดูแลด้านเทคโนโลยีให้ได้มาตรฐานสากล

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินที่ทันสมัย มั่นคงปลอดภัย และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงเทียบเท่ามาตรฐานสากล ธปท. จึงเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทางการเงินทั้งสถาบันการเงิน และผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินสามารถขอเข้าทดสอบนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการทางการเงิน ภายใต้ขอบเขตที่กำหนดใน Regulatory Sandbox

- ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยตรวจสอบรายชื่อกรรมการหรือผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการของนิติบุคคลว่าเคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่

บทที่ 4

กรณีศึกษาการกระทำความผิด

ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับ FinTech

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion) ได้นำกรณีศึกษาการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับ FinTech เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น

1. กรณีศึกษา คดีฉ้อโกงประชาชน ชักชวนในหน่วยลงทุนอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ได้รับรายงานจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค กรณีประกอบธุรกิจของบริษัท ยูฟีนสโตร จำกัด มีพฤติกรรมส่อเสี่ยงต่อการกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเป็นกรณีมีพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน กล่าวคือ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2556 บริษัท ยูฟีนสโตร จำกัด ได้จดทะเบียนนิติบุคคล และได้ยื่นขอจดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. 2545 ต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในเวลาต่อมา โดยในคำขอยื่นจดทะเบียนดังกล่าว ได้ยื่นแผนการประกอบธุรกิจขายตรง โดยมี

- สินค้าประเภทเครื่องดื่มผลไม้รวมสมุนไพร
- เครื่องสำอาง

และได้รับการอนุญาตเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2557 ซึ่งตามแผนประกอบธุรกิจขายตรงที่ได้ยื่นขออนุญาตและได้รับอนุญาตนั้น เป็นการประกอบธุรกิจขายตรง ด้วยการรับสมัครสมาชิกเป็นผู้นำยี่ห้ออิสระเพื่อเสนอขายสินค้านี้ กล่าวคือ สมาชิกหรือผู้นำยี่ห้ออิสระจะได้รับผลตอบแทนเป็นเงินจากการขายสินค้าของบริษัท และตามแผนการจ่ายผลตอบแทนตามที่ได้รับอนุญาตนั้น ให้จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม จำนวน 2 รายการ ได้แก่

- (1) ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำผลไม้รวมสมุนไพร
- (2) ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง จำนวน 3 รายการ

แผนการลงทุน/แผนรายได้									การจ่ายรายได้
ลงทุน	ซื้อสินค้า P-Point	ส่วนลด S-Point	ลงทุน U-Point	ค่าแนะนำ FS	กับ W/S	สูงสุด ต่อวัน	แบกแข็ง roll up	ยอดขายทั่วโลก	แบบที่ 1 70%:30% 70% Wallet 30% U-Token
1 Star 500	500	500	200	7%	7%	500	3% 3 รูน	-	กลุ่มของรายได้ 1.ค่าแนะนำ (FS) 2.กับ (W/S) 3.แบกแข็ง 4.ยอดขายทั่วโลก
2 Star 1000	1000	1000	450	8%	8%	1000	3% 4 รูน	-	
3 Star 5000	5000	5000	2500	9%	9%	5000	3% 5 รูน	1% 7x3star	
4 Star 10000	10000	10000	5500	10%	10%	7000	3% 6 รูน	1% 7x4star	
5 Star 50000	50000	50000	30000	12%	10%	10000	3% 7 รูน	1% 7x5star	
รหัสเดียวทำได้ทั่วโลก 1Code1World **ไม่ต้องรักษายอด** **ไม่ต้องต่ออายุ** **ไม่ต้องชวนคน** **สินค้าทั่วโลก** 7 รหัสรับสูงสุด 73.5 ล้าน $10,000 \times 35 \times 30 = 10,500,000$ บาท/เดือน/รหัส $\times 7 = 73,500,000$ บาท/เดือน									แบบที่ 2 60%:30%:10% 60% Wallet 30% U-Token 10% uFUN
									กลุ่มของรายได้ 1.U-Token

ภาพที่ 4 แผนการประกอบธุรกิจขายตรง

แต่ปรากฏว่าบริษัท ยูฟันสโตร์ จำกัด กับพวก มิได้จำหน่ายสินค้าจำนวน 3 รายการ ดังกล่าว ตามที่ได้จดทะเบียนไว้ แต่กลับนำเสนอขายหน่วยลงทุนทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบออนไลน์ หรือที่เรียกว่า U-TOKEN ซึ่งบริษัท ยูฟันสโตร์ จำกัด เป็นผู้กำหนดขึ้นเอง และมีใช้สินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แต่อย่างใด นอกจากนี้ บริษัท ยูฟัน สโตร์ จำกัด มิได้ประกอบธุรกิจให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนที่ได้จดทะเบียนไว้อีกด้วย แต่เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงในการยื่นจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงเพื่อให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรง และนำไปใช้อ้างต่อประชาชนโดยทั่วไปว่าเป็นธุรกิจที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย อันเป็นกรณีที่บริษัท ยูฟันสโตร์ จำกัด ได้สิทธิมาโดยไม่สุจริต และการที่บริษัท ยูฟันสโตร์ จำกัด กับพวก มิได้ดำเนินธุรกิจขายตรงตามที่ได้รับอนุญาตไว้ แต่กลับชักชวนให้บุคคลอื่นเข้าร่วมลงทุนและสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนเป็นเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่น (หน่วยเงินหรือหน่วยการลงทุน U Point , U-TOKEN) และผลตอบแทนนั้นมีอัตราขั้นสูง ซึ่งผลตอบแทนได้มาจากการหาสมาชิกเพิ่มและการเพิ่มขึ้นของค่าเงินหรือหน่วยลงทุน (U-TOKEN) ที่บริษัท ยูฟันสโตร์ จำกัด กับพวก กำหนดขึ้นเอง โดยผลตอบแทนดังกล่าวไม่ได้มาจากการขายสินค้า หรือจากการนำเงินทุนที่ได้จากสมาชิกไปดำเนินการธุรกิจหรือร่วมลงทุนกับสถาบันการเงินหรือตลาดหลักทรัพย์อื่นใด อันเป็นการโฆษณาหรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชนหรือกระทำการใด ๆ ให้ปรากฏ

ต่อบุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ซึ่งการโฆษณาหรือประกาศจะกระทำด้วยวิธีการใด ๆ ก็ได้ เช่น การแจกเอกสารเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ หรือเป็นการบอกกล่าวระหว่างกันของบุคคลในลักษณะปากต่อปาก มีการให้สัญญาว่าจะจ่ายหรืออาจจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนจากการเข้าร่วมลงทุน โดยจะจ่ายผลตอบแทนเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดก็ได้ ซึ่งผลประโยชน์ตอบแทนที่จ่ายให้นั้นเป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ผู้ชักชวนหรือบุคคลอื่นนำเงินจากผู้เข้าร่วมลงทุนรายใหม่มาหมุนเวียนจ่ายให้กับผู้ร่วมลงทุนรายก่อน หรือผู้ชักชวนหรือบุคคลอื่นไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะจ่ายให้ผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราตามที่สัญญานั้นได้ พฤติการณ์แห่งการกระทำของบริษัท ยูฟัน สโตร์ จำกัด กับพวก จึงน่าเชื่อได้ว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และมาตรา 21 ความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 4 และความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ประกอบมาตรา 38 อันเข้าลักษณะเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบริษัท ยูฟัน สโตร์ จำกัด กับพวก ได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว

การดำเนินการและผลการดำเนินการ

สำนักงาน ปปง. ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางแพ่งในกรณี ยูฟัน สโตร์ เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจกว่า 554 ล้านบาท และศาลพิพากษาจำคุก 22 จำเลย คดีแชร์ลูกโซ่ยูฟัน 12,255 ปี สั่งปรับบริษัทยูเทรดดี้งจำกัดจำเลยร่วม 1,225 ล้านบาท โดยให้ร่วมกันคืนเงินที่กู้ยืมและฉ้อโกงไปรวมกว่า 356 ล้านบาท แก่ผู้เสียหาย 2,451 คน พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี และพิพากษายกฟ้องจำเลยอีก 21 คน

ที่มา: คม ชัด ลึก

กรณีศึกษาตามข้างต้น บริษัท ยูฟัน สโตร จำกัด ไม่มีการซื้อขายสินค้าตามที่บริษัทกล่าวอ้าง แต่ใช้การซื้อขายสินค้าออนไลน์อำพรางการกระทำที่แท้จริง คือ การขายหน่วยการลงทุนยูโทเคน (U-TOKEN) ที่ไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย แต่บริษัทอ้างว่าเป็นสกุลเงินมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ คล้ายกับการลงทุนหุ้นแต่ได้ผลตอบแทนเร็วกว่าและมีมูลค่าสูงกว่า และหากมีการหาสมาชิกต่อเพิ่มจะได้ผลตอบแทนร้อยละ 7 - 12 ของเงินที่สมาชิกใหม่นำมาลงทุนใหม่ โดยมีพฤติการณ์นำเงินหมุนเวียนจากสมาชิกเก่ามาจ่ายให้สมาชิกใหม่ โดยมีมูลค่าความเสียหายกว่า 350 ล้านบาท ซึ่งกรณีนี้เป็นปัญหาแชร์ลูกโซ่ (money game) เป็นรูปแบบหนึ่งของธุรกิจการเงินนอกระบบ และมีการแพร่ขยายได้อย่างรวดเร็วตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งปัจจุบันธุรกิจการเงินนอกระบบได้มีการพัฒนารูปแบบของธุรกิจอย่างต่อเนื่อง มีความซับซ้อนทันสมัยมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ก่อให้เกิดปัญหากระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาหลักเกิดจากการที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการลงทุน และผลตอบแทนที่ควรได้รับการลงทุนปกติที่มีใช้เป็นการฉ้อโกงประชาชน ผลกระทบประชาชนจำนวนมากตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยกรณีนี้เป็นการลงทุนในหน่วยลงทุนอิเล็กทรอนิกส์ โดยเงินสกุลดังกล่าวบริษัทได้กำหนดขึ้นมา เพื่อใช้ซื้อ-ขายสินค้าระหว่างสมาชิกด้วยกัน และจะมีการซื้อ-ขายกันในระบบอีคอมเมิร์ซเท่านั้น โดยผู้ที่ถือเงินสกุลดังกล่าวไว้ บริษัทอ้างว่าสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดจริงในมูลค่าสูงกว่า การพัฒนารูปแบบและวิธีการในการสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อและนำเงินมาร่วมทำธุรกิจ ดังเช่นกรณีศึกษาที่มีการกล่าวอ้างว่าหน่วยการลงทุนยูโทเคน (U-TOKEN) เป็นสกุลเงินมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ คล้ายกับการลงทุนหุ้นแต่ได้ผลตอบแทนเร็วกว่าและมีมูลค่าสูงกว่า

ซึ่งแท้ที่จริงแล้วไม่ได้ยึดโยงกับการทำธุรกิจใด ๆ เป็นเพียงการร่วมระดมทุนเพื่อนำเงินมาจ่ายหมุนเวียนให้กับสมาชิกที่เข้ามาสู่กระบวนการตรงนี้ ประกอบกับเมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนมากขึ้น การอาศัยช่องทางนี้ในการหลอกลวงประชาชนยิ่งทำให้ธุรกิจแชร์ลูกโซ่มีการขยายตัวออกไปได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ณ ขณะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการกำกับดูแลเกี่ยวกับการเสนอขายหน่วยลงทุนอิเล็กทรอนิกส์ หรือการระดมทุนด้วยการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชนแต่อย่างใด นอกจากพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ที่กำหนดลักษณะการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน โดยกำหนดให้การประกาศหรือโฆษณาต่อประชาชนตั้งแต่สิบคนขึ้นไปในการกู้ยืมเงิน โดยสัญญาว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยบริษัทรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่า บริษัทจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้กู้ยืมเงิน หรือโดยที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนเพียงพอที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ เป็นการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อันเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2561 เป็นต้นมา ได้มีการบังคับใช้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งส่งผลให้การระดมทุนด้วยการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชนเป็นกิจกรรมที่ถูกกำกับดูแลภายใต้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งผู้ที่ออกโทเคนดิจิทัลที่ประสงค์จะเสนอขายโทเคนดิจิทัลดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต. และให้กระทำโดยเฉพาะนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด และต้องยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายโทเคนดิจิทัลและร่างหนังสือชี้ชวนต่อสำนักงาน ก.ล.ต. โดยมีรายละเอียดตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด ดังนั้น ในปัจจุบันหากมีการเสนอขายหน่วยลงทุนอิเล็กทรอนิกส์ในเบื้องต้น ผู้ที่ประสงค์จะลงทุนก็สามารถตรวจสอบกับสำนักงาน ก.ล.ต. ก่อนว่า บริษัทดังกล่าวได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต. แล้วหรือไม่

2. กรณีศึกษาคดีฉ้อโกงประชาชน โดยการหลอกให้ร่วมลงทุนซื้อขายแลกเปลี่ยนสกุลเงินตราต่างประเทศ

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ได้รับรายงานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2562 เกี่ยวกับพฤติกรรมของ นาย พ. กับพวก ซึ่งเป็นกรณีมีพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กล่าวคือ นาย พ. ได้ใช้เว็บไซต์เป็นช่องทางในการหลอกลวงโฆษณาชักชวนประชาชนทั่วไปให้นำเงินไปลงทุนซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่างประเทศ (Forex) โดยเสนอผลตอบแทนในอัตราร้อยละ 60 – 80 ของเงินกำไรที่ได้จากการเทรดฟอเร็กซ์ และประกันเงินต้นที่ร่วมลงทุนร้อยละ 100 เมื่อผู้ลงทุนโอนเงินไปยังบริษัทแล้ว ทางบริษัทจะอ้างว่านำเงินของผู้ลงทุนไปเทรดค่าเงินสกุลต่างประเทศซึ่งผู้ลงทุนจะถอนเงินกำไรออกมาได้หลังจากบริษัทเปิดเทรดแล้วมีกำไรในพอร์ตลงทุนมากกว่า 8% ขึ้นไป ถึงจะสามารถถอนกำไรออกมาได้ ต่อมาภายหลังบริษัทไม่จ่ายผลตอบแทนและเงินทุนคืนตามที่ตกลงกันไว้ได้ทำให้ผู้เสียหายจากการร่วมลงทุนกว่า 7,000 ราย มูลค่าความเสียหายรวมกันกว่า 1,400 ล้านบาท (หนึ่งพันสี่ร้อยล้านบาทถ้วน) โดยการซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่างประเทศ (Forex) ค่าระเงินต่างประเทศ ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 การทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินตราต่างประเทศต้องทำกับผู้ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เช่น ธนาคารพาณิชย์เท่านั้น นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เคยมีประกาศ ฉบับลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2550 เรื่อง การซื้อขายเงินตราต่างประเทศทาง Internet ชี้แจงว่าการให้บริการซื้อขายค่าเงินสกุลต่าง ๆ (Forex) ผ่านทาง Internet กรณีผู้ให้บริการดังกล่าวอยู่ต่างประเทศ เมื่อบุคคลในประเทศต้องโอนเงินออกเพื่อชำระหนี้ตามธุรกรรมซื้อขายแลกเปลี่ยนเงิน ซึ่งปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยไม่เคยอนุญาตให้มีการประกอบธุรกิจในการซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่างประเทศ (Forex) นอกจากนั้น นาย พ. ก็ไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา อันเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 อันเข้าลักษณะเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นาย พ. กับพวก ได้ไปซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว

ตามกรณีศึกษาเป็นการระดมเงินจากประชาชนโดยอ้างว่าจะนำไปแก่งกำไรในตลาด Forex โดยเสนอผลตอบแทนในอัตราร้อยละ 60 – 80 ของเงินกำไรที่ได้จากการเทรดฟอเร็กซ์ และประกัน

เงินต้นที่ร่วมลงทุนร้อยละ 100 ซึ่งบุคคลที่สนใจจะลงทุนต้องมีการสมัครเป็นสมาชิกผ่านทางเว็บไซต์ เพื่อให้ได้ username และ password ในการเข้าเว็บไซต์เพื่อประโยชน์ในการเทรดฟอเร็กซ์ เช่น ดูข้อมูลพอร์ตการลงทุนของตนเอง หรือแสดงประวัติการซื้อขาย เป็นต้น วิธีการในการเทรดนั้นสามารถกระทำได้หลายช่องทาง เช่น ผู้ลงทุนอาจจะทำการเทรดด้วยตนเอง ฝากเทรดโดยเทรดเดอร์ หรือฝากเทรดโดยใช้ BOT หรือ AI (Artificial Intelligence) ซึ่งเมื่อบริษัทไม่ได้มีการเก็งกำไร ในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจริง จึงไม่ได้มีการใช้ AI เป็นเครื่องมือในการช่วยเทรดจริงตามที่กล่าวอ้าง แต่เป็นเพียงการกล่าวอ้างเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการลงทุนหรือการระดมทุนจากประชาชนผู้หลงเชื่อแล้วเข้ามาลงทุนโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) เท่านั้น ทั้งนี้ วิธีการในลงทุนนั้นเมื่อผู้ที่ประสงค์จะลงทุนได้มีการสมัครเป็นสมาชิกตามข้างต้นแล้ว ผู้ลงทุนต้องดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีของบริษัทที่อ้างว่าทำธุรกิจเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อเปิดบัญชีดิจิทัลของบริษัทเป็นพอร์ตการลงทุนในการออกคำสั่งซื้อหรือขายเพื่อการเก็งกำไร เมื่อมีการโอนเงินเข้าบัญชีบริษัทแล้วเงินจำนวนดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในพอร์ตลงทุนของผู้ลงทุนเป็นเงินดิจิทัลตามที่ได้มีการสมัครเป็นสมาชิกบนหน้าเว็บไซต์ ซึ่งบัญชีดิจิทัลดังกล่าวจะแสดงตัวเลขเงินและกำไรที่ได้รับ ทั้งนี้ ผู้ลงทุนสามารถตรวจสอบประวัติการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินผ่านแอปพลิเคชันของบริษัท¹⁵¹ นอกจากนี้ จากกรณีศึกษาพบว่า มีการทำธุรกรรมทางการเงินโดยใช้ระบบ E-payment โดยผู้ลงทุนใช้วิธีการโอนเงินผ่าน Mobile Banking ไปยังบัญชีของบริษัทผู้ประกอบการ และเมื่อมีการได้ผลกำไรจากการเก็งกำไรดังกล่าวก็จะมีกำไรโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ลงทุน ซึ่งในช่วงแรกผู้ลงทุนสามารถถอนเงินสดออกมาได้ แต่ต่อมาบริษัทได้ขอเลื่อนการจ่ายผลกำไรโดยอ้างเหตุขัดข้องต่าง ๆ เช่น มีนักลงทุนถอนเงินจำนวนมากทำให้ระบบล่าช้า หรือมีการปรับปรุงเว็บไซต์ เป็นต้น เป็นเหตุให้ผู้ลงทุนไม่สามารถถอนเงินสดจากบัญชีได้จนผู้ลงทุนหลายรายเริ่มสงสัยว่าพฤติกรรมของบริษัทตามที่กล่าวมาจะเน้นการระดมทุนจากสมาชิก จูงใจด้วยผลตอบแทนสูง และอ้างว่านำไปลงทุนในธุรกิจเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศซึ่งให้ผลตอบแทนดี แต่แท้จริงแล้วเป็นไปเพื่อหาสมาชิกใหม่ให้ได้ในจำนวนมากเพื่อนำเงินจากรายใหม่มาจ่ายให้รายเก่า โดยจะทำแบบนี้ไปทอด ๆ กันเป็นลูกโซ่ ท้ายที่สุดจนเมื่อถึงจุดที่ธุรกิจหมุนเงินไม่ทัน ก็จะเริ่มเลื่อนการจ่ายผลตอบแทนและหนีไปในที่สุดส่งผลให้มีการแจ้งความร้องทุกข์ ซึ่งเบื้องต้นของกรณีศึกษานี้มีผู้เสียหายจากการร่วมลงทุนกว่า 7,000 ราย มูลค่าความเสียหายรวมกันประมาณ 1,400,000,000 บาท (หนึ่งพันสี่ร้อยล้านบาทถ้วน) การกระทำดังกล่าวถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งตามกรณีศึกษาดังกล่าวมีพฤติกรรมแห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวล

¹⁵¹ Workpoint Today. (2562). เฝ้าระวังเฝ้าถือแข่งผู้บริหาร Forex-3D ผู้เสียหายนับหมื่นถอนเงินคืนไม่ได้. สืบค้นจาก <https://workpointnews.com/2019/11/01/forex-3d-money3/>

กฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อันเข้าลักษณะเป็น ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เมื่อผู้กระทำได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากการกระทำความผิดความผิด ทรัพย์สินดังกล่าวจึงเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และโดยที่มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 กำหนดว่า “ผู้ที่โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานเพื่อชุกซ่อน หรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะ ที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้น ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน” ดังนั้น พฤติการณ์ ตามกรณีศึกษาจึงอาจเข้าลักษณะเป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

แม้ว่าการนำเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) มาใช้เพื่อพัฒนาการทำธุรกรรมทางการเงิน มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการทางการเงินให้มีความรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ และช่วยจัดอุปสรรคการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ของกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลสถาบันการเงินให้มีโอกาสเข้าถึงและสามารถใช้ ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการช่วยสนับสนุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเงินให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันอาชญากร ก็ได้เล็งเห็นประโยชน์จากการอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ Social network เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้ตนเองชักชวนประชาชนให้เข้าร่วมลงทุนซึ่งซึ่งมิได้มีการ ลงทุนตามที่กล่าวอ้างจริง ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมไปถึงการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ผ่าน Mobile Banking ซึ่งเป็นช่องทางการทำธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ทำให้ การทำธุรกรรมเกิดความสะดวก และรวดเร็วเพียงแค่มือถือโทรศัพท์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็สามารถ ทำธุรกรรมทางการเงินได้โดยง่าย ซึ่งผู้กระทำความผิดกับเหยื่อไม่จำเป็นต้องพบหน้ากัน แต่สามารถใช้ เทคโนโลยีเป็นช่องทางเพื่อให้การกระทำความผิดสามารถกระทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทางการเงินนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้กระทำความผิดกับเหยื่อเท่านั้นที่ไม่ต้องพบหน้ากัน สถาบันการเงิน หรือ Non-Bank กับ ผู้ทำธุรกรรมเอง ก็ไม่จำเป็นต้องพบหน้ากันในขณะที่มีการทำธุรกรรมอย่างเช่น ในอดีตอีกต่อไป โดยการไม่พบหน้ากันดังกล่าวย่อมส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงิน หรือ Non-Bank ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรม ณ ขณะทำธุรกรรมของลูกค้า จึงอาจทำให้การติดตามความเคลื่อนไหว

ทางการเงินของลูกค้าโดยการใช้เจ้าหน้าที่คอยสังเกตการทำธุรกรรมนั้นกระทำได้อย่างขึ้น ดังนั้นสถาบันการเงิน หรือ Non-Bank อาจต้องอาศัยระบบเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วยในการติดตามตรวจสอบความเคลื่อนไหวในการทำธุรกรรมของลูกค้า ซึ่งการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้าเป็นกระบวนการหนึ่งนี้เป็นกระบวนการหนึ่งในการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามกฎหมายกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ. 2563 ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงการทำธุรกรรมที่ผิดปกติ และสามารถรายงานเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยมายังสำนักงาน ปปง. นอกจากสถาบันการเงิน หรือ Non-Bank ที่ต้องมีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้าแล้ว หน่วยงานของรัฐเองก็จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับรายงานมาเช่นเดียวกันและต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบ และยับยั้งให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดต่อไป ตลอดจนเพื่อเป็นการปราบปรามมิให้ผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion) ซึ่งบทนี้นำเสนอสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 รูปแบบ แนวโน้มและพัฒนาของ FinTech, Financial Inclusion และระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่

ปัจจุบัน FinTech เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ทำให้สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคม ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินขั้นพื้นฐานได้ และสำหรับประเทศไทย ภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาเกี่ยวกับ FinTech อย่างจริงจัง เช่น รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบาย “Thailand 4.0” ที่มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ทันสมัย เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีการออกกฎหมายให้ทันกับเทคโนโลยีปัจจุบัน เช่น พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่อง หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) สำหรับการเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ภาคเอกชนก็ให้ความสำคัญ ของการปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจให้สอดคล้องกับกระบวนการซื้อขายและชำระเงินที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยปรับตัวเข้าสู่การให้บริการผ่าน Digital platforms เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า (Customer centric) และสำหรับหน่วยงานกำกับดูแลก็ไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้กำกับดูแล แต่ยังเป็นผู้ขับเคลื่อนและสนับสนุนการพัฒนาด้วย เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมทางการเงินโดยผ่านกลไกการทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) ที่เอื้อให้ผู้ให้บริการทางการเงินทั้งสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงินสามารถพัฒนาบริการด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และทดลองให้บริการได้ โดยเริ่มจากการทดสอบการให้บริการในขอบเขตจำกัดก่อนจะให้บริการในวงกว้าง เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและได้รับประโยชน์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างเต็มที่ รวดเร็ว และปลอดภัย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการเพิ่มระดับให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินโดยการใช้ FinTech เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและรัฐบาลส่งเสริมแนวทางดังกล่าว แต่ยังมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึง นั่นก็คือการที่มีคนอีกกลุ่ม ที่อาจมองเป็นโอกาสเข้ามาใช้ FinTech ในการหลอกลวง หรือการเข้ามา ขโมยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไปหาประโยชน์ ดังนั้น หากจะใช้ FinTech เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินยังมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. การให้ความรู้และเพิ่มทักษะทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน รวมไปถึงการให้ความรู้ด้านการเงินพื้นฐานแก่ประชาชน เพราะหากประชาชนไม่เข้าใจในเทคโนโลยีอาจทำให้ถูกมิจฉาชีพ หลอกได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อประชาชนสามารถทำธุรกรรมการเงินในสมาร์ทโฟนได้ตลอดเวลา
2. ให้ความสำคัญกับการยกระดับ Cyber Security เพื่อให้ภาคการเงินไทยก้าวเข้าสู่ยุค Digital Banking ได้อย่างมั่นคง รวมถึงผู้กำกับดูแลต้องยกระดับความร่วมมือกับ กสทช. และผู้ให้บริการโทรคมนาคมเพื่อยกระดับความปลอดภัยของโทรศัพท์เคลื่อนที่
3. การมีเกณฑ์การกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น เอื้อให้ผู้ให้บริการสามารถใช้เทคโนโลยีในการให้บริการได้ และเปิดรับนวัตกรรมโดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ ขณะเดียวกันก็ยัง ต้องประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นใหม่
4. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบฐานข้อมูลต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน และเพิ่มคุณภาพต่ำ

5.1.2 ผลกระทบของประเทศไทยในเชิงมหภาคจาก FinTech, Financial Inclusion และระบบการเงินรูปแบบใหม่

สำหรับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของเทคโนโลยีทางการเงินรูปแบบใหม่ และระบบการเงินรูปแบบใหม่ คือ การเข้าถึงบริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น การโอนเปลี่ยนมือ โอนข้ามประเทศได้อย่างง่ายดาย ทำให้เกิดเงินทุนเคลื่อนย้ายเพียงเวลาไม่นาน รวมถึงการใช้เงินดิจิทัล (Crypto currency เช่น Libra หรือสกุลอื่น ๆ ซึ่งถือเป็น Virtual asset) ที่สามารถนำไปซื้อ ขาย ถ่ายโอน และสามารถใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อชำระเงินหรือลงทุน รวมทั้งอาจถูกนำไปใช้ประกอบกิจการที่เป็นการหลอกลวงประชาชนได้เช่นกัน ผลของเทคโนโลยีทางการเงินรูปแบบใหม่และระบบการเงินรูปแบบใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมโลกปัจจุบันมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ

ข้อดี เทคโนโลยีทางการเงินได้สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินและรูปแบบการชำระเงินใหม่ ๆ ให้กับประชาชน โดยปัจจุบันมีช่องทางการชำระเงินหลายรูปแบบ ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงการให้บริการดังกล่าวในรูปแบบต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วกว่าขึ้น การบริการการชำระเงินรูปแบบใหม่สามารถลดต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงินและส่งผลให้ภาคครัวเรือนเข้าถึงบริการ

ทางการเงินได้มากขึ้นทำให้ยกระดับคุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและระบบการชำระเงินในระดับมหภาคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้¹⁵² เทคโนโลยีที่ช่วยให้การเชื่อมต่อฐานข้อมูลแอปพลิเคชัน (Application Programming Interface: API) เพื่อให้ระบบงานต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการทั้งสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงินได้สะดวกยิ่งขึ้นตามความประสงค์ของผู้ใช้บริการบนพื้นฐานของความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและการจัดการความปลอดภัยที่เหมาะสม ยกตัวอย่าง Multiple Currency e-Wallet เป็นกระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Wallet) ที่จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ซึ่งสามารถทำธุรกรรมได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และเมื่อมีการลดการใช้เงินสดย่อมทำให้การพกพาเงินสดน้อยลงมีส่วนทำให้อาชญากรรมที่เกี่ยวกับเงินสดลดลง เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น เพราะมีการเก็บรักษาจำนวนเงินไว้อย่างปลอดภัยอยู่ในบัญชีอิเล็กทรอนิกส์แทน ประการสำคัญคือการลดลงของธุรกิจที่ผิดกฎหมายทำให้การฟอกเงินลดลงด้วย เนื่องจากการบันทึกประวัติทางการเงินทุกขั้นตอน สามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงิน ตรวจสอบเรื่องการโอนเงินที่ผิดปกติได้ง่ายขึ้นหากมีการโอนเงินที่ผิดปกติก็จะทำให้รัฐเข้าตรวจสอบได้ง่าย รวมถึงมีการรายงานธุรกรรมต้องสงสัย (Suspicious Transaction Report) ตามที่กฎหมายกำหนด¹⁵³

นอกจากนี้ ระบบบริการทางการเงินภาคประชาชน มีความสำคัญต่อการกระจายความมั่งคั่งและการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินจะช่วยยกระดับคุณภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับฐานรากเพื่อลดช่องว่างของความยากจน (Poverty Gap)¹⁵⁴ ลดความผันผวนของระบบเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (Inequality) ของประชาชนส่งผลให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้ การพัฒนาด้านฟินเทคที่ผู้ใช้บริการได้ใช้งานโดยตรง เช่น การพัฒนามาตรฐาน QR Code เพื่อการชำระเงิน ช่วยเพิ่มทางเลือกในการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment) ทำให้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะสำหรับร้านค้าขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถรับชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการขยายช่องทางการรับชำระเงินเพื่ออำนวยความสะดวกให้ลูกค้าทำให้ร้านค้ามีต้นทุนต่ำลง ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินบนโทรศัพท์มือถือได้ (Mobile Banking) โดยไม่ต้องจำชื่อ

¹⁵² ข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการในระบบสถาบันการเงิน เช่น การบังคับใช้หนี้ และการคุ้มครองประโยชน์ให้แก่เจ้าหนี้; ดู Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer, and Robert W Vishny, “Law and Finance” (1998) 106(6) Journal of Political Economy 1113, 1155

¹⁵³ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ม. 13, 16; ดู มัทยา ศรีพนา, “สถานการณ์สังคมไร้เงินสดของประเทศไทย (The cashless society situation in Thailand)” [ออนไลน์] ปีที่ 9 ฉบับที่ 13 พฤศจิกายน 2562, 10 สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563 จาก: https://www.senate.go.th/document/Ext22526/22526772_0002.PDF

¹⁵⁴ The World Bank, “Financial Inclusion” [online], 2 October 2018 Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview>

ผู้ใช้และรหัสผ่านให้ยุ่งยากด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการใช้ข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล หรือ (Biometrics)

ข้อเสีย แม้เทคโนโลยีทางการเงินจะเกิดประโยชน์มหาศาลต่อเศรษฐกิจแต่ก็มีความเสี่ยงที่อาชญากรใช้ช่องทางเหล่านี้ในการก่ออาชญากรรมด้านการฟอกเงินด้วยเช่นกัน หากปราศจากกฎระเบียบที่รองรับการจัดตั้งและกำกับดูแล ซึ่งเป็นช่องทางการแสวงหาประโยชน์ของกลุ่มอาชญากรได้เช่นกัน เช่น ไวรัสเรียกค่าไถ่ (Ransomware) ในปี ค.ศ. 2017 ชื่อว่า “WannaCry malware” ได้ทำการโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทมากกว่าพันบริษัททั่วโลกและเรียกเงินค่าไถ่จากบริษัทที่ตกเป็นเหยื่อเสียหายทั่วโลกมากกว่าแปดพันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเห็นได้ว่ามีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cybercriminal) และฟอกเงินแบบดิจิทัลแล้ว (Digital Money-Laundering System) นอกจากนี้ หากมีการนำข้อมูลทางการเงินทุกอย่างเข้าไปไว้ในรูปแบบออนไลน์ อาจทำให้ถูกโจรกรรมข้อมูลส่วนตัวทำได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเสี่ยงกับกลุ่มแฮกเกอร์หรือกลุ่มมิจฉาชีพที่พร้อมจะโจมตีหรือขโมยข้อมูลส่วนบุคคลได้ง่ายเช่นกัน ซึ่งปัญหาของประเทศไทยเองการที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการชำระเงินแบบใหม่ก็อาจตกเป็นเหยื่อของกลุ่มอาชญากรต่างๆ เช่น ปัญหาการหลอกลวง หรือฉ้อโกงประชาชน หรือ องค์กรอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติ เป็นต้น

Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) (2017) ได้วิเคราะห์การพัฒนาทางด้าน FinTech ว่ายังคงมีความผันผวนและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพด้านสถาบันการเงินและแผนธุรกิจเกิดความไม่แน่นอน ขณะที่ผู้สังเกตการณ์บางราย ประเมินว่าอีก 10 ปีข้างหน้า รายได้ธนาคาร 10-40% และ กำไร 20-60 % จะเกิดความเสี่ยง ขณะที่ผู้สังเกตการณ์กลุ่มอื่นยืนยันว่าธนาคารมีความสามารถเพียงพอที่จะจัดการกับคู่แข่งที่กำลังพัฒนาขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านประสิทธิภาพและความสามารถในการดำเนินงาน ซึ่งการวิเคราะห์นี้ได้จำลองสถานการณ์ที่หลากหลาย และประเมินผลกระทบในอนาคตที่อาจเป็นไปได้ทางด้านธุรกิจธนาคาร แต่สิ่งที่เหมือนกันที่พบในการจำลองสถานการณ์นี้ พบว่า ธนาคารจะมีปัญหาในการรักษาสภาพการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความคาดหวังของลูกค้า ในปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญของอุตสาหกรรมได้แสดงความคิดเห็นว่า อนาคตการดำเนินงานของธนาคารในด้านการแข่งขันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของลูกค้า ในการที่ธนาคารหรือคู่แข่งทางด้านธุรกิจ FinTech รายใหม่จะมีความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านทางสถานการณ์จำลองในแต่ละสถานการณ์เพิ่มมากขึ้น BCBS ตระหนักดีว่าการเกิดขึ้นของ FinTech เป็นเพียงคลื่นล่าสุดของนวัตกรรมที่จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมธนาคาร โดยธนาคารได้ผ่านขั้นตอนการสร้างสรรค่นวัตกรรมที่หลากหลายด้านเทคโนโลยีมาแล้ว อย่างไรก็ตามการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปใช้อย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการลดข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดบริการทางการเงิน ได้กระตุ้นให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ๆ และผู้เข้าสู่ตลาด FinTech รายใหม่ ๆ ปัจจุบัน

เหล่านี้อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Disruptive) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงก่อนหน้านี้ ในอุตสาหกรรมธนาคารแม้ว่าจะคาดการณ์ไว้แล้วก็ตาม¹⁵⁵

สำหรับประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่กำหนดให้การปรับปรุงภาคการเงินของไทยเป็นจุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลักประการหนึ่ง โดยในส่วนที่เกี่ยวกับระบบบริการทางการเงินภาคประชาชนหรือการเข้าถึงบริการทางการเงินได้ระดับถึงการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินเพื่อให้ภาคธุรกิจและประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสม รวมถึงพัฒนาองค์การการเงินฐานราก¹⁵⁶ ในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังพิจารณาการให้ใบอนุญาต (License) การเป็นธนาคารดิจิทัล (Digital Banking) เพื่อเพิ่มบริการที่สนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อนโยบายสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการลดลงของสาขาของธนาคาร และการเปลี่ยนคู่แข่งเป็นพันธมิตร ในขณะที่บริษัท Startup กำลังนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาให้บริการลูกค้าในกลุ่มธุรกิจการเงินธนาคารทำให้เกิดรูปแบบการแข่งขันใหม่ ๆ เช่น การให้บริการชำระเงิน การบริการกู้เงิน จนบางคนตั้งข้อสังเกตว่า FinTech อาจจะทำให้ของธนาคารพาณิชย์แข่งขันลำบากในอนาคต เพราะกลุ่ม Startup มีความคล่องตัวในการทำงาน ลดค่าใช้จ่าย และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ดีกว่าโดยใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ธนาคารก็ยังมีจุดแข็งที่เป็นสถาบันการเงินที่ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนที่มั่นใจจะมาทำธุรกรรมต่าง ๆ กับธนาคารมากกว่า กล่าวโดยสรุป ผลกระทบของเทคโนโลยีทางการเงินรูปแบบใหม่และระบบการเงินรูปแบบใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

การเข้ามาทดแทนการใช้เงินสดแบบเก่า การโอนเปลี่ยนมือ โอนข้ามประเทศได้อย่างง่ายดายทำให้เกิดเงินทุนเคลื่อนย้ายเพียงเวลาไม่นาน พฤติกรรมผู้บริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น จากเดิมการทำธุรกรรมทางการเงินต้องไปทำธุรกรรม ณ สาขาของธนาคารหรือจุดให้บริการ แต่ปัจจุบันสามารถทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Application) ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และลดเวลาในการทำธุรกรรม มีผลให้กลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินด้วยข้อจำกัดจากปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อม และพื้นที่ เป็นต้น แต่เมื่อมีการนำเทคโนโลยี FinTech มาใช้ ทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นสามารถเข้าถึง

¹⁵⁵Basel Committee on Banking Supervision, Sound Practices: Implications of FinTech Developments for Banks and Bank Supervisors” Consultative Document [online], (August 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>

¹⁵⁶ ศูนย์การเรียนรู้, ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), “การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.botlcr.or.th/item/kc_recommendation/00000000010

บริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น ซึ่งถือเป็นทั้งโอกาสทางด้านธุรกิจของผู้ให้บริการทางการเงินที่จะขยายฐานลูกค้าให้กว้างขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้ามหากผู้ให้บริการทางการเงินไม่ปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีที่พัฒนาดังกล่าวนี้ อาจต้องปิดตัวลง ประกอบกับ Startup ที่ให้บริการทางการเงินเกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมากทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น

2. ด้านสังคม

การเกิดขึ้นของ FinTech ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในสังคม ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและผู้บริโภคที่นิยมทำธุรกรรมซื้อขายผ่านร้านค้าออนไลน์มากขึ้น เนื่องการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์ทำได้ง่ายขึ้น การชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อประชาชนใช้บริการผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น ธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคารหรือผู้ให้บริการทางการเงินประเภทอื่นลดลง ทำให้มีความจำเป็นต้องลดจำนวนพนักงานลงตามไปด้วย แต่ในทางกลับกันได้เกิดการจ้างงานในธุรกิจประเภทอื่น เช่น ธุรกิจขนส่ง และบริการดีลิเวอรี่ เป็นต้น

3. ด้านรัฐธำธิปัตย์ (Sovereignty)

การทำธุรกรรมบนโลกดิจิทัลอันเป็นผลมาจากการพัฒนาของ FinTech ทำให้เกิดระบบกลไกที่เป็นอิสระยากต่อการควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐบาล เนื่องจากไม่มีตัวกลาง ซึ่งเป็นข้อจำกัดของหน่วยงานรัฐในการกำกับดูแลรวมถึงการตรวจสอบการทำธุรกรรม ซึ่งการออกนโยบาย (Policy) ระหว่างรัฐในปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมและทันต่อสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และรูปแบบทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว

4. ด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยี

การพัฒนาของ FinTech ที่มีรูปแบบการทำธุรกรรมใหม่ ๆ มีการจัดเก็บข้อมูลในระบบดิจิทัล หากไม่มีการเก็บรักษาข้อมูลที่มีความปลอดภัยมากพออาจมีความเสี่ยงจากการถูกโจรกรรมจากอาชญากรไซเบอร์ ประกอบกับลักษณะการทำธุรกรรมที่ซับซ้อนจึงยากต่อการติดตามหาหลักฐานหรือเส้นทางการทำธุรกรรม ส่งผลให้การก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “ธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และระบบการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion) มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินหรือธุรกิจที่ให้บริการเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงินที่เหมาะสมกับความเสี่ยง ดังนี้

5.2.1 การกำหนดมาตรการกำกับดูแล ได้แก่

1) หน่วยงานกำกับดูแลควรมีการศึกษาแนวโน้มของผลิตภัณฑ์ บริการ และช่องทางบริการที่มีการใช้เทคโนโลยีทางการเงินใหม่ๆ ทั้งในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อสามารถประเมินความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ ผลิตภัณฑ์ บริการ และช่องทางการให้บริการดังกล่าว และนำผลจากการประเมินความเสี่ยงมากำหนดมาตรการบรรเทาความเสี่ยงที่เหมาะสม

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการออกใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับ FinTech ควรกำหนดมาตรการและบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ FinTech นอกกรอบที่ไม่ได้รับใบอนุญาต รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าการประกอบธุรกิจภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ มีประโยชน์ต่อธุรกิจของผู้ประกอบการ

5.2.2 การกำหนดมาตรการทางกฎหมาย

1) หน่วยงานกำกับดูแลควรออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติ ให้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) ในส่วนของกระบวนการพิสูจน์ตัวตนลูกค้าผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล โดยกำหนดให้นำเทคโนโลยีเปรียบเทียบข้อมูลชีวมิติของลูกค้า (Biometric Comparison) มาใช้ในการยืนยันตัวตน และพิสูจน์ตัวตนลูกค้า เป็นต้น

2) พิจารณาทบทวนมาตรการทางกฎหมายในการกำกับมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร (NPO) ที่อาจมีการอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นช่องทางในการระดมทุนเพื่อการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เช่น การเรียไ้เงินบริจาค การระดมเงินทุน Self-funding เพื่อสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้ายโดยอ้างการกุศลบังหน้าโดยใช้ Prepaid card เป็นต้น โดยอาจกำหนดให้ในการจัดทำงบการเงินประจำปีของ NPO ต้องมีรายการที่แสดงรายได้และ

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ชัดเจน โดยในกรณีเงินหรือทรัพย์สินที่รับบริจาคควรมีการกำหนดให้ระบุแหล่งที่มาของรายได้ด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ NPO สามารถแอบแฝงโอนเงินไปเพื่อการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอันเป็นมาตรการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

5.2.3 ความร่วมมือของหน่วยงานรัฐและภาคเอกชน

1) หน่วยงานกำกับดูแล ควรร่วมมือกันในการกำหนดมาตรการกำกับดูแล FinTech โดยเฉพาะการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) เพื่อให้มีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) หน่วยงานกำกับดูแลและภาคเอกชนควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ เกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน ตลอดจนพฤติกรรมที่อาชญากรอาจอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เพื่อให้การป้องกันการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) หน่วยงานกำกับดูแลและภาคเอกชนควรร่วมกันให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อควรระวังในการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน รวมไปถึงการให้ความรู้ด้านการเงินพื้นฐาน และพฤติกรรมที่อาชญากรอาจอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เพื่อให้ประชาชนรู้เท่าทันกลุ่มมิจฉาชีพที่หลอกลวง

5.2.4 การนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพให้กับงานกำกับดูแล

1) หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มการใช้เทคโนโลยีและร่วมมือกันจัดทำฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงฐานข้อมูลจากหน่วยงานรัฐต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานข้อมูลสำหรับการตรวจสอบและยืนยันตัวตนของบุคคล (KYC)

2) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพในงานด้านการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ (Regulatory Technology: RegTech) เพื่อลดความปลอดภัยของผู้บริโภค และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการทำธุรกรรมหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบใหม่ที่มีการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อให้สอดคล้องกับธุรกรรมและความเสี่ยงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

2) สำนักงาน ปปง. ควรนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพให้กับงานกำกับดูแลผู้มีหน้าที่รายงาน (RegTech for Supervisors: SupTech) ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) เช่น การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการประเมินความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (ML/FT) ของผู้มีหน้าที่รายงาน เพื่อให้สามารถกำกับดูแลตามระดับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำกับดูแล และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการกำกับดูแล เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, Digital Thailand แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559), 5-6

กรุงเทพธุรกิจ, “สปท. ศึกษา ธนาการดิจิทัล จ่อให้ โลเชนส์ หนุนแข่งขัน” (กรุงเทพธุรกิจ, 24 กุมภาพันธ์ 2563) สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/863535>

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force), ข้อเสนอแนะสี่สิบข้อ (The Forty Recommendations) แหล่งที่มา: https://www.tgia.org/upload/file_group/15/download_556.pdf สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563

ชัชชญา ศิริเจริญ, “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542: ศึกษากรณีความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์และการบังคับใช้กฎหมายบัตรอิเล็กทรอนิกส์ในระบบการชำระเงินของประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), 9

ชมเกตุ งามไฉ่น, พรรณชญา ศิริวรรณบุศย์, ฐนันท์ศักดิ์ บวรนนท์กุลและ อุนิษา เลิศโตมรสกุล, “ปัญหาการฟอกเงินในธนาคารต่างชาติในประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน,” วารสารกระบวนการยุติธรรม (9)1 (มกราคม-เมษายน 2559).

ไชยยศ เหมะรัชตะ, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” ใน รวบรวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 7

แซม ต้นสกุล. “4 เทคโนโลยีใหม่ที่ต้องจับตาหลังจากโควิด” Plearn เพลิน. Krungsri GURU. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก: <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/4-technology-after-covid.html>

ฐิติมา ชูเชิด, “สกุลเงินดิจิทัล ใกล้เคียงเราแค่ไหน” [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_01Feb2019.aspx

ณัฐกร วิทิตานนท์, ตอนที่ 4 ง่ายๆ เพียงปลายนิ้ว: ว่าด้วยช่องทางการเข้าถึงและวิธีการจ่ายเงิน [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.gamblingstudy-th.org/issues_topic_1/336/1/1/online-casino-4/ สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563

ณัฐธินิชา ยงยิ่ง, “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึกในการจำแนกข้อมูลถนนจากภาพถ่าย Drone เพื่อการสำรวจถนนในเขตชนบท” (วิทยานิพนธ์ระดับวิทยาศาสตร์บัณฑิต, สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2562), 9

ไทยพับลิก้า, วิโรจน์ สันติประภาพร “แจ้ง “ฟินเทค” ที่ ธปท. อยากเห็นต้องมาคู่กับ financial literacy – เทคโนโลยีพร้อมประชาชนต้องพร้อม [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2016/07/veerathai-caf/> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, “ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน,” ใน รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 86 – 87

ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน). (2562). แก๊งคอลเซนเตอร์ (Call Center Gang). แหล่งที่มา: <https://www.kasikornbank.com/th/personal/Digital-banking/KBankCyberRisk/Pages/callcentergang.html> สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2562.

ธนาคารแห่งประเทศไทย, ธูกรกรมภาพรวมระบบการชำระเงิน [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/PaymentSystems/Pages/StatPaymentTransactions.aspx> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย, ประกาศ ธปท. ที่ สนส. 4/2562 เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจ ระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคลกับบุคคล (peer to peer lending platform) ลงวันที่ 9 เมษายน 2562 แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2562/ThaiPDF/25620096.pdf> สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย , ประกาศ ธปท. ที่ ฝนส.(23)ว. 276/2561 เรื่อง ขอความร่วมมือสถาบันการเงินไม่ให้ทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโตเคอเรนซี (Cryptocurrency) แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610039.pdf> สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย, ประกาศ ธปท.ที่ ฝนช.(34) ว.461/2562 เรื่อง นำส่งแนวนโยบายการใช้มาตรฐาน Thai QR Code ในธุรกรรมการชำระเงิน (Policy Guideline: Standardized Thai QR Code for Payment Transactions)

ธนาคารแห่งประเทศไทย, ภาพรวม FinTech กับระบบการเงินของไทย BOT Magazine [ออนไลน์], ฉบับที่ 3 (2562): 4 แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256203CoverStory.aspx> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานประจำปี 2556 (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556), 56

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานระบบการชำระเงิน 2558 [ออนไลน์] หน้า 22 แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Publication/PS_Annually_Report/AnnualReport/Payment_2015_T.pdf สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานระบบการชำระเงิน 2558 [ออนไลน์] หน้า 60 แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Publication/PS_Annually_Report/AnnualReport/Payment_2015_T.pdf สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานระบบการชำระเงิน 2558 [ออนไลน์] หน้า 66 แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Publication/PS_Annually_Report/AnnualReport/Payment_2015_T.pdf สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2561 [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/FSMP2 / FinancialAccessSurveyOfThaiHouseholds_2018 . pdf สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), ‘Cryptocurrency’ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/Segmentation/Pages/Cryptocurrency.aspx> สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563

ธนรรภรณ์ เศรษฐ์จินดา, “5 คำแนะนำของ VCS จากงาน UK FinTech Week 2020” ห้องเรียนผู้ประกอบการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1588237427810.pdf สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563

ธรรมรักษ์ หมีนัจร์, รัชพร วงศาโรจน์, กษิตติ์ ต้นสงวน และ เภาลี สันตโยดม, “FAQ: Focused And Quick,” Digital Currency Series 2(126) (7 May 2018): 1.

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), รายงานประจำปี 2562 (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562), 10

นเรศ เหล่าพรรณราย, การเงินการธนาคาร : ทำไมคนไทยต้องเรียนรู้การมาของ หยวน ดิจิทัล-ลิบรา , [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.moneyandbanking.co.th/article/theguru-cryptocurrency-digitalyuancurrency-libracurrency-moneyandbanking-may2020> สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563

นิกร เกริกกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: Translators-at-Law.com, 2543), 5

ปฐมวดี ศรีวงษา, PwC เผยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกพุ่งสูงเป็นประวัติการณ์ (PwC Thailand, 14 March 2018) สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563 แหล่งที่มา: <https://www.pwc.com/th/en/press-room/press-release/2018/press-release-14-03-18-th.html>

ปณิดา ถกวิโรจน์, Peer-to-Peer Lending สินเชื่อออนไลน์ระหว่างบุคคลรูปแบบใหม่ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_05Jun2019.aspx สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563

ปิยพงศ์ ตั้งจินตนาการ, “สถาบันการเงินในยุคดิจิทัล” (4 กรกฎาคม 2559) แหล่งที่มา: https://www.gsb.or.th/getattachment/8d7a5d95-b808-49b4-a871-7f985f1f7d38/2IN_hotissue_Digital_bank_detail.aspx สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563

ประกาศสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางในการกำหนดมาตรการบรรเทาความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่อาจเกิดขึ้นก่อนการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือการใช้เทคโนโลยีใหม่, ข้อ 2-4

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544.

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ.2560.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562.

พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562.

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562.

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.

พรชัย ชุนจินดา, “ฟินเทค (FinTech) เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 FinTech: Towards Thailand 4.0” แหล่งที่มา: https://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/14_1_592.pdf สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2563

ภคพร เปลี่ยนไฟโรจน์ และ มณฑล สรไกรกิติกุล, “มุมมองและการปรับตัวของพนักงานในยุคบริการทางการเงินดิจิทัล” (2562) 8(1) วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา 62, 64

มัทยา ศรีพนา, “สถานการณ์สังคมไร้เงินสดของประเทศไทย” 9(13) (13 พฤศจิกายน 2562), หน้า 20 แหล่งที่มา: https://www.senate.go.th/document/Ext22526/22526772_0002.PDF สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

วีระพงษ์ บุญญธาส และคณะ, การกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็น องค์การอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการ ฟอกเงินและมาตรการยึดอายัด และริบทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด, 2547), 178 – 179

รายงานการประเมินประเทศไทย ธันวาคม 2560 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน, 2560) หน้า 13

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, รายงานสถานการณ์การพนันในสังคมไทย ปี 2562 [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.gamblingstudy-th.org/document_book/160/1/3/thai-gambling-survey-2019/ สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563

ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand Learning Center), การเข้าถึง บริการทางการเงิน (Financial Inclusion) [ออนไลน์], 15 มกราคม 2563. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563 แหล่งที่มา: https://www.botlc.or.th/item/kc_recommendation/00000000010

ศตพล จันทน์ณรงค์, คริปโตเคอเรนซี เงินดิจิทัล (2560) หน้า 5 แหล่งที่มา: https://play.google.com/books/reader?id=Jq1ZDwAAQBAJ&hl=en_US&pg=GBS.PP4 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563

สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพลส, 2543), 61

สุมาพร (ศรีสุนทร) มานะสันต์, FinTech Trends 2020 : 5 ประเด็นที่น่าจับตา(I) (II) , [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/649161> สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2563

สุรภา ศรีเมือง, กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจน่ารู้ ตอน FinTech [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2383 สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563

สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548), 69

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, เอกสารประกอบการพิจารณาร่าง พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. (2560) หน้า15 [ออนไลน์], 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/apnla2560-016.pdf. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563

สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “Ransomware คืออะไร” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.it.chula.ac.th/th/node/3351> สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2563

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562). ETDA กับหน้าที่ Regulator ด้านธุรกรรมออนไลน์ เมื่อ พ.ร.บ. 2 ฉบับใหม่ เพิ่มอำนาจให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/content/new-role-of-etda.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2562

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562). ETDA จัดงาน 1 ST THAILAND DIGITAL ID SYMPOSIUM 2019 ชวนกูรูนานาชาติแชร์ไอเดียผลักดันดิจิทัลไอดีไทยให้สำเร็จ. [ออนไลน์] 15 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/content/etda-hosts-1st-thailand-digital-id-symposium-2019.html> สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563

อรรถพล ลิขิตจิตถะ, “ประเทศไทยจะต้องได้อะไรจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” ใน รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 47

एम เจริญทองตระกูล และคณะ, นวัตกรรมในการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน: แผนการเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานราก, งานสัมมนาวิชาการประจำปีของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, (กรุงเทพฯ, 2558).

เอซีอินโฟเทค. สรุปใจความสำคัญของ พ.ร.บ. คัดกรองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ผู้ประกอบการควรรู้. [ออนไลน์] 15 มกราคม 2563 จาก: <https://www.acinfotec.com/2019/07/23/data-protection-law-2562/>

Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG), มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย: รายงานการประเมินประเทศไทย ธันวาคม 2560 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2560) หน้า 118

BLT BANGKOK, คนไทยเป็นหนี้พ่น 1.2 ล้านบาท หวั่นเยาวชนติดกับดักพนันออนไลน์ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://bit.ly/3dCfGUC> สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563

Electronic Transactions Development Agency (ETDA), E-Banking คืออะไร [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://standard.etda.or.th/?p=219> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

Jenpasit P., “เสวนา ธปท. ชวนคุยเรื่อง Biometrics, e-KYC และ National Digital ID หลังจากนี้จะเป็นอย่างไ?” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://techsauce.co/tech-and-biz/explaining-about-e-kyc-and-national-digital-id> สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2563

Lalna W., “7 เทรนด์ FinTech ที่น่าจับตามองในปี 2018” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.peerpower.co.th/blog/investor/%E0%B8%9F%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%84/fintech-trends-2018/> สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2563

National e-Payment, “National e-Payments เป็นระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์” [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.epayment.go.th/home/app/> สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563

PeerPower, กลไกโลกดิจิทัล เมื่อ Crypto Asset เป็นเป้าหมายของอาชญากร [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.peerpower.co.th/blog/investor/%E0%B8%9F%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%84/crypto-asset-%E0%B9%82%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B9%82%E0%B8%95/> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

Pinwaa, Financial Inclusion ลดความเหลื่อมล้ำทางการเงินด้วย FinTech [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.PeerPower.co.th สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563

Praornpit K. “6 พัฒนาการ เปลี่ยนโฉม “ภาคการเงินไทย” ด้วยการปรับใช้เทคโนโลยี & นวัตกรรม” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.salika.co/2019/08/23/6-fintech-thai-finance-2562/> สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2563

PricewaterhouseCoopers Consulting (Thailand) Ltd. (PwC). ผลการสำรวจอาชญากรรมเศรษฐกิจในประเทศไทย 2557 [ออนไลน์] แหล่งที่มา: สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563

PricewaterhouseCoopers Consulting (Thailand) Ltd. (PwC). ผลการสำรวจอาชญากรรมเศรษฐกิจในประเทศไทย 2557 [ออนไลน์] แหล่งที่มา: สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563

Saral, “เข้าใจ Digital ID ใน 5 นาที: กระบวนการยืนยันตัวตนดิจิทัลที่คนไทยได้ใช้แน่นอน” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://techsauce.co/tech-and-biz/what-is-digital-id-in-5-minutes> สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2563

Siam Blockchain. “คุณปรมิตรคนไทยผู้สร้าง Zcoin หนึ่งในเงินดิจิทัลที่ติดท็อป 100 ของโลก” [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://siamblockchain.com/2017/07/10/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%A1%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B9%8C-%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B9%8C-zcoin/> สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2563

Thai FinTech Association, “AI Mobile Payment ระบบการชำระเงินผ่านมือถือด้วย AI ที่เร็วกว่าที่คุณคิด” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thaiFinTech.org/ai-mobile-payment-are-coming/> สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563

Workpoint News, เฝ้าระวังเฟลิกเฟลือแข่งผู้บริหาร Forex-3D ผู้เสียหายนับหมื่น
ถอนเงินคืนไม่ได้ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://workpointnews.com/2019/11/01/forex-3d-money3/> สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563

ภาษาต่างประเทศ

Alex Hern and Sam Levin, “Briton who stopped WannaCry attack arrested over separate malware claims” (*The Guardian*, 3 August 2017) Retrieved 1 March 2020 From: <https://www.theguardian.com/technology/2017/aug/03/researcher-who-stopped-wannacry-ransomware-detained-in-us>

Basel Committee on Banking Supervision, Sound Practices: Implications of FinTech Developments for Banks and Bank Supervisors” Consultative Document [online], (August 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>

Bjorn S Aamo, Financial Action Task Force (FATF) President, “Financial Inclusion” Global Partnership for Financial Inclusion Conference on Standard-Setting Bodies and Financial Inclusion: Promoting Financial Inclusion through Proportionate Standards and Guidance, Basel – October 29, 2012 [online] Retrieved 1 February 2020 From: [https://www.fatf-gafi.org/publications/financialinclusion/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/financialinclusion/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

Campbell R. Harvey, **Crytofinance** National Bureau of Economic Research [online], Retrieved 28 January 2020. From: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=41808307202103101312703000002208806902306805101905403709707309407112009108900002100706203805112106005604612402609900512107410302802300106201071072091118109010020030091115027105125119114031002104119080099071127070111087113026099098089127092094074&EXT=pdf>

Carmen Alvarez, “10 Considerations for FinTech Supervision” [online], (2018) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.bbva.com/en/10-considerations-fintech-supervision/>

CBINSIGHTS, “The State Of FinTech: Investment & Sector Trends To Watch”, CBINSIGHTS 2019, [online] Retrieved 2 March 2020 From: https://www.cbinsights.com/reports/CB-Insights_FinTech-Report-Q4-2019.pdf

CBINSIGHTS, “The State Of FinTech: Investment & Sector Trends To Watch”, RESEARCH REPORT, [online] Retrieved 2 March 2020 From: <https://www.cbinsights.com/research/report/FinTech-trends-q4-2019/>

Christine Lagarde, “Christine Lagarde, Managing Director at IMF: The financial world stands at a critical” [online], (24 March 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://nocash.ro/christine-lagarde-managing-director-at-imf-the-financial-world-stands-at-a-critical-juncture/>

David Barnett, M-Pesa power to the people: A cheap mobile phone is transforming the lives of East Africans [Online] Retrieved 15 February 2020 from: <https://www.independent.co.uk/news/m-pesa-mobile-phones-are-transforming-the-lives-of-east-africans-a7590341.html>

DCresource, ‘6 Common money laundering methods used by criminals’ [Online], (19 March 2018) accessed 11 April 2020 Retrieved from: <https://dcresource.biz/6-common-money-laundering-methods-used-criminals/>

EY Global Financial Services, **Global FinTech Adoption Index 2019: As FinTech becomes the norm, you need to stand out from the crowd** [online] Retrieved 28 January 2020 From: <https://FinTechauscensus.ey.com/2019/Documents/ey-global-FinTech-adoption-index-2019.pdf>

Financial Action Task Force (FATF), **Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers** (France: FATF, 2019), 24

Financial Action Task Force (FATF), ‘Virtual Assets’ [online] Retrieved 26 February 2020 From: [http://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](http://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

Financial Action Task Force (FATF), “FATF’s focus on financial inclusion: protecting the integrity of the global financial system” [online] Retrieved 1 February 2020 From: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatfsfocusonfinancialinclusionprotectingtheintegrityoftheglobalfinancialsystem.html>

Financial Action Task Force (FATF), “Who we are” [online] Retrieved 16 February 2020 From: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/#d.en.11232>

Financial Stability Board (FSB), “Financial Stability Implications from FinTech” [online] (27 June 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.fsb.org/2017/06/financial-stability-implications-from-fintech/>

Findexable, **The Global FinTech Index 2020: The Global FinTech Index City Rankings Report** [online] Retrieved 28 January 2020 From: https://findexable.com/wp-content/uploads/2019/12/Findexable_Global-Fintech-Rankings-2020exSFA.pdf

FinTech Financial Crime Exchange, “Money Laundering and the FinTech Sector: Risks and Realities” White Paper [online] (September 2017) Retrieved 24 February 2020 From: https://static1.squarespace.com/static/57ea58d4cd0f685ecfe1a0c4/t/5ae885b403ce6469e877084c/1525188026138/FFE+ML+Paper_29092017.pdf

FT Partners, “2019 FinTech Almanac, Financial Technology Partners” [online] Retrieved 2 March 2020 From: <https://www.ftpartners.com/fintech-research/almanac>

Geoff Forsyth, “Payments security: A year in review” [online] Retrieved 26 February 2020 From: <https://www.fintechfutures.com/2020/01/payments-security-a-year-in-review/>

HM Treasury and Home Office, ***UK National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing 2015*** [online], 12, 47, 75 Retrieved 26 February 2020 From: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/468210/UK_NRA_October_2015_final_web.pdf

HM Treasury and Home Office, *National Risk Assessment of Money Laundering and Terrorist Financing 2017* [online] Retrieved 26 February 2020 From: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/655198/National_risk_assessment_of_money_laundering_and_terrorist_financing_2017_pdf_web.pdf

International Monetary Fund (IMF), *FinTech and Financial Services: Initial Considerations* (June 2017), 4 3 Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2017/06/16/Fintech-and-Financial-Services-Initial-Considerations-44985>

Pilkington, Marc, “**Blockchain Technology: Principles and Applications**,” In Olleross, F. X. and Zhegu, M. (Eds), *Research Handbook on Digital Transformations*, (Northampton, MA: Edward Elgar, 2016), p. 226.

Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer, and Robert W Vishny, “Law and Finance” (1998) 106(6) *Journal of Political Economy* 1113, 1155

Robert Cull, Tilman Ehrbeck, and Nina Holle, *Financial Inclusion and Development: Recent Impact Evidence* (Washington, D.C. CGAP 2014)

Robert Evans and Gemma Rogers, “FinTech: Two Sides of the Compliance Coin” [online], (2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.acamstoday.org/fintech-two-sides-of-the-compliance-coin/>

Stefan D Cassella, “Toward a new model of money laundering: Is the “placement, layering, integration” model obsolete?” (1 October 2018) 21(4) *Journal of Money Laundering Control* 494, 495

The World Bank, “Financial Inclusion” [online], 2 October 2018 Retrieved 24 February 2020 From: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview>

Tom Mahler, Nir Nissim, Erez Shalom, Israel Goldenberg, Guy Hassman, Arnon Makori, Itzik Kochav, Yuval Elovici, and Yuval Shahr, “Know Your Enemy: Characteristics of Cyber-Attack on Medical Imaging Devices” Presented at the RSNA Conference 2017, Chicago, IL, U.S. [online] Retrieved 1 February 2020 From: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1801/1801.05583.pdf>

Toronto Centre, “FinTech, RegTech and SupTech: What They Mean for Financial Supervision” [online] (August 2017) Retrieved 24 February 2020 From: <https://res.torontocentre.org/guidedocs/FinTech%20RegTech%20and%20SupTech%20-%20What%20They%20Mean%20for%20Financial%20Supervision%20FINAL.pdf>

UN Capital Development Fund (UNCDF), “Financial Inclusion” [online], Retrieved 24 February from: <https://www.uncdf.org/financial-inclusion>

ภาคผนวก